

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

z dnia 19 listopada 1987 r.

Regulamin wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych.

Na podstawie art. 38 pkt 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. — Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 31, poz. 137) oraz art. 783 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego zarządza się, co następuje:

Tytuł I

Wewnętrzna organizacja i zasady funkcjonowania sądów wojewódzkich i rejonowych w sprawach administracji i nadzoru administracyjnego

Dział I

ZASADY ORGANIZACJI SĄDÓW

Rozdział 1

Przepisy wstępne

§ 1. Rozporządzenie określa wewnętrzną organizację i zasady funkcjonowania sądów powszechnych i ich organów oraz czynności tych sądów we wszystkich rodzajach spraw.

§ 2. Pracownicy sądowi są obowiązani kierować się w swej pracy troską o umacnianie poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego, a także praw i słusznym interesów obywateli; obowiązkiem pracowników sądu jest wykonanie każdej powierzonych czynności sprawnie i dokładnie, w sposób zapewniający prawidłową realizację zadań sądu.

§ 3. Szczegółowe unormowania dotyczące sekretariatów i innych komórek administracyjnych sądu regulują przepisy zarządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej.

Rozdział 2

Nazwy sądów

§ 4. 1. Nazwę sądu wojewódzkiego i rejonowego ustala się zgodnie z nazwą miejscowości stanowiącej jego siedzibę.

2. Jeżeli dwa lub więcej sądów rejonowych ma tę samą stałą siedzibę, nazwy sądów utworzonych dla poszczególnych dzielnic uzupełnia się przez wskazanie zakresu ich właściwości terytorialnej.

3. Nazwę sądu funkcjonującego w tymczasowej siedzibie uzupełnia się przez dodanie wyrazów „z tymczasową siedzibą w

§ 5. 1. Ośrodki zamiejscowe sądów wojewódzkich oraz wydziały zamiejscowe sądów rejonowych używają nazwy swego sądu z dodaniem wyrazów „Ośrodek (Wydział) Zamiejscowy w

2. Roki sądowe, dla których utworzono stały sekretariat, oznacza się nazwą: „Sąd Wojewódzki (Rejonowy) w Roki sądowe w Stały Sekretariat”.

§ 6. 1. W sądach wojewódzkich istniejące odrębne jednostki organizacyjne do spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych używają nazwy swego sądu, uzupełnionej wyrazami „Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych”.

2. W sądach rejonowych istniejące odrębne jednostki organizacyjne do spraw z zakresu prawa pracy używają nazwy swego sądu, uzupełnionej wyrazami „Sąd Pracy”.

3. Wydziały rodzinne i nieletnich sądów rejonowych używają nazwy swego sądu, uzupełnionej wyrazami „Sąd Rodzinny”.

§ 7. 1. Nazwy sądów, ustalone w sposób wskazany w paragrafach poprzedzających, używa się w pieczęciach urzędowych, w orzeczeniach i dokumentach wydawanych przez sąd oraz umieszcza na aktach spraw danego sądu i na wszelkich pismach wychodzących z sądu.

2. W orzeczeniach i na aktach spraw sądowych oraz wszelkich pismach wychodzących z poszczególnych wydziałów sądu oprócz nazwy sądu podaje się również nazwę wydziału.

Rozdział 3

Urządzenia zewnętrzne i wewnętrzne sądu

§ 8. 1. Na tablicach na zewnątrz gmachu, w którym mieści się sąd, nie wymienia się siedziby sądu.

2. Przepis ust. 1 nie ma zastosowania do sądów funkcjonujących w tymczasowych siedzibach, ośrodków i wydziałów zamiejscowych oraz roków sądowych, dla których utworzono stały sekretariat. W tych wypadkach napis na zewnątrz gmachu sądowego powinien wskazywać zarówno stałą (właściwą) siedzibę sądu, jak i siedzibę tymczasową lub — odpowiednio — siedzibę ośrodka (wydziału) zamiejscowego albo roków sądowych.

§ 9. 1. Na zewnątrz budynku sądowego umieszcza się w widocznym miejscu tablicę z nazwą sądu oraz godłem państwowym.

2. Jeżeli w budynku mieści się więcej niż jeden sąd (np. sąd wojewódzki i rejonowy), każdemu z tych sądów odpowiadać powinna odrębna tablica z właściwym napisem.

§ 10. 1. Wewnątrz budynku, przy wejściu do pomieszczeń sądowych, umieszcza się tablicę orientacyjną, wskazującą pełne nazwy poszczególnych komórek organizacyjnych sądu oraz oznaczenia numerów pomieszczeń, w których mieści się każda z tych komórek, z podaniem godzin przyjęć i załatwiania interesantów w określonych rodzajach spraw, w tym również informacje o przyjmowaniu interesantów w ustalonych godzinach popołudniowych.

2. Treść tablic orientacyjnych w sądach rejonowych powinna zawierać ponadto informacje o komorniku (komornikach) danego sądu, ze wskazaniem jego siedziby, terytorialnego zakresu działania i godzin przyjmowania interesantów.

§ 11. W widocznym i ogólnie dostępnym miejscu pomieszczeń sądowych umieszcza się tablicę przeznaczoną do wywieszania obwieszczeń przewidzianych przepisami postępowania.

§ 12. 1. W sali rozpraw część przeznaczona dla publiczności powinna być oddzielona od części, w której znajdują się stół sędziowski oraz miejsca dla osób uczestniczących w rozprawie.

2. Obok sali rozpraw powinny znajdować się wydzielone pomieszczenie dla świadków i pokój narad oraz właściwie usytuowane i odpowiednio zabezpieczone pomieszczenie dla doprowadzonych do sądu osób nie pozostających na wolności.

Rozdział 4

Wewnętrzna struktura organizacyjna sądu wojewódzkiego i rejonowego

§ 13. 1. Sąd wojewódzki dzieli się na wydziały:

- 1) wydział cywilny — do spraw z zakresu prawa cywilnego oraz do rozpoznawanych w II instancji spraw należących do właściwości sądów rodzinnych,
- 2) wydział karny — do spraw z zakresu prawa karnego,
- 3) wydział penitencjarny i nadzoru nad wykonywaniem orzeczeń karnych — do spraw penitencjarnych i nadzoru nad sądowym postępowaniem wykonawczym w sprawach karnych,
- 4) wydział pracy — do spraw z zakresu prawa pracy,
- 5) wydział ubezpieczeń społecznych — do spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych.

2. W sądzie wojewódzkim, w którym wpływ spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych jest

niewielki, zamiast wydziałów wymienionych w ust. 1 pkt 4 i 5 działa wydział pracy i ubezpieczeń społecznych

3. Sąd wojewódzki, w którym nie utworzono sądu pracy i ubezpieczeń społecznych ani wydziału penitencjarnego i nadzoru nad wykonywaniem orzeczeń karnych, dzieli się na wydziały wymienione w ust. 1 pkt 1 i 2, przy czym sprawy penitencjarne i nadzoru nad sądowym postępowaniem wykonawczym w sprawach karnych należą do właściwości wydziału karnego.

§ 14. Do wykonywania czynności nadzoru w sądach wojewódzkich mogą być tworzone wydziały wizytacyjne lub wizytacyjno-rewizyjne bądź inne formy organizacyjne. Organizację nadzoru określają przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie szczegółowych zasad wykonywania nadzoru nad sądami i sędziami oraz państwowymi biurami notarialnymi.

§ 15. 1. Sąd rejonowy dzieli się na wydziały:

- 1) wydział cywilny — do spraw z zakresu prawa cywilnego,
- 2) wydział karny — do spraw z zakresu prawa karnego,
- 3) wydział rodzinny i nieletnich (sąd rodzinny) — do spraw:
 - a) z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego,
 - b) dotyczących demoralizacji i czynów karalnych nieletnich,
 - c) dotyczących leczenia osób uzależnionych od alkoholu oraz od środków odurzających i psychotropowych,
- 4) wydział pracy (sąd pracy) — do spraw z zakresu prawa pracy.

2. Sąd rejonowy, w którym nie utworzono wydziału rodzinnego i nieletnich ani sądu pracy, dzieli się na wydziały wymienione w ust. 1 pkt 1 i 2.

§ 16. W zarządzeniu o utworzeniu w sądzie wojewódzkim lub rejonowym innego wydziału niż wymienione w § 13 i 15 określa się jego nazwę i zakres spraw przekazanych temu wydziałowi.

§ 17. 1. Poszczególne wydziały oznaczają się kolejnymi liczbami rzymskimi.

2. Jeżeli rodzaje i liczba spraw za tym przemawiają, w ramach wydziałów, o których mowa w § 13 i 15, mogą być utworzone sekcje dla określonych rodzajów spraw.

§ 18. Sekcje, o których mowa w § 17 ust. 2, tworzy prezes sądu wojewódzkiego w uzgodnieniu z Ministrem Sprawiedliwości.

§ 19. Przewodniczącymi wydziałów w sądach wojewódzkich są wiceprezesi tych sądów lub wyznaczeni sędziowie. W sądach wojewódzkich o obsadzie etatowej powyżej 15 sędziów wiceprezesi tych sądów mogą nie przewodniczyć wydziałowi.

§ 20. 1. Przewodniczącymi wydziałów w sądach rejonowych są prezesi i wiceprezesi tych sądów lub wyznaczeni sędziowie. W sądach rejonowych o obsadzie etatowej powyżej 10 sędziów prezesi tych sądów mogą nie przewodniczyć wydziałowi.

2. W sądach rejonowych o obsadzie etatowej powyżej 20 sędziów również wiceprezesi tych sądów mogą nie przewodniczyć wydziałowi.

§ 21. Każdy wydział posiada oddzielny sekretariat.

§ 22. Czynności z zakresu administracji sądowej, mające na celu zapewnienie warunków do realizacji podstawowej działalności sądów, są wykonywane w oddziałach sądów wojewódzkich i rejonowych.

§ 23. 1. W sądzie wojewódzkim tworzy się oddziały administracyjny i finansowy.

2. W sądzie wojewódzkim o większej liczbie etatów mogą być również utworzone inne wyspecjalizowane komórki organizacyjne, powołane do wykonywania czynności z zakresu poszczególnych działów administracji sądowej.

3. Na wniosek prezesa sądu wojewódzkiego Minister Sprawiedliwości może utworzyć w sądzie wojewódzkim, o którym mowa w ust. 2, stanowisko dyrektora administracyjnego oraz określić zakres jego działania.

§ 24. 1. W sądzie rejonowym tworzy się oddział administracyjny oraz stanowisko pracy głównego księgowego.

2. W sądzie rejonowym o większej liczbie etatów może być utworzony oddział finansowy.

§ 25. Organizację i zakres działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej, a także tryb tworzenia komórek organizacyjnych, o których mowa w § 23 ust. 2 oraz w § 24 ust. 2, określają przepisy zarządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej.

§ 26. 1. Zadania związane ze współpracą sądu z prasą wykonuje prezes sądu lub wiceprezes albo wyznaczony sędzia.

2. W sądach wojewódzkich mogą działać rzecznicy prasowi. Rzecznika prasowego powołuje prezes sądu wojewódzkiego. Rzecznik podlega bezpośrednio prezesowi w zakresie działalności prasowo-informacyjnej.

3. Obowiązki związane ze współdziałaniem sądu z prasą określają odrębne przepisy.

§ 27. 1. W sądach wojewódzkich mogą działać wojewódzcy kierownicy szkolenia i doskonalenia kadr.

2. Sposób powoływania oraz zakres czynności kierowników, o których mowa w ust. 1, określa Minister Sprawiedliwości.

Rozdział 5

Roki sądowe

§ 28. W razie zarządzenia odbywania poza siedzibą sądu stałych posiedzeń sądu wojewódzkiego lub sądu rejonowego, prezes sądu wojewódzkiego określa rodzaje spraw, jakie mają być rozpatrywane na rokach sądowych. Jednocześnie prezes — uwzględniając warunki komunikacyjne oraz interesy obywateli, po zasięgnięciu opinii terenowych organów administracji państwowej o właściwości ogólnej — oznacza stałe dni miesiąca, w których odbywać się będą roki, oraz obszar, z którego sprawy będą rozpatrywane na rokach, a także miejsce ich odbywania.

§ 29. W miejscowości, w której odbywają się roki, może być utworzony stały sekretariat, spełniający czynności sekretariatu wydziału.

§ 30. Prezes właściwego sądu wyznacza sędziego, który pełni czynności przewodniczącego wydziału w zakresie spraw rozpoznawanych na rokach.

Rozdział 6

Pieczenie urzędowe

§ 31. Wszystkie sądy i prezesi sądów mają pieczęcie urzędowe z wizerunkiem orła i napisem, odpowiadające obowiązującym przepisom.

§ 32. Poszczególne wydziały sądu mogą używać osobnych egzemplarzy pieczęci. Kontrolę wydanych pieczęci

prowadzi prezes sądu. Pieczęcie o jednakowej treści są oznaczone numerami rozpoznawczymi.

§ 33. Odpowiedzialność za przechowywanie pieczęci wydanych do użytku wydziałów spoczywa na kierownikach sekretariatów.

Dział II

CZYNNOŚCI PREZESA I WICEPREZESA SĄDU

§ 34. 1. Prezes sądu kieruje powierzonym mu sądem, pełni czynności administracji sądowej oraz sprawuje nadzór nad działalnością sądu.

2. Do obowiązków prezesa sądu wojewódzkiego należą ponadto sprawy administracji i nadzoru nad sądami rejonowymi w okręgu sądu wojewódzkiego powierzonego jego kierownictwu.

§ 35. Prezes sądu reprezentuje sąd wobec terenowych organów władzy i administracji państwowej oraz organizacji politycznych, społecznych, gospodarczych i zawodowych.

§ 36. Do obowiązków prezesa sądu w zakresie administracji należy w szczególności:

- 1) troska o dobór odpowiednich kadr,
- 2) usprawnianie organizacji i techniki pracy sądu,
- 3) dbałość o należyłą kulturę pracy i sprawność postępowania w sądzie,
- 4) szkolenie pracowników sądowych, ławników ludowych i kuratorów społecznych,
- 5) kierowanie wykonaniem budżetu,
- 6) zarząd oraz ochrona i oszczędne gospodarowanie mieniem sądu,
- 7) zaopatrzenie materiałowe sądu,
- 8) terminowa sprawozdawczość,
- 9) zapewnianie pracownikom odpowiednich warunków socjalnych,
- 10) dbałość o estetykę pomieszczeń sądowych.

§ 37. Kierownik ośrodka zamiejscowego sądu wojewódzkiego oraz przewodniczący wydziału zamiejscowego sądu rejonowego wykonują czynności z zakresu administracji, które powierzy im prezes właściwego sądu.

§ 38. Do obowiązków prezesa sądu w zakresie sprawowanego nadzoru należą w szczególności:

- 1) ocena prawidłowości orzecznictwa i dążenie do jego jednolitości,
- 2) zaznajamianie się z orzecznictwem kierowanego sądu,
- 3) ocena orzecznictwa na tle zadań wymiaru sprawiedliwości w zakresie ochrony porządku prawnego,
- 4) sygnalizowanie potrzeby wystąpienia o wyjaśnienie przepisów prawnych,
- 5) podejmowanie środków nadzoru pozajudykacyjnego lub inicjowanie ich podjęcia,
- 6) analizowanie materiałów statystycznych dotyczących pracy sądu,
- 7) ocena sprawozdań przewodniczących wydziałów o wynikach pracy sekretariatów oraz badanie prawidłowości działalności budżetowej, administracyjnej i gospodarczej sądu,
- 8) okresowe opiniowanie sędziów na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie prowadzenia wykazów służbowych i sporządzania opinii dotyczących stosunku służbowego sędziów oraz okresowe oceny kwalifikacyjne innych pracowników sądowych na podstawie odrębnych przepisów,
- 9) rozpatrywanie skarg, wniosków i listów obywateli, dotyczących pracy sądu.

10) wydawanie stosownych zarządzeń, a także podejmowanie odpowiednich środków w razie stwierdzenia w czynnościach sędziów i innych pracowników sądowych usterek i uchybień,

11) nadzór i kontrola pracy przewodniczących wydziałów.

§ 39. 1. Prezes sądu wojewódzkiego wykonuje w stosunku do sądów rejonowych w okręgu sądu wojewódzkiego powierzonego jego kierownictwu odpowiednie obowiązki, określone w § 38.

2. Szczegółowe zasady wykonywania przez prezesa sądu wojewódzkiego nadzoru nad sądami i sędziami w zakresie spraw należących do podstawowej działalności sądu określają właściwe przepisy.

3. Do obowiązków prezesa sądu wojewódzkiego należy ponadto:

- 1) ustalanie stanu zatrudnienia w sądzie wojewódzkim i sądach rejonowych oraz — w zakresie nie zastrzeżonym do wyłącznej kompetencji Ministra Sprawiedliwości — złatwianie spraw kadrowych w odniesieniu do pracowników sądu wojewódzkiego oraz do zatrudnionych w sądach rejonowych: sędziów, asesorów i aplikantów sądowych, urzędników zajmujących stanowiska kierownicze, kuratorów zawodowych i komorników,
- 2) prowadzenie ewidencji biegłych sądowych i tłumaczy przysięgłych,
- 3) przedstawianie — w razie stwierdzenia potrzeby — Ministrowi Sprawiedliwości wniosków o wniesienie rewizji nadzwyczajnych od orzeczeń sądu wojewódzkiego oraz sądów rejonowych,
- 4) przedstawianie Rzecznikowi Praw Obywatelskich na jego żądanie informacji o stanie sprawy prowadzonej w sądzie wojewódzkim lub w nadzorowanym sądzie rejonowym.

§ 40. O wydaniu ważniejszych zarządzeń i wyjaśnień w sprawach z zakresu administracji prezes sądu wojewódzkiego zawiadamia Ministerstwo Sprawiedliwości.

§ 41. W czynnościach nadzorczych należących do prezesów sądów współdziałają wiceprezesi i przewodniczący wydziałów w zakresie spraw im powierzonych.

§ 42. 1. Wiceprezes sądu wojewódzkiego, któremu powierzono kierownictwo sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, sprawuje nadzór nad podstawową działalnością tego sądu; przepis § 39 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

2. Do obowiązków wiceprezesa sądu wojewódzkiego, o którym mowa w ust. 1, należy w szczególności:

- 1) współpraca z organami administracji państwowej oraz z organizacjami związkowymi, jak również organami rentowymi w celu uwzględniania w orzecznictwie sądu pracy i ubezpieczeń społecznych problematyki społecznej i ekonomicznej państwa,
- 2) organizowanie konferencji sędziów rozpoznających sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, z udziałem przedstawicieli zainteresowanych organów, instytucji i organizacji,
- 3) przedstawianie Ministrowi Sprawiedliwości wniosków o wniesienie rewizji nadzwyczajnych od orzeczeń sądów w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych,
- 4) organizowanie kolegiów arbitrażu społecznego dla rozstrzygnięcia sporów zakładowych, stosownie do odrębnych przepisów.

§ 43. Prezes sądu rejonowego podejmuje decyzje kadrowe w odniesieniu do pracowników kierowanego sądu, z wyłączeniem decyzji należących do kompetencji prezesa sądu wojewódzkiego.

§ 44. Prezes sądu rejonowego prowadzącego rejestr społeczno-zawodowych organizacji rolników organizuje

kolegia arbitrażu społecznego dla rozstrzygnięcia sporów, w których stroną są te organizacje, stosownie do odrębnych przepisów.

§ 45. 1. W ramach sprawowanego bezpośredniego nadzoru nad komornikami prezes sądu rejonowego:

- 1) co najmniej raz na 6 miesięcy kontroluje z udziałem księgowego działalność komorników, zwracając szczególną uwagę na zapobieganie i usuwanie przyczyn przewlekłości postępowania egzekucyjnego oraz zapewnienie prawidłowości prowadzenia akt i ksiąg, a w razie dostrzeżenia uchybień lub przewinień — podejmuje stosowne środki,
- 2) przeprowadza w razie potrzeby doraźne lustracje biur komorników,
- 3) bada zasadność składanych w drodze administracyjnej skarg i wniosków dotyczących działalności komorników,
- 4) ocenia prawidłowość organizacji pracy biur komornicznych.

2. Prezes sądu rejonowego może zlecić wykonywanie czynności, o których mowa w ust. 1, sędziemu obeznanemu w sprawach egzekucyjnych.

§ 46. Prezes sądu rejonowego zapewnia komornikowi pomieszczenia niezbędne do składowania przedmiotów i przeprowadzania licytacji ruchomości zajmowanych w toku egzekucji.

§ 47. W razie śmierci komornika lub zawieszenia go w czynnościach, prezes sądu rejonowego podejmuje niezwłocznie działania mające na celu zabezpieczenie ksiąg, pieczęci, akt, pieniędzy i depozytów wartościowych znajdujących się w biurze komornika.

§ 48. 1. Jeżeli komornik nie może pełnić czynności z powodu przeszkód prawnych lub faktycznych, prezes sądu rejonowego pełnienie czynności komornika zleca zastępcy.

2. Zastępcą komornika może być tylko komornik innego rewiru lub egzaminowany praktykant.

3. W razie braku możliwości wyznaczenia zastępcy prezes sądu rejonowego zwraca się o jego ustanowienie do prezesa sądu wojewódzkiego.

Dział III

ZGROMADZENIE OGÓLNE I KOLEGIUM

§ 49. Zgromadzenie ogólne sędziów i kolegium sądu wojewódzkiego zwołuje prezes sądu. Prezes sądu ustala również projekt porządku dziennego tego posiedzenia.

§ 50. Prezes sądu ustala termin posiedzenia, o którym mowa w § 49, tak aby umożliwić obecność wszystkim sędziom.

§ 51. Posiedzenia organów wymienionych w § 49 odbywają się przy drzwiach zamkniętych. Protokół sporządza członek organu lub inna osoba wyznaczona przez prezesa. Protokół podpisują prezes sądu i protokołujący.

§ 52. Do udziału w posiedzeniu przewodniczący może zapraszać przedstawicieli rady pracowniczej oraz organizacji politycznych i społecznych.

Dział IV

CZAS URZĘDOWANIA

§ 53. 1. Wyznaczanie sesji sądowych w okresie letnim, od 21 czerwca do 23 września, może być czasowo ograniczone do rozpoznawania spraw nie cierpiących zwłoki. Prezesi sądów wojewódzkich — po zasięgnięciu opinii właściwego prokuratora wojewódzkiego — ustalają

dokładny okres ograniczenia wyznaczania sesji sądowych, mając na uwadze warunki lokalne oraz potrzebę zapewnienia niezahamowanej sprawności postępowania i załatwiania wpływających spraw. Czas przerwy w poszczególnych sądach nie może być dłuższy niż dwa miesiące.

2. Za sprawy nie cierpiące zwłoki uważa się w szczególności:

- 1) sprawy, w których zastosowano tymczasowe aresztowanie lub wniesiono o zastosowanie tego środka, orzeczono środek zabezpieczający, rozpoznawane w sądzie sprawy o wykroczenia, w których orzeczono kary aresztu, oraz sprawy o warunkowe przedterminowe zwolnienie, o udzielenie przerwy w odbywaniu kary pozbawienia wolności, a także sprawy rozpoznawane w trybie przyspieszonym,
- 2) sprawy z zakresu prawa rodzinnego, z wyjątkiem spraw o rozwód i unieważnienie małżeństwa, sprawy dotyczące umieszczenia nieletniego w schronisku dla nieletnich, pilne czynności z zakresu postępowania wykonawczego w sprawach rodzinnych i nieletnich oraz z zakresu postępowania wyjaśniającego w sprawach nieletnich,
- 3) sprawy z zakresu prawa pracy z powództwa pracownika oraz z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych,
- 4) sprawy o naruszenie posiadania, sprawy z art. 768 i 794 kodeksu postępowania cywilnego (kpc) oraz skargi na czynności komornika, a także wnioski o wydanie zarządzeń tymczasowych.

§ 54. Prezes właściwego sądu ustala roczny plan urlopów sędziów i innych pracowników sądowych. Prezesom sądu wojewódzkiego urlopu udziela Minister Sprawiedliwości, a prezesom sądu rejonowego — prezes sądu wojewódzkiego.

§ 55. 1. Sekretariaty sądowe przyjmują interesantów przez cały czas urzędowania, a raz w tygodniu dodatkowo po południu, nie krócej niż przez trzy godziny od 15.00 do 18.00, z uwzględnieniem lokalnych potrzeb i zwyczajów.

2. Prezesi sądów ustalają godziny przyjęć własnych oraz godziny przyjęć wiceprezesów i przewodniczących wydziałów.

Tytuł II

Czynności sądów wojewódzkich i rejonowych

Dział I

PRZEPISY WSPÓLNE DLA WSZYSTKICH RODZAJÓW SPRAW

Rozdział 1

Przepisy ogólne

§ 56. Obowiązkiem sędziów i innych pracowników sądu jest sumiennie i sprawnie wykonanie każdej czynności sądowej zgodnie z obowiązującymi przepisami.

§ 57. 1. Osobom zgłaszającym się w sądzie sędziowie i inni pracownicy sądu powinni w miarę potrzeby udzielać informacji o obowiązujących przepisach prawa, w szczególności z zakresu postępowania sądowego.

2. Od osób zgłaszających się w sądzie można żądać złożenia pisma tylko wtedy, gdy wynika to z przepisów postępowania sądowego.

§ 58. 1. Pisma kierowane do organów, instytucji lub osób w sprawie udzielenia informacji dotyczących stron oraz nadesłania dokumentów i przedmiotów podpisuje przewodniczący wydziału lub sędzia.

2. Przepis ust. 1 nie dotyczy pism, których sporządzenie należy do zakresu działania kierownika sekretariatu.

§ 59. Jeżeli w toku czynności sądowych okaże się, że uzyskane informacje mogą stanowić podstawę do wszczęcia z urzędu sprawy przez sąd rodzinny lub wszczęcia postępowania w stosunku do osób uzależnionych od alkoholu, środków odurzających lub psychotropowych, sędzia jest obowiązany zawiadomić o tym niezwłocznie właściwy sąd rodzinny, właściwą komisję do spraw przeciwdziałania alkoholizmowi, właściwą poradnię wychowawczo-zawodową lub prokuratora.

§ 60. Jeżeli przy utworzeniu w sądzie rejonowym dwóch lub więcej wydziałów cywilnych, karnych, rodzinnych lub pracy zakres spraw przekazanych tym wydziałom określony został według części obszaru właściwości miejscowej sądu, podział spraw między tymi wydziałami następuje według zasad określonych w przepisach postępowania sądowego o właściwości miejscowej, z wyjątkiem przepisów kodeksu postępowania cywilnego o właściwości przemiennej.

§ 61. 1. Jeżeli pismo wszczynające postępowanie wpłynęło do wydziału, który nie jest wyznaczony jako właściwy w sprawie, przewodniczący wydziału — przed nadaniem biegu temu pismu — zarządza jego przekazanie do wydziału właściwego.

2. W wypadkach wątpliwych prezes sądu wskazuje wydział właściwy do rozpoznania sprawy.

3. Przepisy ust. 1 i 2 nie dotyczą przekazania sprawy pomiędzy wydziałem pracy a wydziałem cywilnym lub innym wydziałem sądu.

§ 62. Jeżeli ustawa nie nakazuje wykonania czynności protokolowanej przez samego sędziego, może on zlecić spisanie protokołu bez swego udziału aplikantowi sądowemu, referendarzowi sądowemu lub kierownikowi sekretariatu. Protokół taki podpisują protokolant oraz osoby biorące udział w czynności.

Rozdział 2

Czynności przewodniczącego wydziału, przewodniczącego posiedzenia i sędzłów

§ 63. 1. Przewodniczący wydziału kieruje całokształtem pracy w wydziale w zakresie spraw sądowych, mając na względzie poziom i sprawność postępowania sądowego, a w szczególności:

- 1) zaznajamia się z pismami wpływającymi do wydziału i wydaje co do nich odpowiednie zarządzenia,
- 2) rozdziela pracę między sędziów, przestrzegając właściwego ich obciążenia, wyznacza przewodniczącego posiedzenia, jeżeli sam nie przewodniczy posiedzeniu, a w miarę potrzeby wyznacza również sędziego sprawozdawcę oraz członków składu orzekającego,
- 3) układa plan posiedzeń i określa dni, na które przewodniczący posiedzeń mogą wyznaczać nowe terminy,
- 4) wyznacza terminy posiedzeń w poszczególnych sprawach i wydaje wszelkie potrzebne zarządzenia, tak aby rozstrzygnięcie danej sprawy mogło nastąpić na pierwszym posiedzeniu,

- 5) zapewnia stronom możliwość przejrzenia akt sprawy,
- 6) czuwa nad właściwym poziomem orzecznictwa, organizuje narady sędziów wydziału w celu omówienia zagadnień prawnych budzących wątpliwości, zagadnień, w których orzecznictwo wydziału jest niejednolite, oraz orzecznictwa i wytycznych Sądu Najwyższego,
- 7) zaznajamia się z przebiegiem rozpoznawanych w wydziale spraw o budzącym wątpliwości stanie prawnym lub faktycznym i informuje o nich okresowo prezesa sądu,
- 8) kontroluje celowość i zasadność odraczania i przerywania posiedzeń oraz czuwa nad biegiem spraw, w których postępowanie trwa zbyt długo,
- 9) kontroluje prawidłowość i terminowość wykonania orzeczeń,
- 10) kontroluje pracę biegłych, zwłaszcza w zakresie terminowego sporządzania opinii,
- 11) zarządza wypłatę należności świadkom, biegłym, tłumaczom i stronom oraz czuwa nad tym, aby zgłoszone przez te osoby żądania wynagrodzenia i zwrotu kosztów były niezwłocznie rozpoznane, a należności — w razie przyznania — wypłacone,
- 12) zawiadamia prezesa sądu o wątpliwościach w zakresie wykładni prawa i o zagadnieniach, które powinny być omówione na konferencjach sędziów, oraz o potrzebie złożenia wniosku o wniesienie rewizji nadzwyczajnej,
- 13) czuwa nad terminowością sporządzania uzasadnień,
- 14) zapobiega powstawaniu zaległości, a w razie ich powstania — opracowuje plan ich usunięcia i kontroluje wykonanie tego planu oraz informuje okresowo prezesa sądu o stanie zaległości,
- 15) czuwa nad sprawnością, prawidłowością i terminowością pracy sekretariatu wydziału oraz dokładnością sporządzanych zestawień statystycznych, sprawdza przynajmniej raz w miesiącu księgi i stan prac w sekretariacie co do prawidłowego prowadzenia biurowości oraz należytego biegu spraw i na podstawie wyników kontroli wydaje odpowiednie zarządzenia,
- 16) wykonuje czynności zlecone przez prezesa sądu.

2. Ponadto przewodniczący wydziału sądu pierwszej instancji czuwa nad sprawnym tokiem postępowania odwoławczego, aż do przedstawienia akt sprawy sądowi rewizyjnemu. Po zwrocie akt zaznajamia się z orzeczeniami sądu rewizyjnego i zarządza, aby z orzeczeniami tymi zaznajomili się sędziowie, którzy wydali zaskarżone orzeczenia, a w razie gdy orzeczenie dotyczy istotnego zagadnienia prawnego lub zagadnienia prawnego, w którym orzecznictwo było niejednolite — wszyscy sędziowie wydziału.

3. Czynności wymienione w ust. 1 pkt 1, 4, 9 i 10 przewodniczący wydziału może przekazać przewodniczącemu posiedzenia albo sędziemu sprawozdawcy — w sprawach przydzielonych im do załatwienia.

4. Przewodniczący wydziału może ustalić stały sposób podziału spraw między sędziów, zwłaszcza według repertoriów, kolejności wpływu, zasady terytorialnej. W wydziałach rodzinnych i nieletnich przewodniczący wydziału ustala stały podział spraw według zasady terytorialnej.

§ 64. Przy rozdziale pracy pomiędzy sędziów przewodniczący wydziału przestrzega zasady, aby zmiana składu sądu orzekającego w toku załatwiania sprawy, a w szczególności sędziego sprawozdawcy, zachodziła tylko wyjątkowo.

§ 65. 1. W razie nieprzybycia sędziego na posiedzenie, przewodniczący wydziału, kierując się względami celowości, albo odwołuje posiedzenie w sprawie, albo zarządza wykonanie tej czynności przez innego sędziego. Jeżeli zachodzi potrzeba wyznaczenia sędziego z innego wydziału, przewodniczący zwraca się w tej sprawie do prezesa sądu.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do innych czynności sądowych, a także w razie nieprzybycia na posiedzenie ławnika.

§ 66. Poza czynnościami wymienionymi w § 64 i 65 przewodniczący wydziału spełnia czynności, do których według przepisów postępowania sądowego powołany jest prezes sądu, chyba że prezes sądu zarządzi inaczej lub gdy co innego wynika z przepisów tego postępowania.

§ 67. 1. Do obowiązków przewodniczącego posiedzenia należy w szczególności:

- 1) wydawanie zarządzeń w związku z przygotowaniem posiedzenia i zarządzeń w toku postępowania,
- 2) zapewnienie członkom składu orzekającego możliwości zaznajomienia się z aktami sprawy oraz podjęcie decyzji o celowości odbycia narady wstępnej,
- 3) dbałość o punktualne rozpoczęcie posiedzenia,
- 4) czuwanie, aby rozstrzygnięte zostały wnioski stron złożone na posiedzeniu, a także wnioski o otwarcie rozprawy, jeżeli takie zostały złożone,
- 5) spowodowanie, aby protokół został podpisany bezpośrednio po zakończeniu posiedzenia, a w wyjątkowych wypadkach — najpóźniej w ciągu trzech dni po zakończeniu posiedzenia.

2. Przewodniczący posiedzenia sądu drugiej instancji zarządza odbycie narady wstępnej, jeżeli w sprawie występują skomplikowane zagadnienia faktyczne lub prawne.

3. W razie niezamieszczenia w orzeczeniu niezbędnych rozstrzygnięć co do dowodów rzeczowych, kosztów sądowych lub co do zaliczenia tymczasowego aresztowania, przewodniczący posiedzenia podejmuje niezwłocznie czynności zmierzające do wydania postanowienia w tym przedmiocie.

§ 68. Do obowiązków sędziego należy sprawdzanie, czy przydzielone mu sprawy otrzymały prawidłowy bieg oraz czy wydane w tych sprawach zarządzenia są terminowo i należyście wykonywane przez sekretariat, a ponadto informowanie uczestników postępowania o ich prawach i obowiązkach procesowych.

Rozdział 3

Przygotowanie posiedzenia

§ 69. 1. O wyznaczeniu posiedzenia poza budynkiem sądu zawiadamia się prezesa sądu, z wyjątkiem wypadku, gdy posiedzenie wyznacza się w celu przeprowadzenia dowodu z oględzin albo w celu przesłuchania osoby, która nie może stawić się w sądzie.

2. Organizację posiedzenia należy uzgodnić z kierownictwem zakładu pracy lub innej instytucji, gdzie ma się odbyć posiedzenie; w szczególności należy zapewnić wstęp osobom wezwanym na posiedzenie.

3. W pomieszczeniu, w którym ma się odbywać posiedzenie, powinien być przygotowany stół sędziowski i zawieszono gołdo państwowe.

§ 70. 1. Dla każdej sprawy wyznaczonej na posiedzenie należy oznaczyć godzinę rozpoczęcia posiedzenia, z uwzględnieniem przypuszczalnego czasu trwania spraw ją poprzedzających oraz warunków komunikacji, z której korzystają osoby zamieszkałe poza siedzibą sądu.

2. Sprawy z udziałem prokuratora (oskarżyciela publicznego) oraz sprawy, w których występują te same osoby, należy w miarę możliwości wyznaczać na ten sam dzień i w następującej po sobie kolejności.

3. Przy wyznaczaniu terminu posiedzenia oraz kolejności rozpoznawania spraw należy w miarę możliwości uwzględniać uzasadnione wnioski stron, ich obrońców, pełnomocników, przedstawicieli oraz innych osób biorących udział w sprawie.

§ 71. Prezes sądu wydaje zarządzenia dotyczące kolejności wyznaczania ławników na posiedzenia, zasad korzystania z list ławników przez poszczególne wydziały sądu w sposób uwzględniający równomierny ich udział w rozprawach, a także prowadzenia ewidencji udziału wszystkich ławników w posiedzeniach sądu.

§ 72. 1. Ławników zawiadamia się o terminie posiedzenia, tak aby ławnik otrzymał zawiadomienie co najmniej na 7 dni przed posiedzeniem, a tylko wyjątkowo w terminie krótszym; jednocześnie zawiadamia się zakład pracy zatrudniający ławnika.

2. Sędzia jest obowiązany udzielać ławnikom przed rozpoczęciem posiedzenia potrzebnych wyjaśnień oraz omówić z nimi wyznaczone sprawy. W tym celu należy zawiadamiać ławników o konieczności przybycia na posiedzenie na odpowiednio wcześniejszą godzinę, tak aby rozpoczęcie posiedzenia nie uległo zwłoce.

§ 73. O każdym wypadku nie usprawiedliwionego nieprzybycia ławnika na posiedzenie przewodniczący składu orzekającego zawiadamia w terminie trzech dni prezesa sądu, a nadto może zawiadomić radę ławniczą.

§ 74. W razie przewidywania masowego przybycia publiczności, prezes sądu może zarządzić wydanie kart wstępu na salę rozpraw. Może również wyznaczyć odpowiednio miejsca dla sprawozdawców prasy.

Rozdział 4

Doręczenia

§ 75. Doręczeń sądowych należy dokonywać przede wszystkim przez pocztę. Doręczenia przez woźnego sądowego dokonuje się wówczas, gdy uzasadniają to szczególne trudności w dokonaniu doręczenia przez pocztę.

§ 76. Jeżeli obecny w sądzie adresat wykazał swoją tożsamość, można mu doręczyć pismo bezpośrednio za potwierdzeniem odbioru.

§ 77. Prezes sądu może zarządzić bezpośrednio doręczenie pism sądowych miejscowym instytucjom i adwokatom oraz bezpośrednio odbieranie pism kierowanych przez miejscowe instytucje do sądu.

§ 78. 1. Pisma przeznaczone dla oskarżonego przebywającego na wolności oraz odpisy pozwów, wniosków, innych pism procesowych i orzeczeń w sprawach rozpoznawanych przez sądy rodzinne oraz w sprawach o ochronę dóbr osobistych doręcza się w taki sposób, aby ich treść nie była dostępna dla osób niepowołanych; sposób ten określa przewodniczący posiedzenia.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do innych pism, jeżeli jest to uzasadnione interesem społecznym lub interesem strony.

§ 79. W zawiadomieniach i wezwaniach należy podawać, w jakiej sprawie, w jakim charakterze, miejscu i czasie ma się stawić wzywana osoba oraz czy jej stawienie jest obowiązkowe, a także uprzedzić o skutkach niestawiennictwa.

§ 80. W piśmie, przy którym przesyłane są zawiadomienia, wezwania i inne pisma sądowe przeznaczone dla

osób wymienionych w art. 137 kpc oraz art. 119 kodeksu postępowania karnego (kpk), należy zwrócić się o przesłanie sądowi dowodu doręczenia lub — w razie niewłaściwości — o niezwłoczne przekazanie przesyłki jednostce właściwej i zawiadomienie o tym sądu.

§ 81. Wezwania i zawiadomienia o terminach posiedzeń powinny być wysłane, tak aby w razie stwierdzenia przeszkód w ich doręczeniu można było wezwania i zawiadomienia wysłać ponownie albo odwołać posiedzenie i zawiadomić o tym osoby, którym zawiadomienia lub wezwania zostały już uprzednio doręczone.

§ 82. Jeżeli pismo podlegające doręczeniu zostało złożone tak późno, że jego odpisu nie można doręczyć przed terminem posiedzenia, doręcza się to pismo na posiedzeniu i odnotowuje fakt doręczenia w protokole lub notatce urzędowej.

Rozdział 5

Przebieg i porządek posiedzenia

§ 83. 1. Przewodniczący posiedzenia zajmuje miejsce środkowe za stołem sędziowskim, a pozostali członkowie składu orzekającego zajmują miejsca obok przewodniczącego.

2. W razie wyznaczenia sędziów dodatkowych, zajmują oni miejsca także za stołem sędziowskim.

3. Prokurator zajmuje miejsce przy stole sędziowskim po prawej stronie, a protokolant po lewej stronie sądu.

4. Oskarżyciel inny niż prokurator, powód lub wnioskodawca zajmują miejsce przed stołem sędziowskim po prawej stronie, a oskarżony, pozwany i inni uczestnicy postępowania — po lewej stronie sądu. Interwient uboczny zajmuje miejsce obok strony, do której przystąpił.

§ 84. Jeżeli w składzie orzekającym uczestniczy prezes lub wiceprezes sądu albo przewodniczący wydziału, przewodnictwo należy do niego, o ile nie zarządzi on inaczej.

§ 85. W czasie rozpraw sędziowie i ławnicy używają togi jako stroju urzędowego, a sędzia przewodniczący na rozprawie — także łańcucha. Wzór stroju urzędowego określają przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie określenia wzoru stroju urzędowego sędziów na rozprawie.

§ 86. 1. Wszyscy obecni na sali rozpraw, nie wyłączając uczestniczących w posiedzeniu prokuratora (oskarżyciela publicznego) i protokolanta, powstają z miejsc w czasie wejścia sądu na salę, odbierania przez sąd przyrzeczenia, ogłaszania wyroku oraz w czasie opuszczania sali przez sąd. Sędziowie powstają z miejsc podczas odbierania przyrzeczenia.

2. W czasie posiedzenia każda osoba powstaje z miejsca, gdy przemawia do sądu lub gdy sąd do niej się zwraca. W uzasadnionych wypadkach — a zwłaszcza gdy przemawiają za tym względy zdrowotne — przewodniczący posiedzenia może zezwolić na pozostawanie w pozycji siedzącej.

§ 87. Jeżeli osoba mająca podpisać protokół nie może lub nie chce złożyć podpisu, należy w protokole zaznaczyć przyczynę braku podpisu.

§ 88. Sposób utrwalania przebiegu czynności protokolowanych za pomocą aparatów i środków technicznych określają odrębne przepisy.

§ 89. 1. W razie złożenia do akt sprawy przedmiotu lub dokumentu, wzmiankę o tym umieszcza się w protokole posiedzenia lub sporządza notatkę urzędową, ze wska-

zaniem, przez kogo przedmiot lub dokument został złożony.

2. Jeżeli przewodniczący posiedzenia uzna, że złożenie do akt sprawy okazanego mu przedmiotu lub dokumentu albo odpisu lub wypisu z dokumentu jest zbędne, należy przedmiot ten lub dokument opisać wyczerpująco w protokole lub notatce urzędowej, wskazując osobę, która przedstawiła go sądowi.

§ 90. 1. O zastosowaniu przewidzianych w art. 44, 45 i 48 ustawy — Prawo o ustroju sądów powszechnych środków mających na celu utrzymanie powagi sądu należy uczynić wzmiankę w protokole posiedzenia, z podaniem przyczyny ich zastosowania. Postanowienie o ukaraniu karą porządkową również wpisuje się do protokołu.

2. W razie wydalenia z sali rozpraw pełnomocnika lub obrońcy, należy — w celu zabezpieczenia interesu strony — rozważyć potrzebę odroczenia rozprawy.

§ 91. W razie naruszenia przez adwokata lub radcę prawnego jako pełnomocników procesowych w danej sprawie obowiązków wynikających z przepisów postępowania sądowego, a w szczególności nie usprawiedliwionego niestawienia się na posiedzenie sądu lub niewykonania postanowień i zarządzeń sądu w wyznaczonym terminie, jeżeli spowodowało to przewlekłość postępowania, prezes sądu powinien zawiadomić o tym dziekana okręgowej rady adwokackiej lub dziekana okręgowej izby radców prawnych.

§ 92. W razie dokonywania czynności poza siedzibą sądu, można powołać jako protokolanta nie zainteresowaną w sprawie wiarygodną osobę pełnoletnią. Osoba ta składa przed przewodniczącym posiedzenia następujące przyrzeczenie: „Przyrzekam uroczyście, że powierzone mi obowiązki protokolanta wykonam sumiennie”. Przed odebraniem przyrzeczenia przewodniczący poucza protokolanta o jego prawach i obowiązkach.

§ 93. 1. W razie odroczenia lub przerwania posiedzenia, należy ogłosić osobom zainteresowanym obecnym na posiedzeniu termin następnego posiedzenia, chyba że ze względu na przyczynę odroczenia lub przerwania posiedzenia niezwłoczne wyznaczenie następnego terminu nie jest możliwe.

2. W razie ogłoszenia terminu następnego posiedzenia, należy pouczyć osoby zainteresowane o tym, które z nich mają obowiązek stawić się na następne posiedzenie bez osobnego wezwania, oraz o skutkach niestawienia. Na żądanie osoby zainteresowanej należy wydać jej pismo wskazujące termin stawienia się w sądzie. Osoby nieobecne na posiedzeniu należy wezwać na następne posiedzenie lub zawiadomić o nim na zasadach ogólnych.

Rozdział 6

Orzeczenia

§ 94. Orzeczenie sporządza przewodniczący posiedzenia. Jeżeli sprawozdawcą był inny sędzia, sporządzenie orzeczenia należy do sędziego sprawozdawcy.

§ 95. Na wstępie wyroku zamieszcza się wyrazy: „W imieniu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”.

§ 96. 1. W razie gdy sporządzenie uzasadnienia orzeczenia przez przewodniczącego posiedzenia lub sędziego sprawozdawcę nie jest możliwe lub napotyka przeszkody, których czasu trwania nie można przewidzieć, uzasadnienie sporządza inny sędzia, który brał udział w wydaniu orzeczenia. Jeżeli sporządzenie uzasadnienia jest niemożliwe, przewodniczący wydziału czyni o tym wzmiankę w aktach sprawy.

2. Jeżeli stosownie do ust. 1 sporządzenie uzasadnienia należy do ławnika, przewodniczący wydziału w razie potrzeby wyznaczy sędziego do udzielania pomocy ławnikowi przy sporządzaniu uzasadnienia.

§ 97. Sędzia nie ma obowiązku uzasadnienia orzeczenia, do którego zgłosił zdanie odrębne. Jeżeli jednak w sprawie rozpoznanej w składzie jednego sędziego i dwóch ławników zdanie odrębne zgłosił przewodniczący posiedzenia, a żaden z ławników nie podjął się sporządzenia uzasadnienia, sporządza je przewodniczący posiedzenia na podstawie motywów ustalonych w czasie narady.

§ 98. Zgłoszenie zdania odrębnego zaznacza się przy podpisie złożonym na orzeczeniu przez zamieszczenie odpowiedniej wzmianki.

§ 99. Zdania odrębnego nie ogłasza się.

§ 100. 1. Po uprawomocnieniu się postanowienia o sprostowaniu orzeczenia niezwłocznie umieszcza się wzmiankę na oryginale orzeczenia. Wzmiankę tę podpisuje kierownik sekretariatu wydziału.

2. Odpisy sprostowanego orzeczenia wydaje się w brzmieniu uwzględniającym sprostowanie, a na żądanie stron umieszcza się wzmiankę o sprostowaniu na doręczonych im wcześniej odpisach i wypisach.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio w razie sprostowania zarządzenia.

Rozdział 7

Udostępnianie akt sądowych i dokumentów z akt. Przesyłanie akt

§ 101. 1. W toku postępowania można wydać stronie złożony przez nią w sprawie przedmiot lub dokument tylko na zarządzenie przewodniczącego posiedzenia lub sędziego sprawozdawcy.

2. Po zakończeniu postępowania w sprawie, wydanie stronie dokumentu następuje na zarządzenie przewodniczącego wydziału.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do wydawania przedmiotów lub dokumentów innym uprawnionym osobom.

4. Wydanie stronie dokumentu następuje dopiero po złożeniu przez nią do akt uwierzytelnionego odpisu lub wypisu z dokumentu albo jego kserokopii, z tym że w wypadku, o którym mowa w ust. 2, przewodniczący wydziału może zwolnić stronę od tego obowiązku.

§ 102. Udostępnienie stronie akt do przejrzenia oraz wydanie jej przedmiotów lub dokumentów złożonych w sprawie albo wydanie dokumentów na podstawie akt może nastąpić po wykazaniu przez nią tożsamości, a co do innych osób niż strona — po wykazaniu ponadto istnienia uprawnienia wynikającego z przepisów postępowania sądowego.

§ 103. Przewodniczący wydziału udostępnia akta sprawy Rzecznikowi Praw Obywatelskich lub upoważnionemu przez niego przedstawicielowi.

§ 104. 1. Przewodniczący wydziału zezwala na przejrzenie akt sprawy w sekretariacie upoważnionym przedstawicielom tych organizacji społecznych ludu pracującego lub kolektywów żołnierskich, które mogą wstąpić do toczącego się postępowania w danej sprawie lub zgłosić w nim swój udział.

2. Przewodniczący wydziału zezwala również na przejrzenie akt w sekretariacie upoważnionemu przedstawicielowi organu administracji państwowej, jeżeli żądanie przejrzenia akt jest uzasadnione.

3. Ponadto przewodniczący wydziału decyduje o udostępnieniu akt sądowych innym osobom nie mającym uprawnień procesowych i o zakresie wykorzystania przez nie tych akt.

§ 105. 1. Akta sprawy przesyła się Radzie Państwa, Ministerstwu Sprawiedliwości, Sądowi Najwyższemu, Prokuraturze Generalnej oraz Rzecznikowi Praw Obywatelskich, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych — również innym podmiotom uprawnionym do wnoszenia rewizji nadzwyczajnej oraz prezesowi sądu wojewódzkiego i sądowi rewizyjnemu na każde ich żądanie po dokonaniu niezbędnych czynności w sprawie.

2. W innych wypadkach sądowi oraz prokuratorowi (oskarżycielowi publicznemu) przesyła się akta, jeżeli pozwala na to bieg sprawy, a ponadto — w wyjątkowych wypadkach — organowi administracji państwowej, jeżeli uzasadni on żądanie przesłania akt.

3. Zarządzając przesłanie akt sprawy nie zakończonej, potrzebnych jako dowód w innej sprawie, przewodniczący wydziału określa termin zwrotu akt, uwzględniając czas potrzebny do dokonania odpowiednich czynności przez organ wzywający.

§ 106. 1. Na wniosek osób uprawnionych przewodniczący wydziału może w wypadkach szczególnie uzasadnionych zarządzić przesłanie akt do sądu rejonowego miejsca zamieszkania tych osób w celu ułatwienia im przejrzenia akt i sporządzenia z nich odpisów.

2. Jeżeli osoba uprawniona do przejrzenia akt jest pozbawiona wolności, przewodniczący wydziału może zarządzić na jej wniosek przesłanie akt do zakładu karnego lub aresztu śledczego, chyba że szczególne względy przemawiają za umożliwieniem tej osobie przejrzenia akt w sekretariacie sądu.

3. Przewodniczący posiedzenia może zarządzić wydanie lub przesłanie akt biegłemu, jeżeli wymagają tego okoliczności sprawy.

4. Zarządzając wydanie lub przesłanie akt przewodniczący wydziału wyznacza termin, w którym akta powinny być zwrócone, a w wypadkach określonych w ust. 2 poleca, aby przejrzenie akt odbyło się pod nadzorem funkcjonariusza w oddzielnym pomieszczeniu.

§ 107. 1. Przedstawienia akt sądowi rewizyjnemu na skutek wniesionego środka odwoławczego należy dokonać niezwłocznie, gdy tylko zgodnie z przepisami postępowania sądowego może to nastąpić, a jeżeli środek odwoławczy wniesiono w przedmiocie tymczasowego aresztowania — w ciągu 48 godzin. W wypadku przewlekłości postępowania w tym zakresie należy wskazać sądowi rewizyjnemu przyczyny zwłoki. Sąd rewizyjny może również zażądać odpowiednich wyjaśnień.

2. Sąd rewizyjny może zwrócić akta sprawy sądowi pierwszej instancji w celu: sporządzenia brakującego uzasadnienia orzeczenia wydanego przez ten sąd, sporządzenia odpisów protokołów lub innych dokumentów znajdujących się w aktach, jeżeli są one nieczytelne, dołączenia do akt brakujących zwrotnych potwierdzeń doręczenia pism sądowych lub dołączenia odpisów orzeczeń wymaganych przez instrukcję sądową oraz usunięcia innych usterek popełnionych w pierwszej instancji w zakresie postępowania po wydaniu orzeczenia lub prowadzenia akt sprawy.

3. Zwrot następuje na podstawie zarządzenia przewodniczącego wydziału rewizyjnego lub postanowienia sądu orzekającego w drugiej instancji.

§ 108. Sposób udostępniania i przesyłania akt tajnych określają odrębne przepisy.

Rozdział 8

Pomoc sądowa

§ 109. 1. W zleceniu przeprowadzenia dowodu lub dokonania innej czynności przez sąd wezwany należy dokładnie określić, jakie czynności mają być dokonane, oznaczyć wyczerpująco fakty i okoliczności podlegające stwierdzeniu przez poszczególne osoby, a w razie potrzeby — przytoczyć fakty i okoliczności, na które należy zwrócić szczególną uwagę. Należy również wskazać adresy osób, które mają być przesłuchane lub zawiadomione o terminie, i podać, które z osób mają być przesłuchane po odebraniu przyrzeczenia.

2. Pisma o udzielenie pomocy sądowej podpisuje przewodniczący posiedzenia.

3. Do pisma dołącza się w razie potrzeby odpisy z akt sprawy; akta w całości lub w części dołącza się tylko w razie konieczności i jeżeli nie wstrzyma to biegu postępowania.

4. Jeżeli wykonanie czynności zależne jest od uiszczenia zaliczki, sąd wzywający powinien zażądać od strony złożenia zaliczki i przekazać ją sądowi wezwanemu równocześnie z pismem o udzielenie pomocy, chyba że względy ekonomii postępowania przemawiają za tym, aby o złożeniu zaliczki wezwał stronę bezpośrednio sąd wezwany. W piśmie o udzielenie pomocy sądowej należy podać wysokość przekazanej zaliczki.

§ 110. 1. Jeżeli odległość od miejsca zamieszkania świadka jest mniejsza do siedziby sądu orzekającego niż do siedziby sądu, w którego okręgu świadek mieszka, zlecenie przeprowadzenia dowodu temu sądowi nie jest dopuszczalne, chyba że uzasadniają to szczególne warunki komunikacyjne.

2. Nie należy także zwracać się o przesłuchanie świadków do innego sądu, jeżeli odległość między miejscem ich zamieszkania a siedzibą sądu orzekającego nie przekracza 50 km, chyba że równocześnie świadkowie mają być obecni w czasie oględzin lub też nie mogą się stawić w siedzibie sądu orzekającego z powodu przeszkód trudnych do usunięcia.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do przesłuchania stron i biegłych.

§ 111. 1. Zlecenie przeprowadzenia dowodu wiąże sąd wezwany. Jeżeli jednak pismo o udzielenie pomocy sądowej nie czyni zadość warunkom przewidzianym w § 109 i gdy wskutek tego udzielenie pomocy sądowej nie jest możliwe, sąd wezwany zwraca je sądowi wzywającemu w celu uzupełnienia.

2. Jeżeli zlecenie przeprowadzenia dowodu zostało wydane z naruszeniem warunków określonych w § 110, sąd wezwany przysyłając swoje akta sądowi wzywającemu po wykonaniu zlecenia zawiadamia prezesa tego sądu o stwierdzonym uchybieniu.

3. Pismo o udzielenie pomocy sądowej, skierowane wskutek oczywistej omyłki do sądu miejscowo niewłaściwego, sąd wezwany przekazuje sądowi właściwemu i zawiadamia o tym sąd wzywający.

4. Jeżeli sąd wezwany przyznał osobom biorącym udział w postępowaniu wynagrodzenie lub zwrot kosztów podróży, powinien wypłacać je z zaliczki na wydatki, a w razie braku zaliczki — ze środków budżetowych Skarbu Państwa, i w tym wypadku dołączyć do akt wezwania o zwrot tych należności przez sąd wzywający.

§ 112. Zlecenie przeprowadzenia dowodów lub czynności wyjaśniających, pochodzące od sądu pracy lub sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, powinno być wykonane

niezwłocznie, najpóźniej w ciągu 7 dni, a w wyjątkowych wypadkach w terminie 14 dni od daty wpływu tego zlecenia. Wzywanie świadków lub biegłych w tych sprawach oraz zawiadamianie stron może być dokonane w trybie przewidzianym w art. 472 kpc.

§ 113. W sprawach karnych, jak również w sprawach o roszczenia alimentacyjne, o ustalenie ojcostwa i roszczenia z tym związane, a także w sprawach rodzinnych, w których postępowanie może być wszczęte z urzędu, w sprawach nieletnich, w sprawach w stosunku do osób uzależnionych od alkoholu, środków odurzających i psychotropowych, w sprawach o roszczenia pracowników z zakresu prawa pracy oraz w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych — sąd wezwany w razie otrzymania wiadomości, że osoba, która ma być przesłuchana, nie mieszka pod wskazanym adresem, powinien zwrócić się do właściwego organu ewidencji ludności lub innego organu o podanie aktualnego adresu. W razie stwierdzenia, że osoba ta mieszka w okręgu innego sądu, pismo o udzielenie pomocy sądowej przesyła się sądowi właściwemu według miejsca zamieszkania tej osoby oraz zawiadamia o tym sąd wzywający.

§ 114. Ściągnięcie grzywien (kar pieniężnych) nałożonych przez sąd wezwany należy do tego sądu. W tym celu sąd wezwany wylacza postanowienie o nałożeniu grzywny (kary pieniężnej) z akt i czyni o tym wzmiankę w tych aktach.

Rozdział 9

Zawiadamianie o niewłaściwej działalności przedsiębiorstw państwowych lub innych państwowych i społecznych jednostek organizacyjnych

§ 115. 1. Wszelkie ujawnione w toku postępowania sądowego okoliczności świadczące o istotnym naruszeniu przepisów prawa albo o poważnych nieprawidłowościach w działalności przedsiębiorstwa państwowego albo innej państwowej lub społecznej jednostki organizacyjnej powinny być wciągnięte do protokołu albo odnotowane w inny sposób w aktach sprawy wraz z uzasadnieniem.

2. Przepis ust. 1 stosuje się w szczególności w razie stwierdzenia nieprzestrzegania przepisów dotyczących ochrony życia i zdrowia pracowników, tolerowania popełnionych nadużyć, wadliwości struktury organizacyjnej lub braku troski o należyte zabezpieczenie mienia społecznego.

§ 116. 1. Zawiadomienia, o którym mowa w art. 4 § 2 ustawy — Prawo o ustroju sądów powszechnych, dokonuje się przez przesłanie właściwemu organowi za pośrednictwem prezesa sądu wojewódzkiego notatki urzędowej, sporządzonej przez przewodniczącego posiedzenia w odpowiedniej liczbie egzemplarzy, zawierającej dokładne określenie uchybień oraz jednostki, w której one wystąpiły. Do notatki w razie potrzeby załącza się odpisy protokołu, dokumentów lub orzeczenia z uzasadnieniem. Jeżeli uchybienia zostały szczegółowo określone w uzasadnieniu orzeczenia, zawiadomienia można dokonać przez przesłanie tylko odpisu orzeczenia z uzasadnieniem.

2. Prezes sądu wojewódzkiego rozpatruje nadesłane materiały pod względem ich treści i formy oraz decyduje w przedmiocie nadania im dalszego biegu, nie wyłączając równoczesnego przesłania tych materiałów jednostce, w której uchybienie nastąpiło. Odpisy notatek urzędowych i orzeczeń z uzasadnieniem, skierowanych do organu kontroli lub prokuratora, prezes sądu wojewódzkiego przesyła Ministerstwu Sprawiedliwości.

§ 117. Przepisy § 115 ust. 1 i § 116 stosuje się odpowiednio w razie stwierdzenia uchybień polegających na niedziałaniu w sprawie przez jednostkę będącą stroną albo na zaniechaniu wniesienia powództwa cywilnego w sprawie karnej, jeżeli potrzeba wniesienia powództwa jest niewątpliwa.

§ 118. Po otrzymaniu odpowiedzi właściwego organu prezes sądu wojewódzkiego zawiadamia przewodniczącego posiedzenia, który notatkę sporządził, o sposobie jej załatwienia.

Rozdział 10

Zawiadamianie o wątpliwościach dotyczących zgodności aktów normatywnych z Konstytucją lub aktami ustawodawczymi

§ 119. 1. W wypadkach, o których mowa w art. 10 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 22, poz. 98 i z 1987 r. Nr 21, poz. 123), sąd wydaje postanowienie o zawiadomieniu organu uprawnionego do skierowania pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego.

2. W postanowieniu, o którym mowa w ust. 1, sąd powinien uzasadnić wątpliwości co do zgodności przepisu aktu niższego rzędu z przepisem aktu wyższego rzędu, przemawiające za skierowaniem pytania prawnego.

§ 120. 1. Postanowienie, o którym mowa w § 119, sąd przesyła organowi uprawnionemu do skierowania pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego za pośrednictwem prezesa sądu wojewódzkiego wraz z wnioskiem o nadesłanie odpisu pytania prawnego w razie wystąpienia z takim pytaniem; odpis ten załącza sąd do akt sprawy i wydaje postanowienie o zawieszeniu postępowania.

2. Po otrzymaniu odpisu orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego sąd podejmuje zawieszony postępowanie.

§ 121. Niezależnie od trybu postępowania, o którym mowa w § 119, sąd powinien zawiadomić uprawniony organ o stwierdzonej w toku rozpoznawania sprawy niezgodności aktu ustawodawczego z Konstytucją oraz innego aktu normatywnego z Konstytucją lub aktem ustawodawczym — nawet jeżeli nie ma to znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Dział II

CZYNNOŚCI W SPRAWACH CYWILNYCH, RODZINNYCH I NIELETNICH ORAZ PRACY I UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Rozdział 1

Przepisy wspólne

Oddział 1. Czynności wstępne

§ 122. 1. Jeżeli pismo wszczynające postępowanie nie odpowiada warunkom formalnym, a z treści pisma wynika, że podlega ono odrzuceniu albo że sprawę należy przekazać innemu sądowi lub innemu organowi, przewodniczący wydziału wyznacza posiedzenie niejawnie bez wzywania strony do usunięcia braków formalnych pisma, chyba że bez ich usunięcia nie można wydać postanowienia w przedmiocie odrzucenia pisma lub przekazania sprawy.

2. W wypadku określonym w ust. 1 nie zachodzi również potrzeba sprawdzenia wartości przedmiotu sprawy, chyba że od wartości tej zależy właściwość sądu.

Nie wzywa się także do uiszczenia opłat sądowych ani nie rozpoznaje wniosku o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych, chyba że składający pismo wniósł środek odwoławczy od postanowienia o odrzuceniu pisma lub przekazaniu sprawy.

§ 123. Jeżeli sprawa należy do właściwości państwowego biura notarialnego, należy przekazać ją właściwemu biurze ze skutkami przewidzianymi w art. 200 kpc.

§ 124. 1. Jeżeli z treści pisma wszczynającego postępowanie wynika, że sprawa powinna być rozpoznana w innym trybie niż wskazany w tym piśmie, a rozpoznanie sprawy w trybie właściwym wymaga poprawienia lub uzupełnienia pisma, przewodniczący wydziału na podstawie art. 130 kpc wzywa stronę do usunięcia braków formalnych pisma i zawiadamia ją o odmiennym jego zakwalifikowaniu.

2. W sprawie o roszczenie majątkowe inne niż pieniężne w razie niewskazania w piśmie wszczynającym postępowanie wartości przedmiotu sprawy, przewodniczący wydziału wzywa stronę do usunięcia tego braku na zasadach ogólnych (art. 130 kpc), chyba że w sprawie tej należy pobrać wpis tymczasowy. Wezwania należy dokonać także w wypadku, gdy strona korzysta ze zwolnienia od kosztów sądowych lub złożyła wniosek o takie zwolnienie.

3. Sprawdzenie wartości przedmiotu sprawy powinno nastąpić w każdym wypadku, w którym podana wartość nasuwa uzasadnione wątpliwości, a od wartości tej zależy właściwość sądu albo wysokość opłat sądowych.

§ 125. Jeżeli pismo nie jest należycie opłacone, a ponadto wymaga poprawienia lub uzupełnienia, należy wezwanie do usunięcia określonych braków pisma i uiszczenia opłat objąć jednym zarządzeniem.

§ 126. 1. W razie gdy pomimo wezwania pismo nie zostało w określonym terminie opłacone, poprawione lub uzupełnione i nie może otrzymać prawidłowego biegu tylko co do niektórych żądań, przewodniczący wydziału nadaje bieg pismu w części, co do której nie zachodzą przeszkody formalne. Zwrotu pozostałej części pisma dokonuje się przez doręczenie stronie odpisu zarządzenia.

2. W pozostałych wypadkach zwraca się pismo wraz z doręczeniem stronie odpisu zarządzenia o jego zwrocie, chyba że zarządzenie o zwrocie pisma podlega zaskarżeniu. W takim wypadku zwrotu pisma dokonuje się po doręczeniu i uprawomocnieniu się tego zarządzenia.

§ 127. 1. Jeżeli strona domagająca się zwolnienia od kosztów sądowych nie udokumentowała należycie swojego stanu majątkowego i rodzinnego, przewodniczący wydziału wyznacza jej odpowiedni termin do uzupełnienia tego braku pod rygorem oddalenia wniosku, chyba że sytuacja materialna strony jest sądowi znana urzędowo.

2. Jeżeli w sprawie zachodzi potrzeba przeprowadzenia odpowiednich dochodzeń, w szczególności co do stosunków osobistych i majątkowych stron, przewodniczący posiedzenia jeszcze przed posiedzeniem zwraca się do właściwych państwowych lub społecznych jednostek organizacyjnych o nadesłanie odpowiednich informacji.

Oddział 2. Udział prokuratora, Rzecznika Praw Obywatelskich oraz organizacji społecznych ludu pracującego

§ 128. 1. Prokuratora oraz Rzecznika Praw Obywatelskich zawiadamia się o sprawie wówczas, gdy wymaga tego ochrona praworządności, praw obywateli, interesu społecznego lub własności społecznej.

2. W zawiadomieniu należy podać zwięźle stan sprawy. W miarę potrzeby należy wraz z zawiadomieniem przesłać prokuratorowi oraz Rzecznikowi Praw Obywatelskich odpis pozwu (wniosku) i dalszych pism procesowych, a w uzasadnionych wypadkach — akta sprawy, jeżeli pozwala na to jej bieg.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy prokurator albo Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do sądu o zawiadamianie go o wszystkich sprawach określonego rodzaju.

4. Zawiadomienia i inne pisma kierowane do prokuratora doręcza się prokuratorowi wojewódzkiemu lub rejonowemu w zależności od tego, czy postępowanie w sprawie toczy się przed sądem wojewódzkim, czy rejonowym.

§ 129. 1. Osobie, na której rzecz prokurator albo Rzecznik Praw Obywatelskich wytoczył powództwo, doręcza się niezwłocznie odpis pozwu, a jeżeli termin pierwszego posiedzenia został już wyznaczony, należy również doręczyć informację o posiedzeniu sądu. Dalszych doręczeń dokonuje się tej osobie, jeżeli zgłosi swoje przystąpienie do sprawy w charakterze powoda. Przy pierwszym doręczeniu należy osobę tę pouczyć, że służy jej prawo wstąpienia do sprawy w każdym jej stanie w charakterze powoda i że o skorzystaniu z tego prawa powinna zawiadomić sąd przez złożenie odpowiedniego pisma albo oświadczenia do protokołu na posiedzeniu.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w razie wytoczenia powództwa na rzecz oznaczonej osoby przez organizację społeczną ludu pracującego.

Oddział 3. Strony

§ 130. 1. W razie stwierdzenia, że nie występują w procesie wszystkie osoby, których łączny udział jest konieczny (art. 195 kpc), lub że nie wszyscy zainteresowani w sprawie są uczestnikami postępowania nieprocesowego (art. 510 kpc), należy zażądać od powoda lub wnioskodawcy informacji o osobach nie biorących udziału i o ich adresach oraz zażądać odpisów pism procesowych i załączników dla każdej z tych osób pod rygorem zawieszenia postępowania, chyba że informacje te lub odpisy znajdują się już w aktach sprawy.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w razie konieczności zawiadomienia o toczącym się procesie osoby wskazanej przez powoda (art. 196 kpc) albo wezwania do udziału w sprawie osoby, która powinna lub mogła być pozwana (art. 194 § 1 i 3 kpc), i to także wówczas, gdy to wezwanie ma być dokonane z urzędu (art. 194 § 4 i art. 477 kpc). W tym ostatnim wypadku, w razie niezłożenia przez powoda odpisów pism i załączników, przewodniczący posiedzenia zarządza sporządzenie tych odpisów przez sekretariat na koszt powoda.

3. W przedmiocie zawiadomienia o toczącym się procesie oraz wezwania do udziału w sprawie, w tym także w razie nieuwzględnienia wniosku o zawiadomienie lub wezwanie, sąd wydaje postanowienie.

4. Osobie zawiadomionej o toczącym się procesie oraz wezwanej do udziału w sprawie doręcza się odpisy pism wymienionych w § 129, wraz z odpisem postanowienia (ust. 1). Osobie zawiadomionej, która przystąpiła do sprawy, oraz osobie wezwanej dokonuje się również wszelkich dalszych doręczeń w sprawie.

5. Przy pierwszym doręczeniu należy pouczyć osobę zawiadomioną o toczącym się procesie, że może w terminie dwóch tygodni od doręczenia zawiadomienia przy-

stąpić do sprawy w charakterze powoda przez złożenie pisma procesowego lub oświadczenia do protokołu na posiedzeniu, jeżeli zostało wyznaczone, a osoba ta o jego terminie była zawiadomiona.

§ 131. Jeżeli w miejsce jednej z dotychczasowych stron wstąpiła osoba zawiadomiona (art. 196 § 2 kpc) lub wezwana (art. 194 § 2 kpc), przewodniczący posiedzenia zarządza dokonywanie tej osobie dalszych doręczeń dla danej strony.

§ 132. W razie gdy strona przypozwała osobę trzecią, należy, niezależnie od doręczenia tej osobie odpisu pisma wniesionego przez stronę (art. 84 kpc), zawiadomić ją o terminie najbliższego posiedzenia. Dalszych doręczeń tej osobie dokonuje się tylko w razie przystąpienia jej do strony w charakterze interwenienta ubocznego.

§ 133. W treści protokołu posiedzenia należy uczynić wzmiankę o stawiennictwie osoby zawiadomionej, wezwanej lub przypozwanej oraz o stanowisku osoby zawiadomionej lub przypozwanej w przedmiocie zgłoszenia przystąpienia do sprawy.

Oddział 4. Doręczenia

§ 134. Wezwanie strony do osobistego stawiennictwa na posiedzenie należy doręczyć bezpośrednio stronie również w wypadku, gdy ustanowiła ona pełnomocnika. W innych wypadkach wystarczy zawiadomienie pełnomocnika, chyba że stroną jest państwowa jednostka organizacyjna.

§ 135. Jeżeli w sprawie występuje kilku pełnomocników danej strony, należy przed zarządzeniem doręczenia pisma jednemu z nich (art. 141 § 3 kpc) sprawdzić czy strona w treści pełnomocnictwa lub w inny sposób nie wskazała, któremu z pełnomocników należy dokonywać doręczeń.

§ 136. W razie niedoręczenia pod wskazanym adresem pozwanemu lub uczestnikowi postępowania pisma wszczynającego postępowanie, należy wezwać powoda lub wnioskodawcę do wskazania sądowi właściwego adresu i w tym celu wyznaczyć mu odpowiedni termin.

§ 137. Kuratorem strony, której miejsce pobytu nie jest znane albo która nie ma zdolności procesowej ani przedstawiciela ustawowego lub organu powołanego do jej reprezentowania, należy w miarę możliwości ustanowić osobę bliską stronie albo obeznaną ze stanem jej sprawy. O wskazanie kandydata na kuratora można zwrócić się do odpowiednich organów.

Oddział 5. Protokoły

§ 138. 1. Protokół posiedzenia powinien zawierać wzmiankę o tym, czy strony były nakłaniane do ugody oraz z jakiej przyczyny do ugody nie doszło, a także o udzielonych stronom pouczeniach i wskazówkach.

2. W protokole należy również odnotować odczytanie zeznań świadka i przeprowadzenie dowodu z akt innej sprawy przez ujawnienie treści dokumentów i za pisow lub określenie kart akt, na których się one znajdują.

Wszelkie poprawki uzupełnienia treści protokołu należy omówić w końcowej części protokołu przed jego podpisaniem albo w osobnej uwadze podpisanej przez protokolanta i przewodniczącego posiedzenia.

§ 139. Wzmiankę zastępującą protokół przy wydanym wyroku zaocznego (art. 157 § 2 kpc) umieszcza się nad sentencją wyroku. Wzmianka obejmuje datę roz-

prawy, dane co do obecności powoda, stwierdzenie, że pozwany nie stawił się mimo należytego powiadomienia go o terminie posiedzenia, nie żądał przeprowadzenia rozprawy w swej nieobecności i nie składał wyjaśnień albo że mimo stawienia się nie brał udziału w sprawie, oraz dane dotyczące ogłoszenia wyroku. Wzmiankę podpisują przewodniczący posiedzenia i protokolant.

§ 140. Przewodniczący posiedzenia zarządza spisanie protokołu, gdy wyrok zaoczny dotyczy tylko niektórych z kilku pozwanych, inni zaś pozwani stawili się, jak również gdy powód złożył oświadczenia istotne dla sprawy albo gdy na posiedzeniu były dokonane czynności wchodzące w zakres postępowania dowodowego

§ 141. Jeżeli po przesłuchaniu stron, które nie wyjaśniło dostatecznie faktów, sąd przesłuchał ponownie jedną ze stron po uprzednim odebraniu od niej przyrzeczenia, a strona potwierdziła w całości swe poprzednie zeznanie, ponowne zaprotokołowanie złożonych zeznań nie jest konieczne. Można wówczas ograniczyć się do zaznaczenia w protokole, że strona w całości potwierdziła swoje poprzednie zeznanie. Jeżeli ponowne zeznanie strony zawiera tylko niewielkie zmiany w stosunku do poprzedniego zeznania, można ograniczyć się do zaprotokołowania tylko zmienionej części zeznań, z zaznaczeniem, że w pozostałej części strona powtórzyła zeznania poprzednie.

Oddział 6. Ogłoszenia sądowe

§ 142. W zarządzeniu o dokonaniu ogłoszenia należy podać istotną treść ogłoszenia i sposób jego publikacji. Treść ogłoszenia powinna być wyczerpująca i odpowiadać treści właściwych przepisów.

§ 143. 1. Tekst ogłoszenia przeznaczonego do opublikowania w prasie przesyła się redakcji czasopisma w celu zamieszczenia w dziale ogłoszeń po wpłaceniu przez stronę zaliczki na koszty ogłoszenia albo po złożeniu dowodu przekazania należności za ogłoszenie bezpośrednio do redakcji czasopisma, chyba że strona jest zwolniona od obowiązku uiszczenia tych kosztów.

2. Pismo sądowe wraz z tekstem ogłoszenia można wydać stronie z zaznaczeniem, że koszty ogłoszenia wyłoży ta strona.

§ 144. W razie przekazania przez stronę należności za ogłoszenie bezpośrednio do redakcji czasopisma, należy w aktach sprawy zachować dowód wpłaty. Przesyłając tekst ogłoszenia do redakcji czasopisma, wskazuje się nadawcę należności, przekazaną sumę, urząd pocztowy oraz datę i numer nadania.

§ 145. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, ogłoszenia sądowe wywiesza się w lokalu terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego właściwego ze względu na ostatnie miejsce zamieszkania lub pobytu osoby nieobecnej, a w braku tej podstawy — właściwego ze względu na siedzibę sądu.

Oddział 7. Posiedzenia

§ 146. Wniosek pozwanego, który mimo doręczenia mu we właściwym terminie odpisu pozwu nie wniósł odpowiedzi na pozew, o wyznaczenie dodatkowego terminu do zajęcia stanowiska w sprawie na piśmie nie może stanowić wyłącznej podstawy do odroczenia posiedzenia, chyba że jest to uzasadnione szczególnymi okolicznościami.

§ 47. Jeżeli powód wstępuje w nieobecności pozwanego z nowym roszczeniem zamiast lub obok roszcze-

nia pierwotnego (art. 193 § 3 i art. 444 kpc), posiedzenie należy odroczyć.

§ 148. Jeżeli na posiedzeniu w danym dniu mogą być przeprowadzone w sprawie tylko niektóre z dopuszczonych dowodów, sąd powinien odroczyć posiedzenie dopiero po przeprowadzeniu tych dowodów, chyba że byłoby to oczywiście niecelowe.

§ 149. 1. Gdy strona nie wypowiedziała się co do okoliczności istotnej dla rozstrzygnięcia sprawy, przewodniczący posiedzenia w razie potrzeby zwraca jej na to uwagę ze wskazaniem skutków z art. 230 kpc.

2. Jeżeli w sprawie występuje adwokat lub radca prawny, przewodniczący posiedzenia może ich zobowiązać do wypowiedzenia się co do występujących w sprawie zagadnień prawnych. O powyższych czynnościach należy uczynić wzmiankę w protokole posiedzenia.

§ 150. Jeżeli orzeczenie zasądza należność, której ze względu na jej rodzaj przysługuje pierwszeństwo egzekucji (art. 1025 § 1 kpc), sąd wymienia w sentencji orzeczenia — przy oznaczeniu przedmiotu sprawy — także rodzaj należności.

§ 151. W razie złożenia przez uczestnika postępowania nieprocesowego oświadczenia o zrzeczeniu się doręczenia mu postanowienia (art. 517 kpc), czyni się o tym wzmiankę w aktach sprawy, którą podpisuje również uczestnik zrzekający się doręczenia.

Oddział 8. Czynności po wydaniu orzeczenia

§ 152. W razie wniesienia zażalenia na postanowienie, przewodniczący posiedzenia, na którym zostało wydane zaskarżone postanowienie, a w razie istnienia przeszkody — inny sędzia powinien rozważyć, czy nie zachodzi potrzeba skierowania sprawy na posiedzenie niejawnie w celu uchylecia tego postanowienia i rozpoznania sprawy na nowo.

§ 153. W razie wniesienia przez stronę przeciwną odpowiedzi na rewizję lub zażalenie do sądu pierwszej instancji, sąd ten przesyła ją niezwłocznie sądowi rewizyjnemu, który dokonuje doręczenia odpisu odpowiedzi na rewizję lub zażalenie stronie skarżącej.

§ 154. O zobowiązaniu sprawcy szkody do uiszczenia odpowiedniej sumy na rzecz Polskiego Czerwonego Krzyża na mocy art. 448 kodeksu cywilnego (kc) sąd zawiadamia właściwy zarząd wojewódzki tej organizacji.

Oddział 9. Czynności w postępowaniu rewizyjnym

§ 155. Po wywołaniu sprawy i po sprawozdaniu sędziego sprawozdawcy przewodniczący posiedzenia udziela głosu stronom. Pierwsza zabiera głos strona, która złożyła środek odwoławczy. W razie złożenia środka odwoławczego przez obie strony, kolejność zabierania przez nie głosu ustala przewodniczący. Każda ze stron przemawia tylko raz, chyba że przewodniczący uzna dalsze wywody za potrzebne.

§ 156. W razie uchylecia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania innemu sądowi pierwszej instancji, sąd rewizyjny — przesyłając akta temu sądowi — przesyła równocześnie odpis swego orzeczenia z uzasadnieniem sądowi, który wydał uchylone orzeczenie.

§ 157. 1. Jeżeli sąd rewizyjny uchylił po rozprawie orzeczenie sądu pierwszej instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania z powodu nieważności postępowania, a rewizja była oparta również lub wyłącznie na innych podstawach — powinien wypowiedzieć się w uzasadnieniu swego orzeczenia także co do pozostałych

podstaw rewizji oraz co do podstaw, które należy brać pod rozwagę z urzędu.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy uchylenie wyroku następuje w oparciu o jedną z kilku podstaw rewizyjnych, innych niż nieważność postępowania.

Oddział 10. Inne czynności w postępowaniu cywilnym

§ 158. Przy zobowiązaniu strony do dokonania czynności należy w postanowieniu lub zarządzeniu oznaczyć termin jej wykonania i wskazać skutki uchybienia tego terminu.

§ 159. Jeżeli przed wydaniem opinii zachodzi potrzeba obejrzenia przez biegłego rzeczy znajdującej się w posiadaniu strony, należy w postanowieniu o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego zobowiązać jednocześnie stronę do udostępnienia biegłemu rzeczy w czasie przez niego określonym.

§ 160. Jeżeli biegły jest zobowiązany do złożenia opinii na piśmie, powinien złożyć tę opinię wraz z odpisami dla stron, chyba że przewodniczący posiedzenia lub sędzia sprawozdawca zarządzi inaczej.

§ 161. Jeżeli zachodzi potrzeba przechowania przedmiotu oględzin dostarczonego do sądu, stosuje się odpowiednio przepisy § 385—390.

§ 162. W razie gdy cofnięcie pozwu lub środka zaskarżenia, zrzeczenie się roszczenia lub ograniczenie roszczenia albo zawarcie ugody byłoby niedopuszczalne (art. 203 § 4, 223 § 2, 349 § 2, 393 § 2, 469 oraz art. 497 § 1 kpc), sąd mimo złożenia przez stronę odpowiedniego oświadczenia prowadzi nadal postępowanie, o czym informuje strony i umieszcza odpowiednią wzmiankę w protokole; o przyczynach uznania tych czynności za niedopuszczalne wypowiada się w uzasadnieniu orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie.

§ 163. W razie przekazania sprawy przez sąd rejonowy sądowi wojewódzkiemu w trybie art. 18 kpc i przejścia przez ten sąd sprawy do rozpoznania, sąd wojewódzki powinien zawiadomić sąd rejonowy o sposobie rozstrzygnięcia sprawy przez przesłanie temu sądowi odpisu orzeczenia z uzasadnieniem.

§ 164. 1. Jeżeli z orzeczenia sądowego lub z ugody sądowej wynikają zmiany co do osoby właściciela nieruchomości albo w zakresie obszaru i granic nieruchomości, odpis prawomocnego orzeczenia lub ugody sąd przesyła do właściwego organu prowadzącego ewidencję gruntów w celu uwidocznienia tych zmian w ewidencji.

2. O każdej zmianie właściciela nieruchomości sąd zawiadamia państwowe biuro notarialne właściwe do prowadzenia księgi wieczystej. W zawiadomieniu należy wskazać położenie, obszar i właściciela nieruchomości według zasad obowiązujących przy dokonywaniu wpisów oraz oznaczenie istniejącej księgi wieczystej. Do zawiadomienia należy dołączyć odpisy prawomocnych orzeczeń i ugód ze stwierdzeniem ich prawomocności lub wykonalności.

§ 165. Jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że dane określone w wyciągu z ewidencji gruntów nie odpowiadają rzeczywistości stanowi rzeczy, sąd zawiadamia o tej niezgodności organ ewidencji gruntów.

§ 166. 1. W postępowaniu pojednawczym (art. 184—186 kpc) sąd w razie niedościa do ugody lub nie usprawiedliwionego niestawienia strony stwierdza w protokole, że do pojednania nie doszło.

2. W razie uznania ugody za niedopuszczalną, sąd wydaje postanowienie.

Rozdział 2

Przepisy szczególne w sprawach rozpoznawanych
w wydziałach cywilnych

Oddział 1. Postępowanie nakazowe i upominawcze

§ 167. 1. Sąd, któremu Minister Sprawiedliwości przekazał czynności wykonywane w postępowaniu nakazowym i upominawczym przez państwowe biura notarialne (art. 480 § 2 kpc), podejmuje wszystkie czynności przewidziane w przepisach postępowania dla biura notarialnego, z wyjątkiem przekazania sprawy do sądu. W szczególności sąd ten wydaje na posiedzeniu niejawnym nakaz zapłaty lub postanowienie odmowne.

2. Na zarządzenie przewodniczącego wydziału sąd może rozpoznać w postępowaniu upominawczym sprawę o roszczenia nadające się do rozpoznania w tym trybie także wówczas, gdy powód nie żądał wydania nakazu zapłaty.

§ 168. Doręczając powodowi postanowienie odmowne należy pouczyć go o prawie żądania w ciągu miesiąca skierowania sprawy do zwykłego postępowania, niezależnie od pouczenia go w postępowaniu nakazowym o prawie złożenia zażalenia na to postanowienie.

§ 169. Sąd rozpoznaje sprawę w postępowaniu nakazowym jedynie wówczas, gdy powód żądał rozpoznania sprawy w tym trybie. Jeżeli jednak pozew nie został opłacony przy jego wniesieniu, a sprawa nadaje się do rozpoznania w trybie postępowania nakazowego, z treści zaś pozwu nie wynika, aby powód sprzeciwiał się temu trybowi, przewodniczący wydziału, wzywając powoda do uiszczenia wpisu od pozwu należnego w postępowaniu zwykłym, powinien pouczyć go o możliwości złożenia wniosku o rozpoznanie sprawy w postępowaniu nakazowym i o wysokości wpisu w takim wypadku. W celu dokonania tych czynności wyznacza się termin tygodniowy.

§ 170. O wydaniu zarządzenia co do rozpoznania sprawy w postępowaniu upominawczym (art. 480 § 2 zd. 2 kpc) przewodniczący wydziału zawiadamia powoda jednocześnie z wezwaniem go do uiszczenia wpisu od pozwu lub wezwaniem do jego poprawienia lub uzupełnienia, a gdy nie zachodzi potrzeba dokonania takich wezwań — jednocześnie z doręczeniem nakazu zapłaty.

§ 171. Jeżeli powód nie żądał rozpoznania sprawy w postępowaniu upominawczym, a sprawa została skierowana do rozpoznania w tym trybie, następnie zaś okaże się, że nakaz zapłaty nie może być wydany, przewodniczący posiedzenia uchyla zarządzenie o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu upominawczym, zawiadamia o tym powoda i w razie potrzeby wzywa go do uzupełnienia wpisu od pozwu.

§ 172. W razie wniesienia przez pozwanego sprzeciwu od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym do protokołu (art. 502 § 3 kpc), należy sporządzić odpis tego protokołu w celu doręczenia powodowi. Jeżeli jednak sprzeciw nie zawiera uzasadnienia, wystarczy doręczenie powodowi zawiadomienia o wniesieniu przez pozwanego sprzeciwu bez uzasadnienia, wraz z wezwaniem na rozprawę.

Oddział 2. Sprawy z zakresu prawa rzeczowego

§ 173. 1. Jeżeli do wniosku o stwierdzenie zasiedlenia nieruchomości wnioskodawca nie dołączył mapy sporządzonej według zasad

obowiązujących przy oznaczaniu nieruchomości w księgach wieczystych, przewodniczący posiedzenia wzywa go do złożenia w odpowiednim terminie takiej mapy. W razie gdy wnioskodawca napotyka znaczne trudności przy wykonaniu tego zarządzenia, sąd może zlecić sporządzenie mapy na koszt wnioskodawcy.

2. Złożenie mapy nieruchomości nie jest konieczne, gdy postępowanie dotyczy całej nieruchomości, która ma urządzoną księgę wieczystą.

3. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w razie niedołączenia przez wnioskodawcę do wniosku:

- 1) informacji organu podatkowego co do osoby posiadacza nieruchomości oraz osoby opłacającej podatek gruntowy lub podatek od nieruchomości za okres objęty wnioskiem,
- 2) wyciągu z ewidencji gruntów

— z tym że przewodniczący posiedzenia może zwrócić się o nadesłanie tych informacji lub wyciągu do terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego o właściwości szczególnej do spraw geodezji i gospodarki gruntami.

§ 174. O wezwaniu innych zainteresowanych w sprawie o stwierdzenie zasiedlenia własności nieruchomości (art. 609 § 2 kpc) ogłasza się również w lokalu urzędu terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego właściwego ze względu na miejsce położenia nieruchomości.

§ 175. W postanowieniu stwierdzającym zasiedlenie własności nieruchomości lub służebności gruntowej należy określić nieruchomość według zasad obowiązujących w przepisach o prowadzeniu ksiąg wieczystych. Jeżeli nieruchomość ma urządzoną księgę wieczystą lub zbiór dokumentów, a przedmiotem nabycia jest cała nieruchomość, wystarczy określenie nieruchomości według oznaczenia księgi lub zbioru. W postanowieniu należy wskazać również datę zasiedlenia.

§ 176. 1. W postępowaniu o zniesienie współwłasności rzeczy sąd sprawdza, czy między współwłaścicielami toczy się postępowanie o prawo własności rzeczy, o prawo żądania zniesienia współwłasności lub o wzajemne roszczenia współwłaścicieli z tytułu posiadania rzeczy. W razie stwierdzenia, że postępowanie takie toczy się w innym sądzie, sąd rozpoznający sprawę o zniesienie współwłasności zwraca się o przekazanie mu tych spraw. W żądaniu tym należy określić przedmiot i uczestników postępowania o zniesienie współwłasności.

2. W postępowaniu o prawo własności rzeczy wspólnej, o prawo żądania zniesienia współwłasności albo o wzajemne roszczenia współwłaścicieli z tytułu posiadania rzeczy sąd sprawdza, czy toczy się postępowanie o zniesienie współwłasności rzeczy. W razie ustalenia, że postępowanie takie toczy się przed innym sądem, sąd rozpoznający sprawę przekazuje rozpoznawane sprawy sądowi, przed którym toczy się postępowanie o zniesienie współwłasności.

§ 177. W razie zbiegu postępowania o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności ustawowej z postępowaniem o ustalenie nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym, o zwrot wydatków, nakładów i innych świadczeń z majątku wspólnego na rzecz majątku odrębnego lub z majątku odrębnego na rzecz majątku wspólnego albo o rozstrzygnięcie sporu między małżonkami, czy poszczególne rzeczy lub prawo wchodzi w skład majątku wspólnego — stosuje się odpowiednio przepisy § 176.

§ 178. W sprawie o zniesienie współwłasności nieruchomości przewodniczący posiedzenia w razie potrzeby zwraca się do terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego o właściwości szczególnej do spraw geodezji i gospodarki gruntami o udzielenie informacji dotyczących danych geodezyjnych i klasyfikacyjnych tej nieruchomości.

§ 179. Jeżeli w sprawie o zniesienie współwłasności nieruchomości rolnej potrzebne jest stwierdzenie przez komisję lekarską do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, że współwłaściciel nieruchomości jest trwale niezdolny do pracy (art. 216 § 1 pkt 4 kc), sąd z urzędu zwraca się do właściwego oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o przeprowadzenie takiego badania przez komisję do spraw inwalidztwa i zatrudnienia.

§ 180. Projektowany sposób ustanowienia drogi koniecznej powinien być zaznaczony na mapie sporządzonej według zasad obowiązujących przy oznaczaniu nieruchomości w księgach wieczystych.

Oddział 3. Sprawy z zakresu prawa spadkowego

§ 181. 1. W razie wniesienia do sądu skargi na czynność państwowego biura notarialnego (art. 630 § 2 kpc), sąd powinien zażądać z tego biura notarialnego akt sprawy, chyba że akta są oczywiście zbędne do rozpoznania skargi.

2. Po prawomocnym zakończeniu postępowania sąd zwraca udostępnione przez biuro notarialne akta sprawy i przesyła temu biuru odpis postanowienia rozstrzygającego skargę.

§ 182. Odbierając oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, sąd nie bada, czy oświadczenie to składane jest z zachowaniem terminów przewidzianych przez prawo oraz czy jest ważne.

§ 183. 1. Jeżeli składający oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku nie złożył odpisu aktu zgonu spadkodawcy, sąd określa mu odpowiedni termin. Do czasu złożenia tego dokumentu nie dokonuje się zawiadomień określonych w art. 643 kpc.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w razie nieprzedstawienia wymaganego przez prawo zezwolenia organów państwowych na przyjęcie spadku. W takim wypadku sąd może z urzędu zwrócić się do właściwego organu o wydanie decyzji w przedmiocie zezwolenia.

§ 184. Jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku składane jest przez pełnomocnika (art. 1018 § 3 kc), pełnomocnictwo dołącza się do akt.

§ 185. Oryginału testamentu nie wydaje się osobom zainteresowanym ani w toku postępowania spadkowego, ani po jego ukończeniu.

§ 186. 1. Jeżeli ogłoszenia testamentu dokonuje sąd w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, należy sporządzić oddzielny protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu.

2. Po uprawomocnieniu się postanowienia kończącego postępowanie w sprawie, w której sąd dokonał ogłoszenia testamentu, testament wraz z protokołem otwarcia i ogłoszenia przekazuje się do biura spadku.

§ 187. Protokół przesłuchania świadków testamentu ustnego sąd przesyła do biura spadku wraz z aktami tej sprawy, chyba że wszczęto już postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku. W tym wypadku stosuje się odpowiednio przepis § 186 ust. 2. Jeżeli świadków testamentu ustnego sąd przesłuchiwał w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, odpis protokołu tego przesłuchania przesyła się do biura spadku.

§ 188. W postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku w razie dziedziczenia ustawowego należy także podać, czy spadkobierca był małżonkiem spadkodawcy, czy jego krewnym i w jakim stopniu, a przy dziedziczeniu testamentowym — określić testament.

§ 189. 1. W postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, w którego skład wchodzi gospodarstwo rolne, wszelkich doręczeń Skarbowi Państwa, w tym także doręczeń odpisów prawomocnych orzeczeń o stwierdzeniu nabycia spadku przez Skarb Państwa, dokonuje się właściwemu organowi administracji państwowej.

2. W wypadkach określonych w ust. 1 nie dokonuje się oddzielnych doręczeń organowi podatkowemu, chyba że obowiązek doręczenia wynika z przepisów dotyczących podatków.

§ 190. Jeżeli konieczne jest stwierdzenie, że spadkobierca jest trwale niezdolny do pracy, stosuje się odpowiednio przepis § 179.

§ 191. Po prawomocnym zakończeniu postępowania o stwierdzenie nabycia spadku sąd zwraca nadesłane mu przez biuro spadku akta sprawy o otwarciu i ogłoszeniu testamentu oraz protokół oświadczenia o stwierdzeniu nabycia spadku, a także odpis postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Protokoły oświadczeń o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, złożone w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, pozostawia się w aktach sądowych.

§ 192. W sprawach o dział spadku, w którego skład wchodzi gospodarstwo rolne, stosuje się odpowiednio przepis § 178.

§ 193. W razie zbiegu postępowania o dział spadku z postępowaniem o istnienie zapisów, o wzajemne rozszczenia pomiędzy współspadkobiercami z tytułu posiadania poszczególnych przedmiotów spadkowych, pobranych pożytków i innych przychodów oraz nakładów poczynionych na spadek i spłaconych długów spadkowych, o istnienie uprawnienia do żądania działu spadku albo o rozstrzygnięcie sporu między współspadkobiercami, czy poszczególna rzecz lub prawo należy do spadku, stosuje się odpowiednio przepisy § 176.

Oddział 4. Postępowanie rejestrowe

§ 194. 1. W postępowaniu rejestrowym wezwanie wnioskodawcy do usunięcia braków lub wad wniosku, które dają się usunąć, następuje w formie postanowienia.

2. Określając termin do usunięcia powyższych braków lub wad, sąd powinien mieć na uwadze czas potrzebny do dokonania tych czynności ze względu na rodzaj braku lub wady.

3. W postanowieniu należy wskazać, że sąd odmówi wpisu do rejestru, jeśli usunięcie braków lub wad nie nastąpi w wyznaczonym terminie.

§ 195. Zgłaszającego wniosek o wpis do rejestru kierownik sekretariatu informuje w razie potrzeby o konieczności dołączenia wymaganych dokumentów.

§ 196. Dokumenty stanowiące podstawę wpisu powinny być dołączone do wniosku w oryginale lub w postaci odpisów, kserokopii lub fotokopii urzędowo poświadczonych. W miarę potrzeby kierownik sekretariatu poświadczają zgodność przedstawionych odpisów tych dokumentów, oryginały zaś zwraca zgłaszającemu za pokwitowaniem na odpisach.

§ 197. W razie potrzeby sąd powinien zażądać od wnioskodawcy złożenia jednolitego tekstu statutu, z uwzględnieniem dokonanych zmian i z zachowaniem ciągłej numeracji paragrafów, ustępów i punktów.

§ 198. Sąd rejestrowy ma obowiązek udzielania stronom pouczeń o ujawnionych wadach i brakach składanych wniosków i pism oraz o przeszkodach mogących mieć wpływ na sprawność postępowania lub merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy.

§ 199. Każdy wpis do rejestru oznacza się numerem wynikającym z kolejności wpisów i opatruje datą wpisu, wskazując w rubryce „uwagi” rejestru sygnaturę akt sprawy i numer karty, na której znajduje się odnośne postanowienie sądu, w rubryce tej umieszcza swój podpis sekretarz sądowy, który czynność wykonał, o ile przepis szczególny nie wymaga podpisu sędziego.

§ 200. 1. Datą wpisu do rejestru jest data wydania postanowienia sądu w tym przedmiocie.

2. Postanowienia zarządzające wpis do rejestru są natychmiast wykonalne, poza wyjątkami określonymi w przepisach szczególnych. Wykonanie postanowienia powinno nastąpić bezzwłocznie.

3. Po dokonaniu wpisu w rejestrze sekretarz sądowy umieszcza o tym wzmiankę na oryginale postanowienia zarządzającego wpis.

§ 201. Rejestry i akta spraw rejestrowych są jawne. Ograniczenie jawności wynika z przepisów szczególnych.

§ 202. 1. Dokumenty dołączone do akt sprawy rejestrowej mogą być za zgodą sądu zwrócone wnioskodawcy. W aktach sprawy należy jednak pozostawić ich odpisy poświadczone przez sekretarza.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do dokumentów objętych treścią wpisu.

§ 203. W razie stwierdzenia, że wpis jest niezgodny z prawem lub rzeczywistym stanem, sąd rejestrowy przed wydaniem postanowienia o wykreśleniu wpisu zawiadamia o tym organ zarejestrowanej organizacji, uprawniony do jej reprezentowania, informując o potrzebie złożenia wniosku o wykreślenie wpisu.

§ 204. 1. W postępowaniu rejestrowym należy uważać, aby bilanse i inne dokumenty wymagane przez przepisy szczególne były przedstawiane sądowi rejestrowemu we właściwym terminie.

2. Kierownik sekretariatu prowadzący kontrolę przedstawianych bilansów i innych dokumentów wymaganych przez przepisy szczególne obowiązany jest zawiadomić sędziego o każdym zaniedbaniu w spełnieniu tego obowiązku.

§ 205. Zasady wydawania zaświadczeń, odpisów i wyciągów z rejestru regulują odrębne przepisy. Z zachowaniem tych przepisów może być wydane w szczególności zaświadczenie, że wskazany wpis nie istnieje, wniosek o wpis nie został złożony lub wskazany dokument nie został dołączony do wniosku o wpis. Na odpisie statutu sąd rejestrowy zaświadcza, że odpowiada on co do treści statutowi objętemu treścią wpisu.

§ 206. W postępowaniu rejestrowym dotyczącym przedsiębiorstw państwowych, jeżeli przedmiotem wniosku jest sprawa, w której na podstawie ustawy organowi założycielskiemu lub sprawującemu nadzór nad przedsiębiorstwem służy prawo podejmowania decyzji — o wpływie wniosku należy zawiadomić ten organ.

§ 207. Wzmiankę o złożeniu umowy o utworzeniu zrzeszenia przedsiębiorstw państwowych i statutu zrzeszenia wpisuje się w księdze rejestrowej tego zrzeszenia w rubryce „uwagi”.

§ 208. W postępowaniu rejestrowym dotyczącym spółdzielni sąd rejestrowy może wezwać do udziału w

tym postępowaniu Naczelną Radę Spółdzielczą, jeżeli uzna, że przyczyni się to do wyjaśnienia sprawy.

§ 209. Obwieszczenia z zakresu rejestru handlowego dokonuje się przez umieszczenie obwieszczenia na tablicy ogłoszeń w budynku sądowym i lokalu urzędu miejscowo właściwego terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego.

Oddział 5. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne

§ 210. 1. Wydając wierzycielowi tytuł wykonawczy na podstawie postanowienia w sprawie zarządzenia tymczasowego (art. 740 § 1 kpc), sąd dołącza również odpis tego postanowienia z uzasadnieniem w celu przekazania go organowi egzekucyjnemu dla doręczenia dłużnikowi.

2. W sprawach, w których wykonanie postanowienia następuje z urzędu, odpis postanowienia z uzasadnieniem przeznaczonym dla dłużnika sąd przesyła bezpośrednio organowi egzekucyjnemu.

§ 211. W postanowieniu o nadaniu klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, nie pochodzącemu od sądu, zamieszcza się dane dotyczące tytułu egzekucyjnego, stron oraz świadczenia będącego przedmiotem egzekucji.

§ 212. Na tytule egzekucyjnym zamieszcza się wypis sentencji postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności, a poniżej — klauzulę wykonalności. Jeżeli na tytule egzekucyjnym nie można zapisać klauzuli wykonalności z powodu braku miejsca, klauzulę zamieszcza się na karcie doszytej lub doklejonej do tytułu egzekucyjnego, z tym że początek tekstu klauzuli powinien być umieszczony na tytule egzekucyjnym.

§ 213. 1. Sąd nadaje klauzulę wykonalności w następującym brzmieniu: „W imieniu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej dnia 19.... r. Sąd w poleca i rozkazuje wszystkim urzędom oraz osobom, których to może dotyczyć, aby postanowienia tytułu niniejszego wykonały oraz gdy o to prawnie wezwane będą, udzieliły pomocy”.

2. Jeżeli klauzulę wykonalności umieszcza się na wyroku, opuszcza się wyrazy: „W imieniu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”.

§ 214. 1. Jeżeli tytułem egzekucyjnym jest orzeczenie sądu albo ugoda zawarta przed sądem, sąd nie wydaje oddzielnego postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności, chyba że klauzula ma być nadana na rzecz osoby lub przeciwko osobom, które nie są wymienione w tytule egzekucyjnym jako uprawnione lub zobowiązane.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio przy nadaniu przez sąd rejonowy klauzuli wykonalności ugodzie zawartej przed zakładową komisją pojednawczą lub przed komisją pojednawczą przy sądzie pracy, po stwierdzeniu przez sąd wykonalności tej ugody.

§ 215. 1. Wypis orzeczenia sądu, na którym umieszcza się klauzulę wykonalności (art. 783 § 2 kpc), dotyczy orzeczenia wydanego w pierwszej instancji. Jeżeli jednak w postępowaniu odwoławczym orzeczenie to zostało zmienione lub zasądzono dalsze koszty postępowania, wypis powinien obejmować także treść rozstrzygnięcia w drugiej instancji.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy sąd rozpoznawał sprzeciw od wyroku zaocznego lub zarzuty przeciwko nakazowi zapłaty, wydanemu w postępowaniu nakazowym.

§ 216. Jeżeli tytułem egzekucyjnym jest ugoda zawarta przed sądem lub innym organem, klauzulę wykonalności umieszcza się na odpisie protokołu posiedzenia zawierającego treść ugody.

§ 217. Jeżeli tytuł wykonawczy wydaje się wierzycielowi, który w postępowaniu rozpoznawczym zwolniony był od kosztów sądowych, na tytule zamieszcza się wyrazy: „wierzyciel zwolniony od kosztów sądowych”.

§ 218. 1. W tytule wykonawczym wymienia się osobę, której tytuł został wydany.

2. W razie wydania kilku tytułów wykonawczych, należy je oznaczyć kolejnymi numerami.

§ 219. W treści klauzuli wykonalności powinno być zaznaczone, czy orzeczenie podlega wykonaniu jako prawomocne, czy jako natychmiast wykonalne.

§ 220. 1. Jeżeli dłużnikiem należności pieniężnej jest Skarb Państwa lub inna państwowa osoba prawna, sąd wydaje wierzycielowi tytuł egzekucyjny (art. 1060 kpc) ze wzmianką o jego natychmiastowej wykonalności lub prawomocności.

2. Nadanie klauzuli wykonalności przeciwko przedsiębiorstwu państwowemu może nastąpić po przedstawieniu przez wierzyciela dowodu pisemnego, że co najmniej na miesiąc przed złożeniem wniosku o nadanie klauzuli złożył dłużnikowi tytuł egzekucyjny (art. 1062 kpc).

§ 221. Jeżeli wykonanie zarządzenia tymczasowego lub nieprawomocnego wyroku uzależnione jest od złożenia zabezpieczenia przez wierzyciela, klauzula wykonalności może być nadana dopiero po złożeniu tego zabezpieczenia.

§ 222. 1. Jeżeli nadanie klauzuli wykonalności następuje bez oddzielnego postanowienia w tym przedmiocie, na oryginale orzeczenia lub protokołu ugody sądowej zamieszcza się adnotację wymieniającą osobę, której wydano tytuł wykonawczy, z podpisem kierownika sekretariatu i datą wydania, a jeżeli uprawniony odbiera tytuł osobiście — również potwierdzenie odbioru tytułu.

2. Adnotację o wydaniu tytułu wykonawczego zamieszcza się na oryginale orzeczenia sądu pierwszej instancji; jednakże w razie gdy orzeczenie sądu pierwszej instancji zostało zmienione przez sąd rewizyjny, adnotację o wydaniu tytułu wykonawczego zamieszcza się na oryginale orzeczenia sądu rewizyjnego, a gdy sądem rewizyjnym był Sąd Najwyższy — na dołączonym do akt sprawy odpisie orzeczenia tego Sądu.

3. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio przy nadawaniu przez sąd rejonowy klauzuli wykonalności ugodzie zawartej przed zakładową komisją pojednawczą lub przed komisją pojednawczą przy sądzie pracy, po stwierdzeniu przez sąd wykonalności ugody.

4. W razie nadania tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności z urzędu, zamieszcza się w adnotacji wyrazy: „z urzędu”.

§ 223. W razie odmowy nadania klauzuli wykonalności, sąd wydaje odpowiednie postanowienie.

§ 224. Przy rozpoznawaniu skargi na czynności mownika w uzasadnionych wypadkach można żądać od komornika dodatkowych wyjaśnień, w miarę możliwości na piśmie.

§ 225. 1. Odpis prawomocnego postanowienia wydanego na skutek skargi na czynności komornika sąd przesyła komornikowi, na którego czynności skargę wniesiono.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w wypadku wymienionym w art. 759 § 2 kpc.

§ 226. Przybicie na skutek przejęcia nieruchomości rolnej po licytacji, na której nikt nie przystąpił do przetargu, nie może nastąpić wcześniej niż po upływie tygodnia od daty licytacji (art. 982 i 984 kpc).

§ 227. 1. W postanowieniu o przysądzeniu własności nieruchomości należy stwierdzić, czy cała cena nabycia została zapłacona albo czy na jej poczet zaliczona została wierzytelność nabywcy lub innego wierzyciela.

2. Zarządzenie w przedmiocie utrzymania w mocy służebności gruntowych (art. 1001 kpc) zamieszcza się w sentencji postanowienia, o którym mowa w ust. 1.

Rozdział 3

Przepisy szczególne w sprawach rozpoznawanych w wydziałach rodzinnych i nieletnich

Oddział 1. Przepisy wstępne

§ 228. Do obowiązków przewodniczącego wydziału rodzinnego i nieletnich (sądu rodzinnego), poza obowiązkami określonymi w § 63—66, należy:

- 1) badanie skuteczności stosowania określonych środków w poszczególnych rodzajach spraw o charakterze wychowawczym i resocjalizacyjnym,
- 2) opracowywanie planów działalności profilaktycznej i resocjalizacyjnej oraz kontrola ich realizacji,
- 3) koordynacja współpracy sędziów z terenowymi organami władzy i administracji państwowej, instytucjami oraz organizacjami społecznymi, do których zadań należą sprawy rodziny, dzieci i młodzieży.

§ 229. Sędzia rodzinny współdziała z organami, instytucjami i organizacjami społecznymi zajmującymi się na danym terenie problematyką rodziny, dzieci i młodzieży, sprawami oświaty i wychowania, zdrowia, a także sprawami ładu i porządku publicznego.

§ 230. Sędzia rodzinny kontroluje pracę zawodowego kuratora rodzinnego, z którym współpracuje w ramach terytorialnego podziału pracy, a za jego pośrednictwem — pracę kuratorów społecznych, jak również kontroluje pracę kuratorskich ośrodków pracy z młodzieżą.

§ 231. W razie stwierdzenia okoliczności wskazujących na potrzebę uregulowania innych problemów rodzinnych niż będące przedmiotem postępowania, sędzia rodzinny wszczyna postępowanie z urzędu lub zawiadamia o potrzebie wszczęcia takiego postępowania właściwego prokuratora, właściwą poradnię wychowawczo-zawodową albo właściwą organizację społeczną, uprawnioną do działania przed sądami w imieniu lub na rzecz obywateli.

§ 232. 1. W razie ujawnienia w związku z toczącą się sprawą potrzeby udzielenia pomocy rodzinie w usunięciu trudności zagrażających jej dobru, sędzia rodzinny podejmuje z urzędu także czynności pozaprocesowe. W szczególności może on zwrócić się do właściwych organów, instytucji i organizacji w celu uzyskania dla tej rodziny określonych świadczeń socjalnych, świadczeń w zakresie leczenia lub opieki społecznej, pomocy w znalezieniu odpowiedniej pracy lub co do sposobu zamieszkiwania członków rodziny, jeżeli wspólne ich zamieszkiwanie zagraża dobru małoletnich dzieci.

2. O sposobie załatwienia wystąpienia organy, instytucje i organizacje, o których mowa w ust. 1, powinny niezwłocznie zawiadomić właściwy sąd.

§ 233. Wywiady w toku postępowania rozpoznawczego przeprowadzane są przez zawodowego kuratora ro-

dziennego. W wypadku wyjątkowym takie wywiady mogą być przeprowadzane przez doświadczonego społecznego kuratora rodzinnego, przy czym decyzja w tym przedmiocie należy do przewodniczącego posiedzenia.

Oddział 2. Sprawy z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego

Pododdział 1. Przepisy wspólne

§ 234. W sprawach, w których możliwe jest ugodowe rozwiązanie konfliktu, sędzia rodzinny podejmuje stosowne działania mediacyjne i dąży do ugodowego załatwienia sprawy.

§ 235. 1. W sprawach o roszczenia alimentacyjne, o ustalenie ojcostwa i roszczenia z tym związane, jak również w sprawach osób uzależnionych od alkoholu bądź od środków odurzających lub psychotropowych, w razie niewskazania w wyznaczonym terminie przez powoda lub wnioskodawcę prawidłowego adresu pozwanego lub uczestnika postępowania, przewodniczący posiedzenia przeprowadza stosowne dochodzenie w celu ustalenia tego adresu.

2. W każdej sprawie, w której postępowanie może być wszczęte z urzędu, przewodniczący posiedzenia powinien przed zawieszeniem postępowania przeprowadzić odpowiednie działania w celu ustalenia właściwego adresu osób, których to postępowanie dotyczy.

§ 236. W stanowiących podstawę wpisu w aktach stanu cywilnego orzeczeniach oraz protokołach uznania dziecka sąd określa dane osobowe stron w sposób stosowany w dowodach osobistych.

Pododdział 2. Sprawy rodzinne w postępowaniu procesowym

§ 237. Jeżeli w toku postępowania w sprawie o ustalenie ojcostwa i roszczenia z tym związane pozwany wyraził gotowość uznania dziecka, sąd przyjmuje w trybie postępowania nieprocesowego oświadczenie o uznaniu oraz umarza postępowanie w części, w jakiej stało się ono bezprzedmiotowe. Odpis protokołu uznania sąd przesyła właściwemu urzędowi stanu cywilnego.

§ 238. 1. Posiedzenie pojednawcze w sprawie o rozwód powinno odbywać się w warunkach ułatwiających działalność mediacyjną sądu i zapewniających stronom możliwość swobodnej i nieskrępowanej wypowiedzi. W czasie posiedzenia pojednawczego strony mogą pozostawać w pozycji siedzącej.

2. W razie stwierdzenia potrzeby udzielenia stronom porady przez specjalistę, sędzia powinien nakłaniać strony do skorzystania z tej pomocy i skierować je do odpowiedniej placówki zajmującej się poradnictwem rodzinnym i małżeńskim albo do odpowiedniego specjalisty.

§ 239. Odpis pozwu w sprawie o rozwód doręcza się pozwanemu po stwierdzeniu, że pojednanie małżonków nie nastąpiło. Odpis pozwu można doręczyć na posiedzeniu pojednawczym po stwierdzeniu, że do pojednania nie doszło.

§ 240. Sprawa o rozwód powinna być prowadzona w taki sposób, aby przy zachowaniu zasady koncentracji materiału dowodowego strony miały czas na przemyślenie sprawy przed jej ostatecznym zakończeniem. Dotyczy to w szczególności odpowiedniego wyznaczenia pierwszego terminu rozprawy.

§ 241. W sprawie o rozwód przewodniczący posiedzenia poucza strony o treści art. 57, 58 i 60 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (kro), o czym czyni wzmiankę w protokole posiedzenia.

§ 242. 1. Jeżeli w czasie trwania procesu o rozwód wpłynie odrębna sprawa o zaspokojenie potrzeb rodziny i o alimenty pomiędzy małżonkami albo pomiędzy nimi a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi co do świadczeń za okres od wytoczenia powództwa o rozwód, sprawa taka jest przekazywana sądowi rozpoznającemu sprawę o rozwód. Pozew w sprawie przekazanej wymaga niezwłocznego rozpoznania jako wniosek o wydanie rozstrzygnięcia w myśl art. 443 kpc.

2. Jeżeli postępowanie w sprawie o zaspokojenie potrzeb rodziny lub o alimenty zostało wszczęte przed wniesieniem sprawy o rozwód, o zawieszeniu tego postępowania zawiadamia się sąd prowadzący sprawę o rozwód, który po ustaleniu, że strona powodowa podtrzymuje żądanie co do świadczeń za okres od wytoczenia powództwa o rozwód, rozstrzyga o nim w myśl art. 443 kpc. W części, w jakiej postępowanie nie zostało zawieszono, sprawa podlega dalszemu rozpoznaniu.

3. O prawomocnym zakończeniu sprawy o rozwód sąd prowadzący sprawę o rozwód zawiadamia sąd, który zawiesił postępowanie ze względu na toczącą się sprawę rozwodową, udostępniając mu jednocześnie akta sprawy.

§ 243. W sprawach o alimenty sąd powinien pouczyć strony o możliwościach wynikających z art. 27 i 28 kro.

Pododdział 3. Sprawy rodzinne w postępowaniu nieprocesowym

§ 244. W sprawie o zezwolenie na zawarcie małżeństwa sąd dąży do ustalenia, czy zamierzone małżeństwo będzie zgodne z dobrem założonej przez nie rodziny oraz z interesem społecznym, w szczególności przez przeprowadzenie wywiadu kuratorskiego, zebranie opinii z miejsca pracy lub nauki kandydatów na małżonków, a w miarę potrzeby zasięgnięcie opinii rodzinnego ośrodka diagnostyczno-konsultacyjnego.

§ 245. W razie wydania postanowienia nakazującego wypłatę wynagrodzenia za pracę lub innych należności przypadających jednemu małżonkowi do rąk drugiego małżonka, przesyła się odpis postanowienia pracodawcy lub dłużnikowi innej wierzytelności z wezwaniem, aby przypadające od nich wynagrodzenie za pracę lub inne należności wypłacali w całości lub w części wyłącznie do rąk drugiego małżonka.

§ 246. W razie wydania zarządzeń w wypadkach nagłych przez sąd, który nie jest właściwy miejscowo, należy zawiadomić o tym sąd właściwy przez przesłanie odpisu wydanych zarządzeń, a jeżeli potrzeba dalszego działania sądu, który nie jest właściwy, ustala — przez przesłanie akt sprawy.

§ 247. 1. Oświadczenie o uznaniu dziecka powinno być przyjęte przy równoczesnej obecności uznającego i osoby, której zgoda na uznanie dziecka jest potrzebna.

2. Jeżeli osoba, której zgoda na uznanie dziecka jest potrzebna, nie była obecna przy składaniu oświadczenia o uznaniu, sąd, który przyjął oświadczenie o uznaniu, niezwłocznie zawiadomi ją o tym i wezwie do złożenia oświadczenia przewidzianego w art. 78 § 1 kro.

§ 248. W razie uznania dziecka przed sądem, który nie jest właściwy miejscowo, przesyła się odpisy protokołu o uznaniu dziecka właściwemu sądowi oraz urzędowi stanu cywilnego.

§ 249. Kwalifikacje moralne, a co do kandydata na opiekuna dla małoletniego także kwalifikacje wychowawcze, ustala się na podstawie opinii i informacji zebranych w drodze wywiadu środowiskowego, a w razie potrzeby — również w zakładzie pracy.

§ 250. 1. Sąd opiekuńczy wszczynając z urzędu postępowanie wydaje zarządzenie.

2. Doręczając zarządzenie, o którym mowa w ust. 1, uczestnikom postępowania, zawiadamia się ich, że postępowanie zostało wszczęte z urzędu, określa się jego rodzaj oraz poucza o możliwości zgłaszania wniosków dowodowych.

§ 251. W sprawie opiekuńczej, w której ocena więzów uczuciowych łączących dziecko z rodzicami lub z osobami, u których dziecko przebywa, jest jedną z podstawowych przesłanek rozstrzygnięcia, sąd rozważa potrzebę zasięgnięcia opinii rodzinnego ośrodka diagnostyczno-konsultacyjnego lub innej odpowiedniej placówki specjalistycznej.

§ 252. W sprawie o wydanie dziecka sąd bada także, w razie potrzeby zasięgając opinii placówki, o której mowa w § 251, czy dobro tego dziecka wymaga jego adaptacji w środowisku, do którego ma zostać wydane. Jeżeli dobro dziecka tego wymaga, sąd w drodze odpowiednich zarządzeń określa sposób i formę adaptacji tego dziecka.

§ 253. Zarządzając umieszczenie dziecka w określonej rodzinie zastępczej, sąd powinien upewnić się, czy ta rodzina daje pełną gwarancję należytego zabezpieczenia interesu dziecka.

§ 254. Umieszczenie w rodzinie zastępczej dziecka kalekiego lub upośledzonego powinno nastąpić tylko wówczas, gdy osoby mające stanowić rodzinę zastępczą zdają sobie w pełni sprawę ze stanu kalectwa lub upośledzenia tego dziecka.

§ 255. 1. Przyjmując od rodziców zgodę na przysposobienie ich dziecka bez wskazania osoby przysposabiającego, sędzia poucza ich o skutkach prawnych tego oświadczenia.

2. Rodzice, którzy wyrazili zgodę na przysposobienie dziecka bez wskazania osoby przysposabiającego lub odwołali taką zgodę, powinni podpisać protokół zawierający ich oświadczenie o wyrażeniu zgody lub o jej odwołaniu.

§ 256. O wyrażeniu przez rodziców zgody na przysposobienie dziecka bez wskazania osoby przysposabiającego zawiadamia się właściwy organ, instytucję lub organizację zajmującą się kierowaniem dziećmi do środowiska zastępczego.

§ 257. W sprawach o przysposobieniu sąd bada kwalifikacje moralne, zdrowotne i sytuację materialną przysposabiającego, w szczególności w drodze wywiadu środowiskowego przeprowadzonego przez zawodowego kuratora rodzinnego, a ponadto w razie potrzeby — przez zasięgnięcie opinii rodzinnego ośrodka diagnostyczno-konsultacyjnego lub innej odpowiedniej placówki specjalistycznej.

§ 258. W sprawie o przysposobieniu przewodniczący posiedzenia poucza uczestników postępowania o skutkach prawnych przysposobienia oraz wyjaśnia im różnice między rodzajami przysposobienia, tak aby dokonany przez nich wybór rodzaju przysposobienia był w pełni świadomy.

§ 259. W postanowieniu o przysposobieniu sąd wskazuje rodzaj przysposobienia przez zamieszczenie wzmianki: „przysposobienie niepełne”, „przysposobienie pełne” lub „przysposobienie pełne nierozwiązywalne”.

§ 260. Wzmiankę o wyrażeniu przez rodziców zgody na przysposobienie bez wskazania osoby przysposabiającego zamieszcza się w komparycji postanowienia obok imienia i nazwiska małoletniego, którego postępowanie dotyczy.

Pododdział 4. Sprawy rodzinne w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym

§ 261. Zabezpieczając przed urodzeniem się dziecka przyszłe roszczenia alimentacyjne związane z ustaleniem ojcostwa (art. 754 kpc), należy określić oddzielnie kwoty zabezpieczone na rzecz matki i oddzielnie kwoty zabezpieczone na rzecz dziecka. Termin płatności kwot dla matki określa się datą ścisłą. Termin płatności kwot dla dziecka określa się datą urodzenia dziecka, którą należy wykazać w postępowaniu egzekucyjnym.

§ 262. W sprawie, w której zasądzono alimenty, egzekucję z urzędu wszczyna się zwłaszcza wówczas, gdy wierzyciel działający bez adwokata lub pełnomocnika określonego w art. 87 § 3 kpc wykazuje nieporadność.

Oddział 3. Sprawy nieletnich

§ 263. W sprawach nieletnich stosuje się odpowiednio również przepisy regulaminu czynności w sprawach karnych, o ile nie pozostają w sprzeczności z przepisami o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz przepisami niniejszego rozdziału.

§ 264. 1. W sprawie nieletniego sędzia powinien prowadzić postępowanie tak, aby okres między wszczęciem postępowania wobec nieletniego a wydaniem orzeczenia kończącego postępowanie rozpoznawcze był jak najkrótszy.

2. Sprawy, w których nieletniego tymczasowo umieszczono w schronisku dla nieletnich albo w placówce oświatowo-wychowawczej, należy traktować jako szczególnie pilne.

§ 265. W razie otrzymania ustnego zawiadomienia o popełnieniu przez nieletniego czynu karalnego albo o okolicznościach świadczących o jego demoralizacji, sędzia sporządza protokół, uprzedzając równocześnie zgłaszającego — w razie gdy zawiadomienie dotyczy czynu karalnego — o odpowiedzialności karnej za fałszywe oskarżenie (art. 248 i 251 kodeksu karnego (kk)).

§ 266. Wniosek o uchylenie wymierzonej kary pieniężnej osoba zainteresowana może zgłosić również ustnie do protokołu w sekretariacie sądu rodzinnego.

§ 267. 1. Prowadząc postępowanie wyjaśniające sędzia powinien dążyć do objęcia postępowaniem w danej sprawie wszystkich nieletnich, którzy brali udział w popełnieniu czynu, oraz wszystkich czynów popełnionych przez tych nieletnich.

2. Sędzia zarządza przekazanie bądź wyłączenie z akt sprawy i przekazanie Milicji Obywatelskiej tych materiałów, które nie doprowadziły do ustalenia sprawcy czynu.

§ 268. W razie wszczęcia postępowania wobec nieletniego, który dopuścił się czynu karalnego, sędzia ma obowiązek dokładnego określenia tego czynu i wskazania jego kwalifikacji prawnej.

§ 269. W razie prowadzenia postępowania wobec nieletniego, który wykazuje przejawy demoralizacji, sędzia ma obowiązek określić, jakie zachowania nieletniego na to wskazują.

§ 270. Wydając postanowienie o wszczęciu postępowania wyjaśniającego sędzia rozważa równocześnie, czy nie zachodzi konieczność zastosowania wobec nieletniego odpowiedniego środka tymczasowego; przed wydaniem postanowienia w tym przedmiocie sędzia rodzinny powinien wysłuchać nieletniego.

§ 271. W razie wydawania zarządzenia o zawiadomieniu odpowiedniej instytucji państwowej, organizacji społecznej, szkoły lub zakładu pracy o wszczęciu bądź umorzeniu postępowania, sąd rozważa, czy dobro nieletniego nie stoi na przeszkodzie dokonaniu takiego zawiadomienia.

§ 272. Doręczenia rodzicom orzeczeń, zarządzeń, zawiadomień oraz odpisów pism dokonuje się do rąk tego z nich, pod którego pieczęcią nieletni faktycznie pozostaje.

§ 273. Jeżeli nieletni nie ma ukończonych 13 lat, nie doręcza się mu orzeczeń, zarządzeń, zawiadomień i odpisów pism.

§ 274. 1. W toku postępowania wyjaśniającego zbiera się również dane dotyczące sytuacji materialnej nieletniego oraz jego rodziców lub innych osób zobowiązanych do alimentacji.

2. W razie ustalenia, że nieletni pracuje, należy żądać z zakładu pracy, w którym jest zatrudniony, zaświadczenia o wysokości zarobków oraz opinii.

§ 275. Zlecając Milicji Obywatelskiej dokonanie określonych czynności lub dokonanie czynności w określonym zakresie, sędzia wymienia w zleceniu rodzaj tych czynności oraz sposób i termin ich wykonania.

§ 276. Zlecenie przeprowadzenia wywiadu środowiskowego lub skierowanie nieletniego na badanie do odpowiedniej placówki specjalistycznej (art. 24 § 1 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich) następuje w formie zarządzenia.

§ 277. Postanowienie o zastosowaniu środka tymczasowego powinno być nieletniemu ogłoszone.

§ 278. Przed zastosowaniem wobec nieletniego tymczasowego nadzoru organizacji młodzieżowej lub innej organizacji społecznej albo zakładu pracy, w którym nieletni jest zatrudniony, jak również przed zastosowaniem tymczasowego nadzoru osoby godnej zaufania, sędzia uzgadnia z organizacją, zakładem pracy lub osobą mającą pełnić ten nadzór sposób jego wykonywania ze wskazaniem praw i obowiązków nadzorującego; z uzgodnień tych sędzia sporządza w aktach sprawy stosowną notatkę.

§ 279. 1. Ustanawiając tymczasowo nadzór organizacji młodzieżowej lub innej organizacji społecznej, zakładu pracy albo osoby godnej zaufania, jak również stosując nadzór kuratora, należy określić częstotliwość składania sprawozdań i wyznaczyć pierwszy termin wykonania tego obowiązku.

2. W razie ustanowienia nadzoru organizacji młodzieżowej lub innej organizacji społecznej albo zakładu pracy należy ustalić, kto w imieniu tej organizacji, instytucji lub zakładu pracy nadzór będzie sprawować, i niezwłocznie zawiadomić o tym nieletniego oraz jego rodziców lub opiekuna.

3. Osobę godną zaufania należy w postanowieniu określić imiennie po wyrażeniu przez nią zgody na objęcie nadzoru; z uzgodnień w tym przedmiocie sędzia lub zawodowy kurator rodzinny sporządza w aktach sprawy stosowną notatkę.

§ 280. W przedmiocie dopuszczenia przedstawiciela organizacji społecznej do udziału w sprawie sąd orzeka postanowieniem.

§ 281. W razie gdy sędzia rodzinny uzna, że odwiezanie nieletniego w schronisku dla nieletnich przez rodziców lub opiekuna nieletniego albo inne osoby stoi na przeszkodzie dobru prowadzonego postępowania wyjaśniającego, czyni w tym przedmiocie stosowne zastrzeżenie w postanowieniu o umieszczeniu nieletniego w schronisku, a jeżeli decyzję taką podjął później —

wydaje postanowienie uzupełniające i jego odpis doręcza stronom. O treści postanowienia zawiadamia się dyrektora schroniska.

§ 282. 1. W sprawie nieletniego umieszczonego tymczasowo w schronisku dla nieletnich sędzia zawiadamia niezwłocznie dyrektora tego schroniska o skierowaniu sprawy do rozpoznania w postępowaniu poprawczym z równoczesnym przesłaniem odpisu lub wypisu postanowienia wydanego w tym przedmiocie, a także o terminach rozprawy, o jej przerwaniu lub odroczeniu oraz o treści orzeczenia kończącego postępowanie poprawcze.

2. Dokumenty i informacje, o których mowa w ust. 1, można przekazać za pośrednictwem osoby doprowadzającej nieletniego do sądu.

§ 283. 1. Doprowadzenie do sądu nieletniego powinno odbywać się przy udziale rodziców lub opiekuna albo kuratora.

2. Doprowadzenie do sądu nieletniego umieszczonego tymczasowo w odpowiedniej placówce oświatowo-wychowawczej może nastąpić także za pośrednictwem wychowawcy lub pracownika wyznaczonego przez dyrektora placówki.

3. W razie gdy nieletni przebywa w milicyjnej izbie dziecka albo nie został doprowadzony przez rodziców bez usprawiedliwienia, a zachodzi obawa jego ucieczki, doprowadzenie następuje za pośrednictwem Milicji Obywatelskiej.

4. Przy doprowadzaniu do sądu nieletniego umieszczonego w schronisku dla nieletnich stosuje się odpowiednio przepisy o doprowadzaniu do sądu osób pozbawionych wolności.

§ 284. 1. Jeżeli w sprawie występuje kilku nieletnich, dopuszczalne jest wydanie postanowienia o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu opiekuńczo-wychowawczym oraz postanowienia o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu poprawczym i rozłączenie spraw.

2. Rozłączenie spraw, o których mowa w ust. 1, powinno nastąpić z reguły wtedy, gdy postępowanie dotyczy nieletnich zarówno w wieku do lat 13, jak i starszych.

§ 285. 1. Po wydaniu orzeczenia kończącego postępowanie rozpoznawcze sąd rozstrzyga co do celowości dalszego stosowania wobec nieletniego tymczasowego umieszczenia w schronisku dla nieletnich lub placówce oświatowo-wychowawczej, mając w szczególności na uwadze okres pozostały mu do zakończenia roku szkolnego.

2. W razie uchylenia na rozprawie umieszczenia w schronisku dla nieletnich należy zapewnić powrót nieletniego do schroniska w celu odbioru przedmiotów osobistych i pieniędzy stanowiących jego własność oraz rozliczenia się ze schroniskiem. Nakaz zwolnienia ze schroniska doręcza się osobie doprowadzającej nieletniego na rozprawę.

§ 286. Jeżeli szkoła lub organizacja społeczna, której przekazano sprawę nieletniego, zawiadomi o nieskuteczności zastosowanych środków oddziaływania wychowawczego, sędzia może wskazać inne środki oddziaływania wychowawczego albo wszcząć z urzędu stosowne postępowanie.

§ 287. O udzieleniu nieletniemu upomnienia sporządza się wzmiankę w protokole posiedzenia.

§ 288. 1. W razie zobowiązania nieletniego do przeproszenia pokrzywdzonego, sąd określa formę, w jakiej przeproszenie ma nastąpić.

2. Jeżeli przeproszenie następuje na sali sądowej w obecności sądu, należy o tym uczynić wzmiankę w protokole posiedzenia.

§ 289. 1. Oddanie nieletniego pod nadzór odpowiedzialny następuje przez zobowiązanie rodziców lub opiekuna do roztoczenia wzmożonej pieczy nad nieletnim oraz do składania okresowych sprawozdań z zachowania się nieletniego.

2. Jeżeli nieletni nie pozostaje pod pieczęią obojga rodziców, nadzór odpowiedzialny powierza się temu z nich, który faktycznie wykonuje władzę rodzicielską.

§ 290. Odebranie poręczenia udzielonego przez organizację młodzieżową lub inną organizację społeczną, zakład pracy albo osobę godną zaufania następuje na piśmie lub w formie ustnej do protokołu.

Oddział 4. Sprawy osób uzależnionych od alkoholu

§ 291. Wniosek o wszczęcie postępowania, złożony przez osobę nieuprawnioną, przewodniczący wydziału przesyła prokuratorowi lub komisji do spraw przeciwdziałania alkoholizmowi; w razie ustnego zgłoszenia takiego wniosku, przesłaniu podlega notatka służbowa.

§ 292. Jeżeli do wniosku nie została dołączona opinia biegłego, przewodniczący posiedzenia przed wyznaczeniem rozprawy zarządza poddanie osoby, której postępowanie dotyczy, odpowiednim badaniom i doręczenie tej osobie odpisu wniosku.

§ 293. 1. W razie gdy uczestnik postępowania odbywa karę pozbawienia wolności, sąd zawiadamia naczelnika zakładu karnego o wpłynięciu wniosku o zastosowanie obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego w celu rozważenia możliwości zakwalifikowania tegoż uczestnika postępowania do leczenia odwykowego w zakładzie karnym. Po uzyskaniu informacji dotyczącej tego leczenia sąd podejmuje decyzje o dalszym postępowaniu w sprawie.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio, gdy uczestnikiem postępowania jest wychowanek zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich.

§ 294. W postanowieniu orzekającym obowiązek poddania się leczeniu z ustanowieniem nadzoru kuratora określa się częstotliwość składania sprawozdań i termin złożenia pierwszego sprawozdania.

Oddział 5. Sprawy osób uzależnionych od środków odurzających i psychotropowych

§ 295. Skierowanie osoby uzależnionej od środków odurzających i psychotropowych następuje łącznie na leczenie i rehabilitację.

§ 296. Postępowanie w sprawach, o których mowa w § 295, toczy się według przepisów o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Oddział 6. Czynności w postępowaniu wykonawczym

§ 297. Postępowaniem wykonawczym objęte są sprawy opiekuńcze, sprawy nieletnich oraz sprawy osób uzależnionych od alkoholu, środków odurzających i psychotropowych.

§ 298. Wszystkie czynności w sprawach, o których mowa w § 297, dokonywane są na sesjach wykonawczych.

§ 299. W postępowaniu wykonawczym czynności organizacyjne związane z jego przebiegiem należą do zawodowego kuratora rodzinnego.

§ 300. Zawodowy kurator rodzinny wnioskuje kierowanie na posiedzenie wykonawcze spraw, w których w związku z przebiegiem procesu wychowawczo-resocjalizacyjnego niezbędne jest zajęcie stanowiska przez sąd lub sędziego.

§ 301. Posiedzenie wykonawcze prowadzi sędzia rodzinny z udziałem zawodowego kuratora rodzinnego.

§ 302. Na posiedzenie wykonawcze wzywa się w szczególności osoby objęte nadzorem albo poddane opiece kuratora sprawującego nadzór, rodziców lub opiekuna oraz inne osoby, których obecność została uznana za niezbędną.

§ 303. 1. Wzywanie na posiedzenie sądowe wychowanka umieszczonego w zakładzie poprawczym lub wychowawczym należy ograniczyć do niezbędnej konieczności wynikającej z ustawy lub z okoliczności sprawy.

2. Jeżeli osobiste stawienie się wychowanka zakładu poprawczego lub wychowawczego bądź innej placówki opiekuńczo-wychowawczej albo oświatowo-wychowawczej jest konieczne, doprowadzenie nieletniego następuje odpowiednio według zasad określonych w § 283.

§ 304. Wykonując środek wychowawczy polegający na orzeczeniu przepadku rzeczy, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące wykonania kary dodatkowej przepadku rzeczy.

§ 305. Wykonując środek wychowawczy zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych, także w wypadku gdy nieletni nie posiadał uprawnień do prowadzenia pojazdów mechanicznych, sąd zawiadamia terenowy organ administracji państwowej stopnia podstawowego o właściwości szczególnej do spraw komunikacji, przysyłając mu odpis lub wypis z orzeczenia.

§ 306. W postępowaniu wykonawczym sędzia może zarządzić zebranie w drodze wywiadu środowiskowego wiadomości o sytuacji rodzinnej oraz o zachowaniu się podopiecznego po wydaniu orzeczenia.

§ 307. Jeżeli w orzeczeniu ustanawiającym nadzór kuratora lub innej osoby, organizacji społecznej lub instytucji nie określono częstotliwości składania sprawozdań z wykonywanego nadzoru lub zachodzi potrzeba zmiany częstotliwości składania tych sprawozdań, należy to uczynić w postanowieniu wydanym w postępowaniu wykonawczym.

§ 308. W czasie trwania opieki sąd przy współudziale kuratora bada co najmniej raz na pół roku warunki życiowe osoby poddanej opiece.

§ 309. Sąd może nakazać, aby sporządzenie inwentarza przez opiekuna odbyło się z udziałem kuratora.

§ 310. Sąd może zobowiązać opiekuna, aby bieżące informacje o dochodach i wydatkach osoby pozostającej pod opieką notował w przeznaczonym na ten cel zeszytcie. Jeżeli majątek osoby pozostającej pod opieką jest znaczny, sąd może nakazać prowadzenie księgowości dostosowanej do potrzeb tego majątku.

§ 311. Zatwierdzenie złożonego przez opiekuna sprawozdania z zarządu majątkiem osoby poddanej jego opiece następuje w formie postanowienia.

§ 312. Sąd powinien okresowo wysłuchiwać osoby poddane opiece lub kurateli, chyba że ze względu na ich stan psychiczny lub umysłowy byłoby to oczywiście niecelowe. Sąd może połączyć wysłuchanie osoby poddanej opiece lub kurateli z odebraniem sprawozdania od opiekuna lub kuratora.

§ 313. W razie orzeczenia nadzoru kuratora, organizacji społecznej, zakładu pracy lub osoby godnej zaufania, o osobie nadzorującego zawiadamia się niezwłocznie rodziców, których władza rodzicielska została ograniczona, w sprawie nieletniego — tegoż nieletniego oraz jego rodziców lub opiekuna, a w pozostałych wypadkach — osobę, w stosunku do której orzeczono nadzór.

§ 314. W razie ustania opieki lub kurateli z mocy prawa, jak również gdy ustały przyczyny uzasad-

niające ograniczenie władzy rodzicielskiej, sąd umarza postępowanie opiekuńcze, a także wydaje stosowne zarządzenia.

§ 315. Niezwłocznie po uprawomocnieniu się orzeczenia o umieszczeniu małoletniego lub nieletniego w zakładzie wychowawczym lub innej odpowiedniej placówce opiekuńczo-wychowawczej, sędzia zwraca się do właściwego terenowego organu administracji państwowej o skierowanie podopiecznego do właściwej placówki.

§ 316. Niezwłocznie po uprawomocnieniu się wyroku orzekającego umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym, sędzia przedstawia Ministerstwu Sprawiedliwości wniosek o skierowanie nieletniego do odpowiedniego zakładu wraz z dokumentami dotyczącymi tego nieletniego i w miarę potrzeby z notatką charakteryzującą przebieg postępowania wykonawczego.

§ 317. 1. Niezwłocznie po otrzymaniu skierowania z Ministerstwa Sprawiedliwości lub organu administracji państwowej o właściwości szczególnej do spraw oświaty i wychowania bądź zdrowia i opieki społecznej sędzia poleca doprowadzenie podopiecznego do odpowiedniego zakładu.

2. Doprowadzenie sędzia może zlecić rodzicom, kuratorowi lub Milicji Obywatelskiej.

3. W wyjątkowym wypadku sędzia może zezwolić podopiecznemu na udanie się do zakładu bez udziału osób wymienionych w ust. 2.

§ 318. Po otrzymaniu akt sprawy karnej wychowanka zakładu poprawczego, którego skazano na karę pozbawienia wolności w rozmiarze przekraczającym okres pozostały sprawcy do ukończenia 21 lat, sąd rodzinny niezwłocznie rozstrzyga postanowieniem co do tego, czy ma być wykonywany środek poprawczy, czy kara pozbawienia wolności. Po uprawomocnieniu się postanowienia sąd rodzinny zwraca akta sprawy karnej wraz z odpisem tego postanowienia w celu ewentualnego przystąpienia do wykonania kary.

§ 319. Jeżeli w czasie pobytu nieletniego w zakładzie poprawczym sąd rodzinny zarządzi wykonanie kary pozbawienia wolności, przesyła niezwłocznie odpis prawomocnego postanowienia w tym przedmiocie właściwemu wydziałowi karnemu w celu podjęcia zawieszonoego w tej części postępowania wykonawczego oraz przystąpienia do wykonania kary.

§ 320. Postanowienie w przedmiocie zarządzenia wykonania, zawieszenia lub odstąpienia od wykonania orzeczonej wobec nieletniego kary pozbawienia wolności, sąd rodzinny powinien wydać najpóźniej na 30 dni przed zwolnieniem nieletniego z zakładu poprawczego lub przed upływem okresu próby wyznaczonej przy warunkowym zwolnieniu lub okresu próby ustalonego przy warunkowym odstąpieniu od wykonania orzeczenia o umieszczeniu w takim zakładzie.

§ 321. Jeżeli sąd rodzinny postanowił odstąpić w całości lub w części od wykonania orzeczonej wobec nieletniego kary pozbawienia wolności, przesyła niezwłocznie odpis prawomocnego postanowienia właściwemu wydziałowi karnemu w celu umorzenia przez ten sąd postępowania wykonawczego w tym zakresie i przesłania odpisu prawomocnego postanowienia sądowi rodzinnemu. Odpis tego postanowienia załącza się do akt wykonawczych nieletniego.

§ 322. 1. Sąd rodzinny najpóźniej na 30 dni przed zwolnieniem nieletniego z zakładu poprawczego rozstrzyga w przedmiocie wykonania orzeczonej wobec nieletniego kary ograniczenia wolności lub odstąpienia od jej wykonania.

2. Odpis prawomocnego postanowienia w tym przedmiocie przesyła się sądowi właściwemu do wykonania kary ograniczenia wolności; sąd ten przystępuje do wykonania tej kary lub umarza w tej części postępowanie wykonawcze.

§ 323. W wypadkach wskazanych w ustawie, gdy wykonywanie środków ustaje z mocy prawa oraz w razie uchylecia wykonywanego środka, sąd rodzinny postanowieniem umarza postępowanie wykonawcze i wydaje stosowne zarządzenia.

§ 324. Jeżeli osoba, wobec której ustanowiono nadzór kuratora w postępowaniu wykonawczym, nie stawia się na wezwanie sądu lub kuratora, nie jest dopuszczalne przymusowe doprowadzenie jej przez Milicję Obywatelską. W wypadku takim sąd rozważy niezwłocznie potrzebę wszczęcia z urzędu sprawy o zmianę dotychczasowego postanowienia.

§ 325. Przed wezwaniem do dobrowolnego stawienia się w zakładzie leczniczym osoby, w stosunku do której został prawomocnie orzeczony obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu, sąd przesyłając odpis opinii biegłego ustala we właściwym zespole opieki zdrowotnej zakład i termin, w którym stawienie się powinno nastąpić.

§ 326. 1. Po upływie 2 lat od uprawomocnienia się postanowienia orzekającego obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu sąd postanowieniem umarza postępowanie i wydaje stosowne zarządzenia.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w razie uznania przez sąd, że obowiązek poddania się leczeniu ustął we wcześniejszym terminie.

§ 327. W razie gdy osoba uzależniona od środków odurzających lub psychotropowych ukończy 18 lat przed zakończeniem leczenia przymusowego i rehabilitacji, sąd — wydając w razie potrzeby przed tym terminem postanowienie o przedłużeniu czasu przymusowego leczenia i rehabilitacji — określa równocześnie termin końcowy, z którego upływem obowiązek ten ustaje, mając na względzie, iż czas leczenia i rehabilitacji nie może być jednak dłuższy niż 2 lata.

§ 328. W razie ustania obowiązku leczenia i rehabilitacji, sąd w postępowaniu wykonawczym umarza postępowanie i wydaje stosowne zarządzenia.

Rozdział 4

Przepisy szczególne w sprawach rozpoznawanych w wydziałach pracy oraz wydziałach pracy i ubezpieczeń społecznych

§ 329. Po upłynięciu pisma wszczynającego postępowanie w sprawie o roszczenie pracownika z zakresu prawa pracy lub akt sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych wraz z odwołaniem albo akt takiej sprawy nadesłanych na żądanie sądu w związku z odwołaniem złożonym w sądzie — przewodniczący wydziału przeprowadza niezwłocznie wstępne badanie sprawy lub wyznacza sędziego, który powinien dokonać tej czynności w tym samym dniu.

§ 330. Uzupelnienie pisma może nastąpić również w drodze złożenia przez stronę oświadczenia do protokołu w sądzie właściwym do rozpoznania sprawy.

§ 331. Jeżeli pracownik lub ubezpieczony działający bez adwokata złoży pozew lub odwołanie do sądu bez dołączenia odpisu dla strony przeciwnej i nie usunie tego braku we wskazanym terminie, przewodniczący wydziału może zarządzić sporządzenie przez sekretariat odpisu lub wyciągu.

§ 332. Jeżeli pismu wszczynającemu postępowanie w sprawie o roszczenie pracownika z zakresu prawa pracy lub odwołaniu w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych można nadać bieg, mimo że nie odpowiada ono warunkom formalnym, usunięcie braków takiego pisma (odwołania) może nastąpić w toku czynności wyjaśniających lub na rozprawie.

§ 333. Czynności wyjaśniające lub przeprowadzenie dowodu mogą być dokonane poza lokalem sądu, w szczególności gdy z roszczeniem w sprawie występuje większa liczba pracowników, gdy zachodzi potrzeba przeprowadzenia dowodu z oględzin lub zeznań większej liczby świadków, a także gdy przyczyni się to do przyspieszenia postępowania lub znacznej oszczędności kosztów.

§ 334. W razie zawarcia ugody przez strony w czasie czynności wyjaśniających, sąd umarza postępowanie w sprawie.

§ 335. W protokole (notatce urzędowej) z czynności wyjaśniających należy w sposób zwięzły i przejrzysty przedstawić wynik tych czynności oraz ewentualne informacje co do istnienia określonych dowodów lub konieczności ich przeprowadzenia.

§ 336. 1. Wezwanie pracownika, dokonywane w sposób określony w art. 472 kpc, może być w szczególności dokonane telefonicznie za pośrednictwem zakładu pracy, w którym pracownik ten jest zatrudniony. O czynności tej należy uczynić wzmiankę w aktach sprawy, z uwzględnieniem nazwiska osoby, której przekazano informację.

2. W razie gdy wezwanie dotyczy strony, należy pouczyć ją o obowiązku zawiadomiania sądu o każdej zmianie swego zamieszkania i o skutkach zaniedbania tego obowiązku (art. 136 kpc).

§ 337. W sprawie o roszczenia pracownika z zakresu prawa pracy w razie niedoręczenia pisma stronie pozwanej z powodu braku właściwego adresu, jeżeli brak jest podstaw do pozostawienia pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, przewodniczący posiedzenia przed zawieszeniem postępowania przeprowadza odpowiednio dochodzenie w celu ustalenia właściwego adresu.

§ 338. W szczególności w sprawie o roszczenia pracownika z zakresu prawa pracy rozprawa powinna być tak przygotowana, aby sprawę można było rozpoznać na jednym posiedzeniu bez jej odraczania. Jeżeli okaże się to niemożliwe z powodu konieczności przeprowadzenia dowodów ujawnionych w toku posiedzenia, przed odroczeniem tego posiedzenia w miarę możliwości należy przeprowadzić postępowanie dowodowe, a zwłaszcza przesłuchać obecnych świadków, chyba że byłoby to oczywiście niecelowe.

§ 339. Uznając potrzebę przeprowadzenia dowodu na okoliczności związane z inwalidztwem, uszczerbkiem na zdrowiu lub stanem zdrowia będącym podstawą przyznania zwiększonego świadczenia, przewodniczący posiedzenia zbada uprzednio, czy akta sprawy zawierają niezbędną dokumentację dotyczącą leczenia, uzyskiwanych zarobków i charakteru zatrudnienia, a w razie stwierdzenia braku takiej dokumentacji — zarządzi jej uzyskanie lub uzupełnienie.

§ 340. 1. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w których kwestią sporną jest data lub okres powstania inwalidztwa, sąd podejmuje czynności zmierzające do uzyskania właściwej dokumentacji.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w sprawach o rolnicze renty inwalidzkie, jeżeli brak jest dokumentacji co do obszaru i struktury gospodarstwa rolnego, jego wyposażenia, rodzaju produkcji oraz zakresu prac wyko-

nywanych w gospodarstwie rolnym przez osobę ubiegającą się o rentę.

§ 341. 1. W postanowieniu o dokonaniu czynności wyjaśniających, połączonych z przeprowadzeniem dowodu z opinii biegłego lekarza, należy określić ściśle, do jakich faktów, a w razie potrzeby także dowodów, biegły powinien się ustosunkować.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do dowodu z zeznań świadka.

§ 342. Przewodniczący wydziału zarządza niezwłoczne doręczenie stronom odpisów opinii biegłego złożonej przed rozprawą lub zawiadomienie stron w sposób określony w art. 472 kpc o możliwości zapoznania się z treścią opinii złożonej do akt sprawy, z pouczeniem o uprawnieniu do zgłoszenia ewentualnych uwag jeszcze przed rozprawą.

§ 343. Jeżeli strony biorące udział w przeprowadzeniu dowodu z opinii biegłych przez sędziego wyznaczonego lub sąd wezwany albo w czynnościach wyjaśniających, połączonych z przeprowadzeniem takiego dowodu, zgłoszą uwagi co do treści złożonej opinii, sędzią wyznaczony lub sąd wezwany powinien — stosownie do potrzeby — zażądać od biegłych wyjaśnienia lub uzupełnienia opinii. Jeżeli jednak niezwłoczne uzupełnienie opinii nie byłoby możliwe, sąd wyznacza biegłym w tym celu stosowny termin.

Dział III

CZYNNOŚCI W SPRAWACH KARNYCH

Rozdział I

Przepisy ogólne

§ 344. Wstępne czynności w sprawach karnych powinny zmierzać do tego, aby w każdej sprawie rozstrzygnięcie zapadło w miarę możliwości na pierwszym wyznaczonym w tym celu posiedzeniu lub rozprawie. Przewodniczący wydziału po wpłynięciu aktu oskarżenia dokonuje szczegółowej wstępnej kontroli tego aktu w celu ustalenia, czy nie istnieją przeszkody do kontynuowania postępowania lub nie zachodzą podstawy do jego umorzenia, zwrotu sprawy do postępowania przygotowawczego czy też przekazania sprawy innemu sądowi, o czym czyni odpowiednią wzmiankę w aktach sprawy.

§ 345. W zarządzeniu o wezwaniu do usunięcia braków pisma lub w zarządzeniu o zwrocie aktu oskarżenia w celu uzupełnienia jego braków należy wskazać wszystkie braki oraz sposób ich usunięcia.

§ 346. 1. Jeżeli pismo nie pochodzi od oskarżyciela publicznego, obrońcy lub pełnomocnika, w zarządzeniu, o którym mowa w § 345, należy nadto wskazać termin usunięcia braków oraz skutki niewykonania zarządzenia.

2. Odpis zarządzenia dotacza się do zwracanego aktu oskarżenia.

§ 347. W razie warunkowego umorzenia postępowania przez sąd, przewodniczący rozprawy lub posiedzenia określa termin, w którym akta powinny podlegać bieżącej kontroli sędziego, oraz sposób kontroli wykonywania obowiązków nałożonych na oskarżonego, a także wydaje inne odpowiednie zarządzenia.

§ 348. Jeżeli w sprawie, w której warunkowo umorzono postępowanie, udzielono poręczenia, należy pouczyć poręczającego o obowiązku nadesłania opinii o oskarżo-

nym najpóźniej na 3 miesiące przed upływem okresu próby; w miarę potrzeby wzywa się poręczającego do wcześniejszego nadesłania opinii o oskarżonym.

§ 349. 1. W piśmie, przy którym przekazano sprawę sądowi społecznemu lub społecznej komisji pojednawczej w celu przeprowadzenia posiedzenia pojednawczego, przewodniczący wydziału wyznacza termin zwrotu akt wraz z informacją o sposobie załatwienia sprawy.

2. O przekazaniu sprawy należy powiadomić oskarżyciela prywatnego i oskarżonego, z wyjaśnieniem im celu i znaczenia tej decyzji.

§ 350. 1. Jeżeli oskarżony ubiegający się o wyznaczenie obrońcy z urzędu nie dołączy zaświadczenia o stanie rodzinnym lub majątkowym, przewodniczący wydziału wyznaczy mu odpowiedni termin do złożenia tego zaświadczenia. Po jego złożeniu albo po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu sprawę kieruje się na posiedzenie w celu merytorycznego rozpoznania wniosku.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w razie złożenia wniosku o zwolnienie od kosztów postępowania [art. 545 kodeksu postępowania karnego (kpk)].

§ 351. W każdej sprawie kierownik sekretariatu ponownie zwraca się do Centralnego Rejestru Skazanych o nadesłanie danych o karalności, jeżeli dane znajdujące się w aktach sprawy pochodzą sprzed 6 miesięcy.

§ 352. Sąd pierwszej instancji przedstawia sądowi rewizyjnemu rewizję wraz z aktami sprawy po dołączeniu do nich dowodów doręczenia zawiadomień o przyjęciu rewizji.

Rozdział 2

Zawiadomienia, wezwania, doręczenia

§ 353. 1. Jeżeli przepisy przewidują obowiązek zawiadamiania organów władz, urzędów lub instytucji o wszczęciu i ukończeniu postępowania, zawiadomienia takiego dokonuje sąd pierwszej instancji.

2. O wszczęciu postępowania sąd zawiadamia tylko wówczas, gdy zawiadomienia takiego nie dokonano w toku postępowania przygotowawczego.

3. Zawiadomienie o ukończeniu postępowania może również nastąpić przez przesłanie odpisu prawomocnego orzeczenia z informacją, że postępowanie w sprawie ukończono.

4. Zawiadomienie o wszczęciu postępowania powinno być dokonane przed terminem pierwszej rozprawy, o ukończeniu zaś postępowania — najpóźniej w terminie 14 dni od uprawomocnienia się orzeczenia lub od daty zwrotu akt sądowi pierwszej instancji.

5. Jeżeli co do pewnej kategorii osób istnieją przepisy szczególne dotyczące zawiadamiania o postępowaniu karnym, przepisy ust. 1—4 stosuje się odpowiednio.

§ 354. O terminach rozpoznawania spraw na rozprawach lub na posiedzeniach zawiadamia się oskarżyciela publicznego przez doręczenie mu wokandy, które powinno nastąpić niezwłocznie po jej sporządzeniu. W wypadkach pilnych o terminie rozpoznawania sprawy sąd może dokonać zawiadomienia w inny sposób.

§ 355. Zawiadamiając oskarżyciela publicznego o terminach czynności sądowych lub doręczając mu odpisy orzeczeń w sprawach o przestępstwa skarbowe, sąd zawiadomienia i odpisy przesyła również właściwemu do spraw finansowych terenowemu organowi administracji państwowej.

§ 356. W razie wytoczenia powództwa cywilnego przewodniczący wydziału zarządza niezwłoczne przesłanie odpisów pozwu stronom. Przepisy § 128 stosuje się odpowiednio.

§ 357. W razie wydania orzeczenia kończącego postępowanie karne przeciwko osobie, której w innej sprawie warunkowo umorzono postępowanie, warunkowo zawieszono wykonanie kary lub którą warunkowo przedterminowo zwolniono albo wobec której zastosowano nadzór ochronny lub umieszczenie w ośrodku przystosowania społecznego, sąd pierwszej instancji przesyła odpis tego orzeczenia ze wzmianką o prawomocności właściwemu sądowi lub prokuratorowi, chyba że postępowanie ukończono wyrokiem uniewinniającym lub umorzono postępowanie na podstawie amnestii albo darowano karę.

Rozdział 3

Stosowanie środków zapobiegawczych i postępowanie z osobami pozbawionymi wolności oraz z osobami, co do których orzeczono umieszczenie w ośrodku przystosowania społecznego

§ 358. W postępowaniu karnym szczególnej troski w zakresie szybkości postępowania wymagają sprawy oskarżonych tymczasowo aresztowanych, oskarżonych, w stosunku do których zapadły wyroki skazujące na bezwzględną karę pozbawienia wolności, oraz oskarżonych sądzonych w postępowaniu przyspieszonym.

§ 359. 1. Odpis postanowienia sądu o tymczasowym aresztowaniu wraz z nakazem przyjęcia wystawionym dla administracji aresztu śledczego przesyła się rejonowemu (równorzędnemu) urzędowi spraw wewnętrznych właściwemu według miejsca zamieszkania oskarżonego, dołączając nakaz doprowadzenia oskarżonego do aresztu śledczego. Jeżeli oskarżony jest już pozbawiony wolności, pisma te, z wyjątkiem nakazu doprowadzenia, przesyła się naczelnikowi zakładu karnego lub aresztu śledczego, w którym oskarżony przebywa.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do osób umieszczonych w ośrodku przystosowania społecznego, z tym że dodatkowo nakaz wydania przesyła się do administracji tego ośrodka.

3. Jeżeli tymczasowe aresztowanie następuje na podstawie postanowienia sądu, które należy oskarżonemu doręczyć (art. 91 § 2 kpk), sąd zarządza, aby organ wykonujący postanowienie o tymczasowym aresztowaniu doręczył oskarżonemu odpis tego postanowienia.

§ 360. 1. Tymczasowo aresztowany pozostaje do dyspozycji tego sądu, którego postanowienie o tymczasowym aresztowaniu zostało wykonane lub do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany został przekazany.

2. Jednocześnie z przekazaniem akt sprawy innemu sądowi albo z odesłaniem jej do uzupełnienia postępowania przygotowawczego, przekazuje się tymczasowo aresztowanego do dyspozycji właściwemu sądowi lub prokuratorowi, o czym należy zawiadomić administrację zakładu karnego lub aresztu śledczego, podając nazwę organu, który wydał postanowienie o tymczasowym aresztowaniu, oraz datę i sygnaturę tego postanowienia.

§ 361. 1. Zgody na doprowadzenie osoby tymczasowo aresztowanej w celu przesłuchania udziela organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje.

2. O udzieleniu zgody zawiadamia się bezpośrednio administrację zakładu karnego lub aresztu śledczego,

w którym tymczasowo aresztowany przebywa. W razie nieudzielenia zgody — zawiadamia się o tym sąd występujący o udzielenie zgody, wskazując termin, w którym doprowadzenie będzie mogło nastąpić.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio, jeżeli doprowadzenie tymczasowo aresztowanego jest konieczne z innych względów.

§ 362. 1. Żądania doprowadzenia osoby pozbawionej wolności do sądu powinny być ograniczone do istotnej potrzeby, przy czym dzień i godzina czynności (rozprawy, posiedzenia, udostępnienia akt do przejrzania) powinny być ustalone z uwzględnieniem możliwości komunikacyjnych związanych z doprowadzeniem i odprowadzeniem osoby konwojowanej. Doprowadzenie do sądu osób przebywających w tym samym zakładzie karnym lub areszcie śledczym powinno być — w miarę możliwości — zarządzane w jednym terminie.

2. W celu doprowadzenia do sądu osoby pozbawionej wolności należy wysłać:

- 1) nakaz wydania do administracji zakładu karnego lub aresztu śledczego, w którym osoba ta przebywa,
- 2) nakaz doprowadzenia do rejonowego (równorzędnego) urzędu spraw wewnętrznych właściwego według miejsca, w którym znajduje się dany zakład karny lub areszt śledczy.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio w razie wydania polecenia przetransportowania osoby pozbawionej wolności do odpowiedniego zakładu leczniczego albo z zakładu leczniczego do zakładu karnego lub aresztu śledczego.

§ 363. 1. W razie wydania przez sąd polecenia, aby osoba pozbawiona wolności została przetransportowana przed przeprowadzeniem czynności do zakładu karnego lub aresztu śledczego właściwego według zasad rejoniacji, należy również:

- 1) do nakazu doprowadzenia dołączyć pismo z żądaniem przetransportowania tej osoby do właściwego zakładu karnego lub aresztu śledczego,
- 2) wysłać nakaz wydania do administracji zakładu karnego lub aresztu śledczego, z którego osoba ta będzie doprowadzona do sądu, podając informację o mającym nastąpić przetransportowaniu, a do rejonowego (równorzędnego) urzędu spraw wewnętrznych właściwego według miejsca, w którym znajduje się dany zakład karny lub areszt śledczy — nakaz doprowadzenia.

2. W wypadku, o którym mowa w ust. 1, należy niezwłocznie po przeprowadzeniu czynności wydać polecenie przetransportowania osoby pozbawionej wolności do zakładu karnego lub aresztu śledczego, w którym poprzednio przebywała, chyba że sąd przeprowadzający czynność postanowi inaczej. Przepis § 362 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

§ 364. 1. Nakazy wydania oraz wezwania dla osób pozbawionych wolności wysyła się do administracji zakładu karnego lub aresztu śledczego, a nakazy doprowadzenia do rejonowych (równorzędnych) urzędów spraw wewnętrznych odpowiednio wcześniej, tak aby właściwa jednostka otrzymała je na 7 dni przed datą czynności sądowej, a w terminie krótszym tylko w wyjątkowych wypadkach. W razie wydania polecenia przetransportowania, nakazy wydania i doprowadzenia, o których mowa w § 362 ust. 2, należy doręczyć na 14 dni przed datą czynności sądowej.

2. W nakazach doprowadzenia należy w miarę potrzeby zamieścić wzmiankę zawierającą dane umożliwia-

jące Milicji Obywatelskiej zorientowanie się co do koniecznej liczebności konwoju a w szczególności dane dotyczące zarzucanego czynu i dotychczasowej karalności osoby pozbawionej wolności.

§ 365. Kierując tymczasowo aresztowanego na rozprawę lub posiedzenie w sądzie, do którego dyspozycji aresztowany pozostaje, administracja zakładu karnego lub aresztu śledczego przesyła za pośrednictwem dowódcy konwoju odpowiednie zawiadomienie, jeżeli aresztowany pozostaje także do dyspozycji innych organów.

§ 366. 1. Sąd, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, właściwy jest — aż do czasu wydania nieprawomocnego wyroku w sprawie — do udzielenia zezwolenia na widzenie się z aresztowanym lub do zarządzenia zmian w uprawnieniach aresztowanego określonych w regulaminie wykonywania tymczasowego aresztowania.

2. Jeżeli sąd, o którym mowa w ust. 1, postanowił, że tymczasowo aresztowany nie może zostać przeniesiony do zakładu karnego (art. 90 § 1 kkw), uprawnienie do udzielenia zezwolenia na widzenie się z aresztowanym przysługuje temu sądowi aż do czasu uprawomocnienia się wyroku.

3. Zezwoleń na widzenie się z tymczasowo aresztowanym sąd udziela w zasadzie osobom należącym do najbliższej jego rodziny.

§ 367. 1. Zezwoleń na widzenie się z tymczasowo aresztowanym w sądzie przy sposobności rozprawy lub posiedzenia udziela przewodniczący na piśmie. W zezwoleniu, które doręcza się dowódcy konwoju, należy wskazać miejsce oraz czas trwania widzenia, w zasadzie nie przekraczający 15 minut.

2. Zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, nie udziela się, jeżeli:

- 1) tymczasowo aresztowany nie pozostaje do dyspozycji sądu w danej sprawie,
- 2) tymczasowo aresztowany jest oskarżony o zbrodnię albo występki określony w art. 256 lub 257 kk bądź był za ten występki skazany,
- 3) zachodzi uzasadniona obawa, że tymczasowo aresztowany wykorzysta widzenie w celu utrudnienia postępowania karnego.

3. Zezwolenia na doręczenie żywności tymczasowo aresztowanemu doprowadzonemu do sądu udziela przewodniczący rozprawy lub posiedzenia na piśmie. Zezwolenie, które należy doręczyć dowódcy konwoju, powinno określać taką tylko ilość żywności i papierosów, która może być spożyta w czasie pobytu w sądzie i w drodze powrotnej do zakładu karnego lub aresztu śledczego.

§ 368. Ograniczenia, o których mowa w § 366 ust. 3 i w § 367 ust. 1 i 2, nie dotyczą obrońcy osoby tymczasowo aresztowanej.

§ 369. 1. Jeżeli po wydaniu przez sąd rejonowy postanowienia o przekazaniu sprawy w celu uzupełnienia postępowania przygotowawczego prokurator wojewódzki złoży wniosek o przedłużenie tymczasowego aresztowania oskarżonego na czas oznaczony, sąd niezwłocznie przesyła ten wniosek wraz z aktami sprawy sądowi wojewódzkiemu.

2. W postanowieniu o przedłużeniu tymczasowego aresztowania oskarżonego, wydanym w związku z przekazaniem sprawy w celu uzupełnienia postępowania przygotowawczego, sąd wojewódzki określa czas przedłużenia aresztowania od daty uprawomocnienia się postanowienia o przekazaniu sprawy.

§ 370. 1. W razie wydania wyroku skazującego osobę pozbawioną wolności, należy przesłać administracji zakładu karnego lub aresztu śledczego zawiadomienie wskazujące pełną kwalifikację prawną czynu przypisanego sprawcy, orzeczoną karę i podstawę jej wymierzenia oraz dane w przedmiocie zaliczenia tymczasowego aresztowania, czyniąc przy tym wzmiankę o prawomocności lub nieprawomocności wyroku, a także posiadane w sprawie informacje dotyczące osoby skazanego. O odroczeniu lub zarządzeniu przerwy w rozprawie przesyła się także odpowiednie zawiadomienie.

2. Jeżeli osoba pozbawiona wolności została doprowadzona do sądu, zawiadomienie i wykaz informacji, o których mowa w ust. 1, należy doręczyć za pośrednictwem dowódcy konwoju.

§ 371. 1. W razie uchylenia tymczasowego aresztowania wobec oskarżonego doprowadzonego do sądu i pozostającego do jego dyspozycji w danej sprawie, przewodniczący rozprawy lub posiedzenia zarządza niezwłoczne wypuszczenie tymczasowo aresztowanego na wolność, jeżeli nie podlega on zatrzymaniu w innej sprawie, oraz wydanie zwalnianemu w razie potrzeby zaświadczenia stwierdzającego najważniejsze dane personalne, datę i przyczynę zwolnienia. Pismo odpowiedniej treści wysyła się również organowi, który zawiadomiono o zastosowaniu tymczasowego aresztowania.

2. Przewodniczący rozprawy lub posiedzenia zarządza niezwłoczne wysłanie do administracji zakładu karnego lub aresztu śledczego nakazu zwolnienia wraz z odpisem postanowienia. Sąd może doręczyć te dokumenty również za pośrednictwem dowódcy konwoju.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio w razie uchylenia tymczasowego aresztowania w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie prokuratora (art. 212 § 2 i art. 222 § 3 kpk) oraz w razie nieuwzględnienia wniosku prokuratora wojewódzkiego o przedłużenie tymczasowego aresztowania na dalszy okres oznaczony (art. 222 § 2 pkt 2 kpk).

§ 372. 1. Jeżeli wobec wychowanka zakładu poprawczego zastosowano w toku postępowania przygotowawczego tymczasowe aresztowanie, a akt oskarżenia został wniesiony do sądu, prezes tego sądu dokonuje wnikliwej kontroli celowości zmiany stosowanego wobec nieletniego środka zapobiegawczego.

2. W wypadku zmiany lub uchylenia środka zapobiegawczego, nieletniego należy niezwłocznie przenieść do macierzystego zakładu poprawczego, a jeżeli został skreślony z ewidencji tego zakładu — do najbliższego schroniska dla nieletnich.

3. Odpis postanowienia o zmianie lub uchyleniu środka zapobiegawczego oraz ewentualną informację o przeniesieniu nieletniego do schroniska dla nieletnich przesyła się niezwłocznie właściwemu sądowi rodzinnemu, który w razie potrzeby podejmuje niezbędne czynności w celu umieszczenia nieletniego w odpowiednim zakładzie poprawczym.

§ 373. Jeżeli wychowanek zakładu poprawczego pozostaje tymczasowo aresztowany, sąd, który wydał nieprawomocny wyrok skazujący go na karę pozbawienia wolności, rozważa z urzędu celowość uchylenia tego środka i przeniesienia nieletniego do macierzystego zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich, chyba że orzeczona została kara pozbawienia wolności w rozmiarze przekraczającym okres pozostały mu do ukończenia 21 lat. Przepis § 372 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

§ 374. Jeżeli wobec wychowanka zakładu poprawczego, co do którego jest stosowane tymczasowe aresztowanie,

sąd II instancji orzekł w wyniku rewizji karę łagodniejszego rodzaju lub w rozmiarze nie przekraczającym okresu pozostałego mu do ukończenia 21 lat, sąd ten uchyła tymczasowe aresztowanie i kieruje nieletniego do macierzystego zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich. Przepis § 372 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

§ 375. Sąd, który wydał postanowienie o zmianie środka zapobiegawczego lub uchyleniu tymczasowego aresztowania, sporządza nakazy zwolnienia nieletniego z tego aresztu, doprowadzenia go do zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich oraz przyjęcia do zakładu lub schroniska.

§ 376. Wychowanek zakładu poprawczego, wobec którego nie zostało uchylone tymczasowe aresztowanie, po prawomocnym skazaniu go na karę pozbawienia wolności pozostaje w areszcie do czasu podjęcia przez sąd rodzinny wykonujący środek poprawczy decyzji co do tego, czy ma być wykonywany środek poprawczy, czy kara pozbawienia wolności.

§ 377. Korespondencję osoby tymczasowo aresztowanej kontroluje wyznaczony sędzia tego sądu, do którego dyspozycji osoba ta pozostaje, chyba że przewodniczący wydziału zarządzi inaczej.

§ 378. 1. Poręczenie majątkowe w postaci pieniędzy, papierów wartościowych lub przedmiotu zastawu składa się do depozytu sądowego. Pokwitowanie przyjęcia do depozytu dołącza się do protokołu przyjęcia poręczenia.

2. Przyjęcie poręczenia majątkowego w postaci hipoteki następuje przez dołączenie do protokołu przyjęcia poręczenia odpisu z księgi wieczystej, stwierdzającego dokonanie wpisu hipotecznego z tytułu poręczenia.

3. W protokole przyjęcia poręczenia odnotowuje się fakt zaznajomienia poręczającego z treścią art. 233 i 234 kpk.

§ 379. 1. W razie przyjęcia poręczenia od kierownictwa zakładu pracy, którego oskarżony jest pracownikiem, od kolektywu, w którym oskarżony pracuje lub uczy się, albo od organizacji społecznej, której oskarżony jest członkiem, sąd zawiadamia o tym poręczającego; przepis § 378 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w razie przyjęcia poręczenia od kolektywu żołnierskiego, z tym że zawiadomienie o przyjęciu poręczenia kieruje się do właściwego dowódcy wojskowego.

§ 380. W wypadku zastosowania dozoru Milicji Obywatelskiej lub przełożonego wojskowego, sąd zawiadamia o tym właściwy organ, dołączając odpis postanowienia o zastosowaniu dozoru. Sąd zwraca się również do właściwego organu o niezwłoczne zawiadomienie w razie naruszenia przez oskarżonego obowiązku nałożonego przy zastosowaniu dozoru.

§ 381. O uchyleniu lub zmianie środka zapobiegawczego w postaci poręczenia majątkowego, poręczenia lub dozoru zawiadamia się odpowiednio poręczającego albo organ sprawujący dozór.

§ 382. 1. Przed zawieszeniem postępowania z powodu nieujęcia oskarżonego należy wyczerpać możliwości ustalenia adresu oskarżonego za pośrednictwem terenowego organu administracji państwowej o właściwości szczególnej stopnia podstawowego do spraw ewidencji ludności i dowodów osobistych, a w razie braku takiej informacji — za pośrednictwem Centralnego Biura Adre-

sowego. W razie bezskuteczności tej drogi należy zwrócić się do rejonowego (równorzędnego) urzędu spraw wewnętrznych, właściwego według ostatniego znanego sądowni miejsca zamieszkania lub pobytu oskarżonego, z poleceniem wszczęcia poszukiwań.

2. W razie istnienia warunków do wydania postanowienia o poszukiwaniu oskarżonego listem gończym, sąd może odstąpić od poszukiwań, o których mowa w ust. 1.

3. W razie wydania postanowienia o poszukiwaniu oskarżonego listem gończym, do listu gończego dołącza się odpisy aktu oskarżenia i postanowienia o tymczasowym aresztowaniu, a także nakaz przyjęcia oskarżonego dla administracji aresztu śledczego.

§ 383. Zawiadomienie o odwołaniu poszukiwań lub listu gończego wysyła się do rejonowego (równorzędnego) urzędu spraw wewnętrznych, który na zarządzenie sądu dokonywał poszukiwań, niezwłocznie po ustaniu przyczyny, która spowodowała wszczęcie poszukiwań lub rozesłanie listu gończego.

§ 384. Do osób umieszczonych w ośrodku przystosowania społecznego ma odpowiednie zastosowanie tryb postępowania określony w § 362, 364, 370 i 371.

Rozdział 4

Dowody rzeczowe

§ 385. 1. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, złożone lub zatrzymane w związku z postępowaniem przedmioty załącza się do akt sprawy, a w miarę potrzeby umieszcza się we wszytej do akt kopercie, na której zaznacza się zawartość i datę przyjęcia przedmiotu oraz nazwę organu lub nazwisko osoby, która go złożyła.

2. Jeżeli przedmioty złożone lub zatrzymane w związku z postępowaniem nie mogą być dołączone do akt sprawy ze względu na ich rozmiar, wartość lub znaczenie, przechowuje się je w biurze podawczym, kasie sądowej lub innym pomieszczeniu odpowiednio zabezpieczonym. Jednakże pieniądze, papiery wartościowe i kosztowności należy złożyć do depozytu sądowego.

§ 386. Nie wolno przechowywać w sądzie materiałów wybuchowych, łatwo palnych, broni, substancji promieniotwórczych lub trujących. Sposób i miejsce ich przechowywania ustala prezes sądu w porozumieniu z dowódcą najbliższej jednostki wojskowej lub właściwym rejonowym (równorzędnym) urzędem spraw wewnętrznych.

§ 387. 1. Oddanie przedmiotów na przechowanie powinno nastąpić niezwłocznie po ich otrzymaniu przez sąd. Pobierać je należy tylko w wypadku, gdy są niezbędne przy czynności sądowej i tylko na czas niezbędny do dokonania tej czynności.

2. Przedmioty znajdujące się w przechowaniu wydaje się kierownikowi sekretariatu tylko na pisemne polecenie przewodniczącego rozprawy lub posiedzenia.

§ 388. Prezes sądu osobiście lub za pośrednictwem wyznaczonego sędziego z udziałem kierownika oddziału administracyjnego przeprowadza nie rzadziej niż co 6 miesięcy kontrolę przechowywania przedmiotów na podstawie księgi przechowywanych przedmiotów, a w miarę potrzeby i na podstawie akt.

§ 389. Prezes sądu, w razie powstania możliwości zniszczenia lub uszkodzenia przechowywanych przedmiotów na skutek nieodpowiednich warunków przechowywania, wydaje odpowiednie zarządzenia w celu zapobieżenia zniszczeniu lub uszkodzeniu; można również zarządzić

utrwalenie przedmiotu za pomocą środków technicznych. Przepis art. 201 kpk stosuje się odpowiednio.

§ 390. 1. Jednocześnie z przekazaniem akt sprawy innemu sądowi przekazuje się właściwemu organowi przedmioty przechowywane w związku ze sprawą, a jeżeli przedmiot nie jest przechowywany w biurze podawczym, o przekazaniu zawiadamia się przechowującego.

2. Jeżeli sprawę przekazano sądowi rewizyjnemu, przedmioty przechowywane w związku z tą sprawą należy pozostawić w dotychczasowym przechowaniu, chyba że przewodniczący wydziału sądu pierwszej instancji lub przewodniczący wydziału rewizyjnego zarządzi inaczej.

3. W razie przekazania sprawy w celu uzupełnienia postępowania przygotowawczego, o przekazaniu zawiadamia się przechowującego przedmioty złożone lub zatrzymane w związku z postępowaniem w tej sprawie. Przechowywane przedmioty przekazuje się oskarżycielowi publicznemu tylko na jego żądanie.

Rozdział 5

Wykonanie orzeczeń

Oddział 1. Przepisy ogólne

§ 391. 1. Niezwłocznie po uprawomocnieniu się orzeczenia przewodniczący wydziału stwierdza jego prawomocność i — jeżeli jest ono wykonalne — wydaje sekretariatowi odpowiednie zarządzenia w celu wykonania orzeczenia bez zwłoki.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w razie zwrotu akt przez sąd rewizyjny.

§ 392. Każde orzeczenie powinno być skierowane do wykonania w ciągu 14 dni od jego uprawomocnienia się lub od daty zwrotu akt sądowi pierwszej instancji. Za datę skierowania do wykonania orzeczenia uznaje się datę podpisania przez przewodniczącego pism kierujących orzeczenie do wykonania.

§ 393. W razie gdy z mocy przepisów szczególnych właściwy do wykonania orzeczonych kar lub środków jest sąd inny niż ten, który w danej sprawie orzekał, odpisy wydanych w postępowaniu wykonawczym orzeczeń, których treść podlega odnotowaniu przez sąd orzekający, należy przesłać temu sądowi z powołaniem się na sygnaturę jego akt.

§ 394. 1. W wykonywaniu dozorów, nadzorów ochronnych, kary ograniczenia wolności oraz kontroli wykonywania orzeczonych przez sąd obowiązków bierze udział kurator sądowy.

2. W szczególności kurator zawodowy wnioskuje kierowanie na posiedzenia wykonawcze spraw, w których w związku z przebiegiem procesu resocjalizacyjnego skazanego niezbędne jest podjęcie decyzji przez sąd.

3. W celu wykonania orzeczenia o dozorcze lub nadzorcze ochronnym, kurator zawodowy w terminie 14 dni od otrzymania odpisu orzeczenia nawiązuje osobisty kontakt ze skazanym, dokonując oceny sytuacji podopiecznego w celu ustalenia podstawowych kierunków i częstotliwości kontaktów kuratora społecznego z podopiecznym.

Oddział 2. Kara pozbawienia wolności, nadzór ochronny i ośrodek przystosowania społecznego

§ 395. 1. W celu wykonania wyroku skazującego na karę pozbawienia wolności sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji, podejmuje niezwłocznie wszystkie czynności zmierzające do osadzenia skazanego w zakła-

dzie karnym. W szczególności sąd przesyła administracji właściwego zakładu karnego lub aresztu śledczego odpis lub wypis wyroku z uzasadnieniem, jeżeli było sporządzone, ze wzmianką o wykonalności oraz nakaz przyjęcia do odbycia kary, a także dołącza wymagane dane dotyczące osoby skazanego [(art. 12 § 2 kodeksu karnego wykonawczego (kkw)), o ile nie zostały przekazane wcześniej (§ 370 ust. 1)]. W razie gdy w aktach sprawy znajdują się opinie psychologiczne i psychiatryczne lub sprawozdania z obserwacji sądowo-psychiatrycznej, zawierające informacje o skazanym mające znaczenie dla wykonywania kary, informacje takie również przesyła się administracji zakładu karnego.

2. Jeżeli w toku postępowania sąd stwierdził, że oskarżony jest osobą uzależnioną od alkoholu albo środków odurzających lub psychotropowych, w wykazie informacji o skazanym zamieszcza odpowiednią adnotację. Sąd zawiadamia również właściwą dla miejsca zamieszkania lub pobytu skazanego komisję do spraw przeciwdziałania alkoholizmowi, jeżeli nie dokonano tego w postępowaniu przygotowawczym.

3. Jeżeli skazany na karę pozbawienia wolności przekraczającą dwa lata przebywa na wolności, dokumenty wymienione w ust. 1 doręcza się administracji zakładu karnego za pośrednictwem rejonowego (równorzędnego) urzędu spraw wewnętrznych mającego doprowadzić skazanego do zakładu w celu odbycia kary.

4. Wezwanie skazanego na karę pozbawienia wolności do stawienia się w wyznaczonym terminie w zakładzie karnym powinno zawierać pouczenie, że w razie niezastosowania się do wezwania skazany zostanie doprowadzony przymusowo i obciążony kosztami doprowadzenia. O wyznaczonym terminie stawienia się skazanego w zakładzie karnym należy zawiadomić administrację właściwego zakładu karnego, zobowiązując ją do zawiadomienia sądu w razie niezgłoszenia się skazanego w tym terminie.

5. Polecając Milicji Obywatelskiej doprowadzenie skazanego do zakładu karnego (art. 43 § 2 kkw), sąd przesyła rejonowemu (równorzędnemu) urzędowi spraw wewnętrznych właściwemu według ostatniego miejsca pobytu skazanego nakaz doprowadzenia, wskazując zakład karny, do którego doprowadzenie ma nastąpić, a nadto w razie potrzeby dołącza informację o przesłaniu administracji zakładu dokumentów wymienionych w ust. 1.

6. Jeżeli skazany na karę pozbawienia wolności przebywa w ośrodku przystosowania społecznego, sąd przesyła administracji tego ośrodka poza dokumentami, o których mowa w ust. 1, dodatkowo zawiadomienie o prawomocnym skazaniu.

7. W razie zawieszenia postępowania wykonawczego lub odroczenia wykonania kary pozbawienia wolności, co do której orzeczenie skierowano do wykonania, sąd zawiadamia o tym właściwy zakład karny lub rejonowy (równorzędny) urząd spraw wewnętrznych, któremu polecono doprowadzenie skazanego do zakładu.

§ 396. Przesyłając prokuratorowi odpis lub wypis z wyroku skazującego na karę pozbawienia wolności skierowanego do wykonania (art. 12 § 3 kkw), należy zaznaczyć, do którego zakładu karnego skierowano wyrok do wykonania.

§ 397. 1. Zarządzając wykonanie kary pozbawienia wolności zasadniczej lub zastępczej wobec skazanego żołnierza służby zasadniczej lub osoby powołanej do pełnienia takiej służby, sąd przesyła odpis albo wypis z wy-

roku wraz z zarządzeniem wykonania kary odpowiednio dowódcy jednostki, w której skazany pełni służbę, lub właściwej wojskowej komendzie uzupełnień. Jeżeli kara pozbawienia wolności, której wykonanie zarządzono, nie przekracza 6 miesięcy, a w wypadku zastępczej kary pozbawienia wolności orzeczonej wobec żołnierza odbywającego zasadniczą służbę wojskową — bez względu na jej wymiar, do odpisu wyroku należy dołączyć pouczenie o możliwości wystąpienia w terminie 14 dni od otrzymania odpisu wyroku i zarządzenia z wnioskiem o odroczenie wykonania kary do czasu ukończenia służby.

2. W razie odroczenia żołnierzowi służby zasadniczej albo osobie powołanej do pełnienia takiej służby wykonania kary pozbawienia wolności zasadniczej lub zastępczej, sąd zawiadamia o tym odpowiednio dowódcę jednostki, w której skazany pełni służbę, lub właściwą wojskową komendę uzupełnień. Do zawiadomienia należy dołączyć pouczenie o treści art. 301 § 3 kk i art. 72 § 1 kkw oraz o obowiązku niezwłocznego poinformowania sądu o zwolnieniu skazanego z zasadniczej służby wojskowej.

§ 398. 1. W razie skazania wychowanka zakładu poprawczego na karę pozbawienia wolności w rozmiarze nie przekraczającym okresu pozostałego mu do ukończenia 21 lat, sąd, który wydał wyrok skazujący w I instancji, po jego uprawomocnieniu się przesyła sądowi rodzinnemu wykonującemu środek poprawczy odpis lub wypis z tego wyroku wraz z uzasadnieniem, jeśli zostało ono sporządzone, i zawiesza postępowanie wykonawcze w części dotyczącej kary pozbawienia wolności, zawiadamiając sąd rodzinny o wykonaniu wyroku w pozostałej części.

2. Jeżeli kara pozbawienia wolności została orzeczona wobec wychowanka zakładu poprawczego w rozmiarze przekraczającym okres pozostały mu do ukończenia 21 lat, sąd, który wydał wyrok skazujący w I instancji, przesyła niezwłocznie sądowi rodzinnemu wykonującemu środek poprawczy akta sprawy karnej w celu rozstrzygnięcia, czy ma być wykonywany środek poprawczy czy kara pozbawienia wolności.

§ 399. 1. Sąd, który orzekł w wyroku nadzór ochronny, przesyła administracji zakładu karnego lub aresztu śledczego, w którym skazany ma rozpocząć odbywanie kary pozbawienia wolności, odpis lub wypis z wyroku obejmujący również orzeczenie w przedmiocie nadzoru ochronnego ze wzmianką o wykonalności.

2. W celu wykonania orzeczenia w zakresie nadzoru ochronnego administracja zakładu karnego, w którym skazany kończy odbywanie kary, lub sąd penitencjarny, który zastosował nadzór ochronny na podstawie art. 91 § 1 kkw albo art. 103 kkw, przesyła sądowi penitencjarnemu, w którego okręgu nadzór ma być wykonywany, odpis prawomocnego orzeczenia w tym przedmiocie, ze wzmianką o wykonalności i z informacją o terminie zwolnienia skazanego z zakładu karnego.

3. W razie orzeczenia nadzoru ochronnego zamiast umieszczenia w ośrodku przystosowania społecznego (art. 103 kkw), sąd penitencjarny przesyła odpis orzeczenia administracji właściwego ośrodka.

§ 400. Sąd, który orzekł w wyroku umieszczenie skazanego w ośrodku przystosowania społecznego, przesyła administracji zakładu karnego lub aresztu śledczego, w którym skazany ma rozpocząć odbywanie kary pozbawienia wolności, odpis lub wypis z wyroku obejmujący również orzeczenie w przedmiocie umieszczenia w ośrodku przystosowania społecznego.

§ 401. 1. Prawomocne orzeczenie o umieszczeniu skazanego w ośrodku przystosowania społecznego wykonuje sąd penitencjarny, w którego okręgu skazany kończy odbywanie kary, lub sąd penitencjarny, który orzekł umieszczenie w ośrodku przystosowania społecznego na podstawie art. 64 kk. W tym celu należy przesłać administracji właściwego ośrodka odpis lub wypis z prawomocnego orzeczenia o umieszczeniu skazanego w ośrodku ze wzmianką o wykonalności wraz z nakazem przyjęcia. Jeżeli skazany przebywa w zakładzie karnym, należy ponadto przesłać administracji tego zakładu polecenie przetransportowania skazanego do określonego ośrodka przystosowania społecznego.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio, gdy skazany jest tymczasowo aresztowany w innej sprawie, z tym że w razie uprawomocnienia się wyroku skazującego, sąd zawiadamia o tym administrację właściwego ośrodka.

3. W razie gdy skazany, wobec którego orzeczono umieszczenie w ośrodku przystosowania społecznego, przebywa na wolności, sąd penitencjarny, o którym mowa w ust. 1, wzywa skazanego do stawienia się w wyznaczonym terminie i w określonym ośrodku. Przepisy § 395 stosuje się odpowiednio.

Oddział 3. Warunkowe umorzenie postępowania, warunkowe zawieszenie wykonania kary i warunkowe przedterminowe zwolnienie

§ 402. 1. Jeżeli na osobę, wobec której warunkowo umorzono postępowanie, warunkowo zawieszono wykonanie kary lub którą warunkowo przedterminowo zwolniono, nałożono obowiązek naprawienia w całości lub w części szkody wyrządzonej przestępstwem, sąd przesyła pokrzywdzonej przestępstwem osobie lub instytucji odpis lub wypis z orzeczenia ze wzmianką o wykonalności, z poleceniem zawiadomienia sądu w razie niewykonania przez zobowiązanego tego obowiązku.

2. W posiedzeniu sądu w przedmiocie zarządzenia wykonania warunkowo zawieszony kary powinien brać udział kurator sądowy, który sprawował lub nadzorował sprawowanie dozoru nad skazanym.

3. W razie zarządzenia wykonania warunkowo zawieszony kary, sąd przesyła odpis postanowienia w tym przedmiocie pokrzywdzonej osobie lub instytucji.

4. Jeżeli na osobę, wobec której warunkowo umorzono postępowanie, warunkowo zawieszono wykonanie kary lub którą warunkowo przedterminowo zwolniono, nałożono obowiązek wykonania określonych prac lub świadczeń na cele społeczne, zawiadamia się o tym uprawnionego, polecając zawiadomienie sądu w razie niewykonania przez zobowiązanego tego obowiązku.

§ 403. 1. W razie gdy osobę, wobec której warunkowo zawieszono wykonanie kary lub którą warunkowo przedterminowo zwolniono, oddano pod dozór, który ma być wykonywany w okręgu innego sądu, sąd, który orzekł dozór, przesyła odpis lub wypis z orzeczenia w tym przedmiocie ze wzmianką o wykonalności odpowiednio właściwemu sądowi rejonowemu lub sądowi penitencjarnemu, w którego okręgu dozór ma być wykonywany, dołączając odpisy dokumentów z akt sprawy, niezbędnych dla prawidłowego wykonania dozoru.

2. W razie zarządzenia wykonania warunkowo zawieszony kary lub w razie odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia, przepisy § 395 i 396 stosuje się odpowiednio.

3. W posiedzeniu sądu w przedmiocie odwołania warunkowego zwolnienia powinien brać udział kurator sądowy, który sprawował lub nadzorował sprawowanie dozoru nad skazanym.

Oddział 4. Kara ograniczenia wolności

§ 404. 1. W celu wykonania wyroku skazującego na karę ograniczenia wolności sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji, stosownie do przepisów kodeksu karnego wykonawczego, przesyła odpis lub wypis z wyroku ze wzmianką o wykonalności wydziałowi społeczno-administracyjnemu terenowego organu administracji państwowej stopnia podstawowego, właściwego według miejsca zamieszkania skazanego lub miejsca, w którym praca ma być wykonywana, albo zakładowi pracy zatrudniającemu skazanego, z pouczeniem o obowiązku zawiadomienia sądu o dacie rozpoczęcia wykonywania kary ograniczenia wolności oraz o obowiązkach określonych w art. 120 § 1 i art. 122 § 1 kkw. Zakład pracy należy nadto pouczyć o prawie i warunkach złożenia wniosku o zwolnienie skazanego od odbywania reszty kary (art. 88 kk i art. 124 § 1 kkw).

2. Jeżeli kara ograniczenia wolności ma być wykonywana przez sąd inny niż sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji, należy przesłać temu sądowi odpis lub wypis z wyroku wraz z uzasadnieniem, jeżeli zostało sporządzone, ze wzmianką o wykonalności, oraz odpisy dokumentów z akt sprawy, niezbędnych dla prawidłowego wykonania kary.

3. Zarządzając wykonanie kary ograniczenia wolności należy zawiadomić uprawnionego o mających nastąpić na jego rzecz potrąceniach z wynagrodzenia skazanego, jeżeli potrącenia takie orzeczono.

§ 405. W razie odroczenia żołnierzowi służby zasadniczej lub osobie powołanej do czynnej służby wojskowej (art. 301 § 1 kk i art. 123 kkw) wykonania kary ograniczenia wolności, sąd zawiadamia o tym odpowiednio dowódcę jednostki, w której skazany pełni służbę, lub właściwą wojskową komendę uzupełnień, dołączając do zawiadomienia pouczenie o treści art. 301 § 3 kk i art. 72 § 1 kkw oraz o obowiązku niezwłocznego poinformowania sądu o zwolnieniu skazanego z zasadniczej służby wojskowej.

Oddział 5. Ułaskawienie

§ 406. 1. W razie orzeczenia kary śmierci, sporządzoną przez sąd opinię w przedmiocie ułaskawienia dołącza się do akt sprawy w zalakowanej kopercie.

2. Sąd rewizyjny, który utrzymał w mocy wyrok, którym orzeczono karę śmierci, lub w którym zapadł taki wyrok na skutek rewizji oskarżyciela, a w razie uprawomocnienia się wyroku, którym orzeczono karę śmierci, na skutek niezłożenia rewizji — sąd pierwszej instancji niezwłocznie przedstawia akta sprawy wraz z opinią w przedmiocie ułaskawienia Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, w celu zajęcia stanowiska co do istnienia podstaw do wniesienia rewizji nadzwyczajnej.

§ 407. 1. Skazanym przebywającym w zakładach karnych, aresztach śledczych i ośrodkach przystosowania społecznego decyzje o ułaskawieniu w postaci odpisu wyciągu z uchwały Rady Państwa wręcza sędzia penitencjarny.

2. Jeżeli z uchwały Rady Państwa wynika obowiązek niezwłocznego zwolnienia skazanego z zakładu karnego, aresztu śledczego lub ośrodka przystosowania społeczne-

go, sędzia penitencjarny doręcza ponadto administracji zakładu karnego lub ośrodka przystosowania społecznego nakaz zwolnienia oraz odpis zarządzenia o zwolnieniu skazanego na skutek zastosowania przez Radę Państwa prawa łaski. Akta sprawy wraz z drugim egzemplarzem odpisu wyciągu z uchwały Rady Państwa w celu dalszego jej wykonania sąd penitencjarny przesyła sądowi, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji.

3. W razie powstania szczególnych trudności, można odstąpić od wręczenia decyzji o ulaskawieniu w sposób określony w ust. 1 i przesłać ją za pośrednictwem urzędu pocztowego.

4. Jeżeli decyzja o ulaskawieniu dotyczy skazanego pozostającego na wolności, sąd pierwszej instancji bądź sąd penitencjarny zwraca się do ulaskawionego pisemnie o przybycie do sądu w oznaczonym terminie w celu wręczenia mu przez sędziego decyzji Rady Państwa. W razie niestawiennictwa ulaskawionego, odpis wyciągu z uchwały Rady Państwa o ulaskawieniu przesyła się mu za pośrednictwem urzędu pocztowego.

5. Po dokonaniu czynności związanych z doręczeniem aktu łaski (zwolnieniem ulaskawionego z zakładu karnego, aresztu śledczego bądź ośrodka przystosowania społecznego) oraz wydaniem postanowienia w przedmiocie warunkowego przedterminowego zwolnienia, sąd penitencjarny przesyła akta sprawy, wraz z drugim egzemplarzem odpisu wyciągu z uchwały Rady Państwa, sądowi, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji, w celu dalszego jej wykonania.

6. Wykonanie nałożonych przez Radę Państwa na ulaskawionego obowiązków bądź obowiązków i poleceń nałożonych przez sąd na okres próby, należy do sądu pierwszej instancji bądź sądu penitencjarnego. Sprawdzenia ich wykonania, jak również przebiegu okresu próby dokonuje się w ramach ustanowionego dozoru kuratora, instytucji lub organizacji społecznej bądź zarządzonego okresowego zbierania informacji (§ 39 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 kwietnia 1971 r. w sprawie dozoru i nadzoru ochronnego — Dz. U. Nr 9, poz. 95, z 1981 r. Nr 28, poz. 151 i z 1986 r. Nr 43, poz. 212).

7. We wszystkich wypadkach ulaskawienia o treści uchwały Rady Państwa należy zawiadomić Centralny Rejestr Skazanych. W razie gdy ulaskawienie dotyczy darowania lub skrócenia okresu obowiązywania kary dodatkowej, należy zawiadomić ponadto odpowiednie organy i instytucje wymienione w art. 159, 176, 177, 178 i 182 kkw.

8. Jeżeli Rada Państwa nie skorzystała z prawa łaski, zawiadomienie w tym przedmiocie doręcza sąd, pierwszej instancji zarówno skazanym przebywającym w zakładach karnych, aresztach śledczych i ośrodkach przystosowania społecznego, jak i osobom przebywającym na wolności.

Oddział 6. Zabezpieczenie i kary majątkowe

§ 408. 1. W razie wydania w sprawie postanowienia o zabezpieczeniu roszczeń o naprawienie szkody lub groźących oskarżonemu kar majątkowych, sąd niezwłocznie przesyła odpis postanowienia, opatrzonego wzmianką o wykonaności, właściwemu organowi egzekucyjnemu, zawiadamiając go o posiadanych wiadomościach o majątku oskarżonego. Zawiadomienia te należy przysłać w miarę czynienia ustaleń w tym zakresie, również po wydaniu postanowienia o zabezpieczeniu.

2. W razie uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, w której wydano posta-

nowienie o zabezpieczeniu roszczeń o naprawienie szkody lub groźących oskarżonemu kar majątkowych, sąd przesyła niezwłocznie organowi egzekucyjnemu dokonującemu zabezpieczenia odpis tego orzeczenia do wiadomości.

§ 409. 1. W celu wykonania wyroku skazującego na grzywnę sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji, niezwłocznie po uprawomocnieniu się wyroku wpisuje grzywnę do dziennika należności sądowych i wzywa skazanego do uiszczenia jej dobrowolnie w terminie 14 dni z pouczeniem, że w razie jej nieuiszczenia zostanie wszczęte postępowanie egzekucyjne, którego koszty obciążą skazanego.

2. W razie bezskutecznego upływu terminu do dobrowolnego uiszczenia grzywny i nierozłożenia jej na raty, sąd wykonujący orzeczenie przesyła właściwemu organowi egzekucyjnemu tytuł wykonawczy z poleceniem jego wykonania, chyba że z uwagi na to, iż skazany jest pozbawiony wolności albo mieszkając za granicą czasowo tylko przebywa na terenie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, sąd uzna, że egzekucja byłaby bezskuteczna. W tym wypadku, a także w razie gdy egzekucja okazała się bezskuteczna, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności. Przepisy § 396 i 397 stosuje się odpowiednio.

3. W posiedzeniu sądu w przedmiocie zarządzenia wykonania zastępczej kary pozbawienia wolności powinien brać udział kurator sądowy, który spławował lub nadzorował sprawowanie dozoru nad skazanym.

§ 410. W celu wykonania orzeczenia o konfiskacie mienia, sąd, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji, przesyła niezwłocznie po jego uprawomocnieniu się właściwemu do spraw finansowych terenowemu organowi administracji państwowej odpis lub wypis z orzeczenia wraz z uzasadnieniem, jeżeli zostało sporządzone, z oznaczoną datą prawomocności.

Oddział 7. Kary dodatkowe

§ 411. O prawomocnie orzeczonym pozbawieniu praw publicznych sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji, zawiadamia odpowiednie organy i instytucje wymienione w art. 176 i 182 kkw.

§ 412. O prawomocnie orzeczonym pozbawieniu praw rodzicielskich lub opiekuńczych, zakazie zajmowania określonych stanowisk, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności albo zakazie prowadzenia pojazdów mechanicznych lub innych pojazdów — sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji, odpowiednio zawiadamia: właściwy sąd rodzinny, odpowiedni terenowy organ administracji państwowej o właściwości szczególnej, zakład pracy, instytucję lub organizację, przysyłając odpis lub wypis z orzeczenia, w miarę potrzeby wraz z uzasadnieniem, jeżeli zostało sporządzone.

§ 413. 1. W razie orzeczenia przypadku rzeczy przechowywanej przez sąd, należy przelać odpowiednio do biura podawczego lub do kasy sądowej odpis lub wypis z orzeczenia, z oznaczeniem daty jego prawomocności, z poleceniem przekazania rzeczy odpowiedniemu terenowemu organowi administracji państwowej o właściwości szczególnej do spraw finansowych. Jeżeli jednak rzecz przechowywana jest w aktach sprawy, należy ją bezpośrednio przekazać właściwemu organowi na podstawie protokołu zdawczo-odbiorczego. Odpis lub wypis z orzeczenia przesyła się również organowi uprawnionemu do przyjęcia rzeczy.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do niżej wymienionych przedmiotów, które są likwidowane w następujący sposób:

- 1) depozytów wartościowych złożonych w Narodowym Banku Polskim, o których przypadku zawiadamia się Narodowy Bank Polski,
- 2) podrobionych lub przerobionych albo z usuniętą oznaką umorzenia polskich i obcych pieniędzy, dokumentów na okaziciela uprawniających do otrzymania sumy pieniężnej lub towarów zbywalnych za wartości dewizowe, urzędowych znaków wartościowych oraz środków technicznych służących do ich wytwarzania, które przesyła się do Narodowego Banku Polskiego w Warszawie — Działu Ekspertyz,
- 3) podrobionych lub przerobionych znaków urzędowych i narzędzi pomiarowych, które przesyła się właściwym centralnym organom administracji państwowej,
- 4) przedmiotów mogących mieć znaczenie przy szkoleniu służb śledczych oraz przy badaniach w zakresie kryminalistyki, które przesyła się Zakładowi Kryminalistyki Ministerstwa Spraw Wewnętrznych,
- 5) podrobionych lub przerobionych dokumentów kolejowych, które przekazuje się Dyrekcji Generalnej Kolei Państwowych — Laboratorium Ekspertyz Dokumentów.

3. Sposób wykonania orzeczenia o przypadku sprzętu fotograficznego, audiowizualnego i urządzeń poligraficznych oraz materiałów i środków służących do fotografowania, odtwarzania lub powielania — określają odrębne przepisy.

4. W razie orzeczenia przypadku rzeczy przechowywanej poza sądem, należy przelać odpis lub wypis z orzeczenia z oznaczeniem daty jego prawomocności właściwemu organowi wskazanemu w ust. 1 albo ust. 2, dołączając polecenie odebrania rzeczy od wskazanej instytucji lub osoby, której rzecz oddano na przechowanie, w celu przekazania jej na rzecz Skarbu Państwa, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. Odpis lub wypis z orzeczenia wraz z poleceniem wydania rzeczy przesyła się również instytucji lub osobie, której rzecz oddano na przechowanie.

5. W razie orzeczenia przypadku rzeczy z poleceniem jej zniszczenia, wykonanie tego orzeczenia należy do kierownika sekretariatu; ze zniszczenia rzeczy sporządza się protokół, który dołącza się do akt sprawy.

§ 414. Wykonując orzeczenie o przypadku przedmiotów przestępstwa lub wykroczenia skarbowego, zabezpieczonych przez urząd celny, sąd przesyła temu urzędowi odpis orzeczenia ze wzmianką o wykonalności (art. 278 ustawy karnej skarbowej), o ile nie została orzeczona jednocześnie kara konfiskaty mienia.

§ 415. 1. Wypis wyroku publikowany w związku z orzeczeniem kary podania wyroku do publicznej wiadomości powinien zawierać imię i nazwisko, datę i miejsce urodzenia oraz imiona rodziców skazanego, czas, miejsce i rodzaj popełnionego przestępstwa, ewentualnie wysokość wyrządzonej szkody, oraz podstawę prawną skazania wraz z wymiarem kary. Opis przestępstwa powinien być podany w sposób zwięzły i zrozumiały dla czytelnika. Przy kwalifikacji kumulatywnej oraz karze łącznej należy podać jedynie przepis najsurowszy, na którego podstawie wymierzono karę.

2. Nie jest dopuszczalne publikowanie danych dotyczących osoby pokrzywdzonego, chyba że jest to uzasadnione jego interesem.

3. Przewodniczący wydziału stwierdza prawidłowość wypisu wyroku i wydaje sekretariatowi odpowiednie zarządzenia dotyczące przesłania wypisu wyroku do publikacji.

Oddział 8. Środki zabezpieczające i koszty sądowe

§ 416. 1. Przesyłając do wykonania orzeczenie o zastosowaniu środka zabezpieczającego, polegającego na umieszczeniu sprawcy w szpitalu psychiatrycznym, w zakładzie leczenia odwykowego lub w innym odpowiednim zakładzie, sąd powinien poinformować dyrektora zakładu leczniczego o obowiązkach określonych w art. 197 § 1 i 2 kkw oraz w odrębnych przepisach dotyczących leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych od środków odurzających lub psychotropowych.

2. W razie otrzymania opinii, że dalszy pobyt w zakładzie skazanego na karę pozbawienia wolności nie jest konieczny, lub w razie upływu czasu pobytu w zakładzie, sąd przed zwolnieniem z zakładu rozstrzyga o potrzebie wykonania kary pozbawienia wolności. W wypadku skazanego za przestępstwo popełnione w stanie ograniczonej poczytalności można nadto przelać właściwemu sądowi penitencjarnemu odpis lub wypis z wyroku wraz z odpisem zarządzenia o wykonaniu kary i innymi niezbędnymi odpisami dokumentów z akt sprawy, w szczególności dotyczących postępów w leczeniu skazanego, w celu rozważenia możliwości warunkowego zwolnienia skazanego. Zarządzenie o wykonaniu kary podlega wykonaniu po wydaniu postanowienia o odmowie warunkowego zwolnienia.

§ 417. Postanowienie ustalające wysokość kosztów przypadających w związku z postępowaniem wydaje sąd pierwszej instancji, który w danej sprawie orzekał, niezwłocznie po uprawomocnieniu się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie. W miarę potrzeby należy położyć dodatkowe postanowienie.

Tytuł III

Przepisy końcowe

§ 418. Zasady biurowości w sprawach sądowych, a w szczególności prowadzenia akt oraz urządzeń ewidencyjnych służących do rejestrowania spraw i czynności sądu podejmowanych w tych sprawach, określają właściwe przepisy.

§ 419. Tracą moc przepisy dotyczące przedmiotów uregulowanych w niniejszym rozporządzeniu. W szczególności traci moc rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 1969 r. — Regulamin czynności sądów wojewódzkich i rejonowych w sprawach cywilnych i karnych (Dz. U. Nr 37, poz. 325, z 1975 r. Nr 5, poz. 30 i z 1985 r. Nr 28, poz. 122).

§ 420. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Minister Sprawiedliwości: *L. Domeracki*